

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Zástavní právo k movitým věcem

Aneta Barnetová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta BARNETOVÁ**
Osobní číslo: **R14M0003P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Zástavní právo k movitým věcem**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historický exkurz zástavním právem
3. Zástavní právo
  - 3.1 Pojem, účel a funkce zástavního práva k movitým věcem
  - 3.2 Základní zásady zástavního práva k movitým věcem
  - 3.3 Předmět a subjekty zástavního práva k movitým věcem
  - 3.4 Vznik zástavního práva k movitým věcem
  - 3.5 Práva a povinnosti vyplývající ze zástavního práva k movitým věcem
  - 3.6 Výkon zástavního práva k movitým věcem
  - 3.7 Zánik zástavního práva k movitým věcem
4. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Josef Pelech, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce:

8. února 2018

Termín odevzdání diplomové práce:

29. března 2019

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

L.S.

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 2. července 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, všechny prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.

V Trutnově dne 25. března 2019

.....

Aneta Barnetová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Josefu Pelechovi, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a cenné rady.

Dále bych ráda poděkovala svým blízkým za trpělivost a podporu nejen při psaní této diplomové práce, ale i při celém studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. ZÁSTAVNÍ PRÁVO V PRÁVU ŘÍMSKÉM.....	2
1.1 ZAŘAZENÍ ZÁSTAVNÍHO PRÁVA V SYSTÉMU PRÁVA ŘÍMSKÉHO	3
1.2 ZÁSTAVNÍ PRÁVO A JEHO VZTAH K OBLIGAČNÍMU PRÁVU	4
1.3 PŘEDMĚT ZÁSTAVNÍHO PRÁVA V ŘÍMSKÉM PRÁVU.....	4
1.4 DRUHY A FORMY ZÁSTAVNÍHO PRÁVA	5
1.4.1 <i>Věrná ruka (fiducia)</i>	6
1.4.2 <i>Zástava ruční (pignus)</i>	6
1.4.3 <i>Zástava smluvní (hypotheca)</i>	9
1.4.4 <i>Stručné porovnání zástavy ruční a zástavy smluvní</i>	10
2. ZÁSTAVNÍ PRÁVO K MOVITÝM VĚCEM.....	11
2.1 PRÁVNÍ ÚPRAVA A SYSTEMATICKÉ ZAŘAZENÍ ZÁSTAVNÍHO PRÁVA.....	11
2.1.1 <i>Právní úprava zástavního práva</i>	11
2.1.2 <i>Systematické zařazení</i>	13
2.2 POJEM ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM	14
2.2.1 <i>Pojem zástavního práva</i>	14
2.2.2 <i>Pojem věci movité</i>	15
2.3 ÚČEL A PODSTATA ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM	16
2.4 FUNKCE ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM.....	17
2.4.1 <i>Zajišťovací funkce</i>	17
2.4.2 <i>Uhrazovací funkce</i>	18
2.5 ZÁSADY A PRINCIPY ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM	18
2.5.1 <i>Základní zásady zástavního práva k movitým věcem</i>	19
2.5.1.1 <i>Zásada akcesority</i>	19
2.5.1.2 <i>Zásada subsidiarity</i>	19
2.5.1.3 <i>Zásada individualizace</i>	20
2.5.1.4 <i>Zásada nedělitelnosti</i>	20
2.5.2 <i>Doplňující principy zástavního práva k movitým věcem</i>	20
2.5.2.1 <i>Princip práva k věci cizí</i>	21
2.5.2.2 <i>Princip subrogace</i>	21
2.5.2.3 <i>Princip publicity</i>	21
2.5.2.4 <i>Princip legality</i>	21
2.6 SUBJEKTY ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM.....	22
2.6.1 <i>Obligačněprávní vztah</i>	22
2.6.2 <i>Zástavněprávní vztah</i>	22
2.6.2.1 <i>Zástavní věřitel</i>	22
2.6.2.2 <i>Osobní dlužník</i>	23
2.6.2.3 <i>Zástavní dlužník</i>	23
2.6.2.4 <i>Zástavce</i>	23

2.6.3	<i>Zvláštní vztahy mezi subjekty zástavního práva</i>	23
2.6.4	<i>Změny v subjektech zástavního práva</i>	25
2.6.4.1	<i>Změna v osobě zástavního věřitele postoupením pohledávky</i>	25
2.6.4.2	<i>Změna v osobě oblihačného dlužníka</i>	27
2.7	PŘEDMĚT ZAJIŠTĚNÍ ZÁSTAVNÍM PRÁVEM	29
2.8	PŘEDMĚT ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM.....	32
2.8.1	<i>Způsobilý předmět zástavního práva obecně</i>	32
2.8.2	<i>Rozsah zástavního práva</i>	34
2.8.3	<i>Jednotlivé předměty zástavního práva k movitým věcem</i>	36
2.8.4	<i>Změny v předmětu zástavního práva</i>	40
2.8.5	<i>Budoucí zástavní právo</i>	42
2.8.6	<i>Vespolné zástavní právo</i>	42
2.8.7	<i>Zastavení cizí věci</i>	43
2.9	VZNIK ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM	44
2.9.1	<i>Rozhodnutí orgánu veřejné moci jako právní důvod vzniku zástavního práva</i>	45
2.9.2	<i>Zákon jako právní důvod vzniku zástavního práva</i>	46
2.9.3	<i>Rozhodnutí soudu o dohodě dědiců jako právní důvod vzniku zástavního práva</i>	47
2.9.4	<i>Zástavní smlouva jako právní důvod vzniku zástavního práva</i>	49
2.9.4.1	<i>Náležitosti zástavní smlouvy</i>	50
2.9.4.2	<i>Forma zástavní smlouvy</i>	52
2.9.4.3	<i>Zakázaná ujednání v zástavní smlouvě</i>	53
2.9.5	<i>Odevzdání jako právní způsob vzniku zástavního práva</i>	56
2.9.5.1	<i>Odevzdání zástavy zástavnímu věřiteli</i>	56
2.9.5.2	<i>Odevzdání zástavy třetí osobě</i>	57
2.9.6	<i>Označení jako právní způsob vzniku zástavního práva</i>	57
2.9.7	<i>Zápis do Rejstříku zástav jako právní způsob vzniku zástavního práva</i> ...	59
2.10	PRÁVA A POVINNOSTI PLYNOUCÍ ZE ZÁSTAVNÍHO PRÁVA	61
2.10.1	<i>Povinnost zástavního dlužníka zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje</i> ..	61
2.10.2	<i>Povinnost zástavního dlužníka přiměřeně doplnit zástavu</i>	62
2.10.3	<i>Právo zástavního věřitele na pojistné plnění</i>	63
2.10.4	<i>Práva a povinnosti plynoucí z odevzdání zástavy zástavnímu věřiteli</i>	64
2.10.5	<i>Práva a povinnosti vyplývající z odevzdání zástavy třetí osobě</i>	65
2.10.6	<i>Povinnost požádat o provedení změny zápisu</i>	65
2.11	ZÁNİK ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM	65
2.11.1	<i>Zánik zástavního práva v důsledku zániku zajištěného dluhu</i>	66
2.11.2	<i>Zánik zástavního práva při trvání zajištěného dluhu</i>	67
2.11.3	<i>Promlčení zástavního práva k movitým věcem</i>	69
2.11.4	<i>Uvolněné zástavní právo</i>	70
2.11.5	<i>Konverze zástavního práva</i>	71
2.12	REALIZACE ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K MOVITÝM VĚCEM.....	71

2.12.1	<i>Smluvní způsob realizace zástavního práva</i>	73
2.12.2	<i>Subsidiární způsoby realizace zástavního práva</i>	74
2.12.2.1	Soudní prodej zástavy	74
2.12.2.2	Prodej zástavy ve veřejné dražbě	75
2.12.3	<i>Pluralita zástavních práv</i>	76
3.	STRUČNÁ KOMPARACE SE ZADRŽOVACÍM PRÁVEM.....	76
	ZÁVĚR	78
	RESUMÉ.....	81
	SEZNAM ZDROJŮ	82

Seznam zkratk

BGB	Německý občanský zákoník z roku 1896
CC	Francouzský občanský zákoník z roku 1804
ČR	Česká republika
NS	Nejvyšší soud České republiky
o. z.	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zák.	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OSN	Organizace spojených národů
ÚS	Ústavní soud České republiky

Úvod

Předkládaná diplomová práce se věnuje zástavnímu právu k movitým věcem coby jedné z forem zástavního práva. Toto téma jsem zvolila nejen proto, že mě zaujalo, ale i proto, že při předběžném shromažďování informací, jsem našla velice málo informačních zdrojů, jež by se věnovaly výlučně této formě zástavního práva v souvislosti s novou právní úpravou.

V práci je sledován jeden hlavní cíl, a to vzhledem k nezanedbatelnému významu a četnému použití této formy zástavního práva v praxi. Při vytyčení cílů byl zohledněn i nedostatek ucelených informačních zdrojů zabývajících se výlučně zástavním právem k movitým věcem. Prvně bylo třeba nashromáždit co nejvíce informací o této problematice z dostupných monografií, učebnic, komentářů či odborných periodik a následně provést porovnání získaných informací mezi sebou, se zákony a judikaturou, případně s názory jiných autorů. Hlavním cílem práce je na základě získaných a kriticky zhodnocených informací vytvořit kompendium této problematiky tak, aby čtenář získal ucelenou představu a základní znalosti o zástavním právu k movitým věcem.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. První kapitola je věnována institutu zástavního práva v právu římském, lze totiž s jistou mírou nadsázky konstatovat, že zástavní právo nedoznalo od svého vzniku ani v průběhu svého vývoje zásadních změn. V této kapitole je obsaženo zařazení a předmět zástavního práva. Následně jsou zkoumány jednotlivé druhy a vývojové formy zástavního práva. V závěru je obsaženo stručné porovnání těchto vývojových forem.

Úvod druhé kapitoly, jež je stěžejní, se zabývá systematickým zařazením a definicí pojmu zástavního práva k movitým věcem. V kapitole jsou dále popsány funkce, účel a základní zásady. Nejsou vynechány ani subjekty zástavněprávního vztahu. Velice podrobně je zde vyložen předmět zástavního práva k movitým věcem. Podstatnou součástí této kapitoly je podrobný rozbor vzniku, zániku a výkonu, včetně práv a povinností plynoucích ze zástavního práva k movitým věcem.

Ve třetí kapitole této práce je obsažena stručná komparace zástavního práva k movitým věcem se zadržovacím právem, což je další ze zajišťovacích institutů. Důvodem zařazení této komparace do práce byl především předmět zadržovacího práva, jímž mohou být pouze movité věci.

1. Zástavní právo v právu římském

První kapitola této práce je věnována stručnému historickému vývoji zástavního práva, a to zejména v rámci práva římského. Vývoj zástavního práva počal již samotným vznikem římského práva a dokončen byl až závěrem klasického období, ačkoliv v některých oblastech byl vývoj završen až justiniánskou úpravou.¹ Byť se zástavní právo nevyvíjelo pouze v období římské říše, považuji tuto etapu právní historie za stěžejní a nezbytnou pro správné pochopení současných forem zástavního práva a jeho systematiky, proto je tato kapitola věnována výlučně zástavnímu právu v souvislosti s právem římským.

Ač je práce zaměřena na zástavní právo k věcem movitým, je v této kapitole přiblížena úprava zástavního práva jako celku, neboť římské právo dělení zástavního práva k věcem movitým a nemovitým zprvu neznalo. Tendence takto zástavní právo dělit se objevují až později, například v rámci vývojových forem, zejména ruční zástavy, která se v praxi užívala častěji u věcí movitých, a smluvní zástavy, které bylo užíváno u věcí nemovitých.²

Římské právo samotné je považováno za nejstarší právní řád na území Evropy, který se dochoval téměř kompletní. Mimo uvedené je tento právní systém základem velkých evropských kodifikací, zejména se jedná o francouzský CC (1804), Všeobecný občanský zákoník (ABGB, 1811) a Občanský zákoník (BGB, 1900)³, které více či méně ovlivnily vývoj a systematiku následujících právních řádů různých zemí, včetně zemí českých. V neposlední řadě je třeba zmínit, že římskoprávní terminologie, zásady a instituce jsou natolik propracované a výstižné, že se s nimi i v dnešní době setkáváme velice často, byť s určitými odlišnostmi. Závěrem je možné konstatovat, že římské právo tvoří výchozí platformu pro kontinentální systém soukromého práva, do kterého řadíme právní řád České republiky a tedy i současnou právní úpravu zástavního práva.

---

¹ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 25.

² HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 70.

³ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 9.

1.1 Zařazení zástavního práva v systému práva římského

Zástavní právo je jedním z druhů věcných práv k věci cizí (*iura in re aliena*). Samotná věcná práva k věci cizí řadíme v římském právu spolu s vlastnictvím (*dominium*) a držbou (*possessio*) do věcných práv (*iura in re*).⁴

Věcná práva nebyla římským právem přesněji vymezena, nicméně z jejich povahy lze vyvodit tři základní znaky. Jedná se o práva absolutní, což znamená, že jsou chráněna před neoprávněnými zásahy a ukládají ostatním povinnost nezasahovat do takových práv, působí tedy proti všem (*erga omnes*). Dále jsou to práva subjektivní, z čehož vyplývá, že jsou odvozena z objektivního práva, které umožňuje subjektu chovat se v jeho rámci a určitým způsobem za účelem uspokojení vlastních zájmů.⁵ Posledním znakem věcných práv je fakt, že je řadíme do práv majetkových.

Základním a zároveň nejdůležitějším věcným právem bylo nepochybně vlastnictví neboli právo k věci vlastní, ze kterého se odvozovala ostatní práva, zejména věcná práva k věci cizí.⁶ Obsah a výkon takto odvozených práv byl značně zúžen. Věcná práva k věci cizí lze přesněji určit jako právo k předmětu vlastnictví, jehož vlastníkem je subjekt odlišný od subjektu, kterému takové právo náleží. Zjednodušeně můžeme říct, že se jedná o možnost osoby odlišné od vlastníka mít omezené panství nad věcí.⁷ Takto omezené panství nad věcí musí být náležitě vymezeno, zejména musí být určeno, jak s věcí lze disponovat či na věc působit. Obsah je tedy předem vymezen.⁸

Pro ucelenou představu o systematicke této části římského práva považují za důležité uvést, že do věcných práv k věci cizí řadíme *servitutes*⁹, *superficies*¹⁰, *emphyteusis*¹¹ a pro tuto práci podstatná zástavní práva.

---

⁴ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 97.

⁵ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 45.

⁶ BALÍK, Stanislav; Balík, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 139.

⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 127.

⁸ KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 190.

⁹ Osobní a pozemkové služebnosti.

¹⁰ Podstatou byla možnost osoby, která nebyla vlastníkem určitého pozemku, na takovém pozemku postavit a vlastnit budovu.

¹¹ Představuje právo za plat užívat či požívat pozemek, který je ve vlastnictví jiného subjektu.

1.2 Zástavní právo a jeho vztah k obligačnímu právu

Jak bylo výše uvedeno, římská právní nauka řadí zástavní právo zejména mezi věcná práva, nicméně díky své povaze úzce souvisí i s právem obligačním. Obligací se rozumí vztah mezi dvěma osobami, z nichž jedna je povinna druhé něco splnit a za splnění této povinnosti ručí, jinými slovy je třeba takový nárok náležitě zajistit. Právě v zajištění obligací lze spatřovat onu úzkou souvislost se zástavním právem.

Ve starším římském právu ještě o právu zástavním hovořit nelze.¹² Původním způsobem bylo osobní zajištění obligací, zejména osobou dlužníka či osobou rukojmího, tedy třetí osobou, která vedle dlužníka ručila za splnění závazku.

S následujícím vývojem závazkových vztahů a společnosti jako celku, se tento způsob zajištění obligací jevil jako nedostačující. V souvislosti s tím rostla potřeba nové právní úpravy, což vedlo ke vzniku věcného zajištění obligací čili zástavního práva. Podstatou věcné záruky je možnost zajistit plnění budoucího závazku věcí, kterou má dlužník ve vlastnictví. V rámci vývoje se postupně rozvinuly tři základní formy zástavního práva – *fiducia*, *pignus* a *hypotheca*.¹³

1.3 Předmět zástavního práva v římském právu

V rámci historického exkurzu římským právem v souvislosti s právem zástavním považují za potřebné alespoň okrajově vymezit předmět zástavního práva. Zástavou mohla být pouze věc v právním slova smyslu podle tehdejší právní nauky. Věcí v právním slova smyslu se rozuměla vymezená část existujícího světa sloužící k uspokojení potřeb lidí, která byla způsobilá být předmětem právního obchodu. Nezpůsobilým předmětem jsou tzv. věci božského práva, které slouží k uspokojení náboženských potřeb (např. chrámy, náhrobky, hradby a brány aj.) a tzv. věci lidského práva, které slouží k uspokojení potřeb všech lidí a kterými nemohou jednotlivci disponovat (např. voda, vzduch, náměstí, silnice, vodovody).¹⁴

---

¹² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 16.

¹³ HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 69.

¹⁴ HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 50.

Věc mohla být věcí movitou i věcí nemovitou. Za věc movitou byly považovány takové věci, které bylo možné přemístit v prostoru bez porušení jejich podstaty, zejména otroci a zvířata. Naopak věcmi nemovitými byly pozemky a vše co s nimi bylo trvale spojeno. Výjimku tvořily například rostliny, které byly považovány za součást pozemku a nebyly tedy věcmi v právním slova smyslu.¹⁵

Movité věci dále mohly být hmotné a nehmotné. Hmotnou věc římské právo definovalo jako věc tělesné podstaty, které se lze dotknout, zejména se jednalo o zvířata a otroky.¹⁶ Nehmotnými věcmi se rozuměly věci, kterých se naopak nebylo možné dotknout, zejména se jednalo o majetková práva, s nimiž bylo možné obchodovat.¹⁷

1.4 Druhy a formy zástavního práva

Jednotlivé druhy zástavních práv byly podstatné zejména v realizační fázi. Dle způsobu, jakým bylo s věcí nakládáno, rozlišovaly se druhy dva. Starším z nich je zástavní právo propadné. Po uplynutí doby, během které mohlo být plněno dobrovolně, byl věřitel oprávněn si věc ponechat a stal se tak jejím vlastníkem.¹⁸ Zástavní právo propadné bylo v praxi využíváno jako první a uplatňovalo se zpravidla v případě zástavy ruční. Zřizovalo se prostřednictvím tzv. propadné klausule.¹⁹ Postupem času byl tento druh zástavního práva zneužíván a byl proto počátkem 4. stol. n. l. zakázán. Mladším druhem bylo zástavní právo prodejné. Podstatou je povinnost věřitele věc prodat a uspokojit se z výtěžku,²⁰ pokud závazek nebude splněn dobrovolně. Případný přebytek však musel být dlužníkovi vrácen.

Vývojové formy zástavního práva začaly vznikat poté, co osobní zajištění obligací začalo být nevyhovující. Jednotlivé formy budou následně stručně popsány, včetně zástavy ruční, která byla později v praxi využívána zpravidla u movitých věcí.

---

¹⁵ BALÍK, Stanislav; Balík, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 136-137.

¹⁶ HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 52.

¹⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 99.

¹⁸ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 154.

¹⁹ HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 69.

²⁰ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 154.

1.4.1 Věrná ruka (*fiducia*)

Bez pochyby nejrozšířenější formou věcného zajištění závazku byla ve starším klasickém právu tzv. *fiducia* čili převod na věrnou ruku. Osoba, která fiducii zřizovala, se nazývala fiduciant. Fiduciářem byla naopak osoba, v jejíž prospěch byla záruka zřizována. Podstatou této formy věcného zajištění byl převod vlastnického práva k věci z fiducianta na fiduciáře, který se stal jejím dočasným vlastníkem. Ten se zavázal, že po splnění závazku, který byl fiducí zajištěn, převede vlastnické právo zpět na fiducianta. Zmíněný převod poskytoval fiduciáři různá oprávnění, která měl k věci předchozí vlastník, jedná se zejména o právo věc zcizit třetím osobám.²¹ Tato široká oprávnění však představovala asi největší problém, protože zpětný převod se neuskutečňoval automaticky. Fiduciant tak neměl žádnou jistotu, že bude věc převedena zpět poté, co splní závazek. Povinnost fiduciáře věc vrátit byla zprvu totiž otázkou morálních hodnot, právně vynutitelnou se stala až později²², kdy se fiduciant pomocí žaloby (*actio fiduciae*) mohl domáhat navrácení věci. Samotná podstata čili převod vlastnického práva paradoxně způsobil, že fiducie pozvolna zanikla a objevily se rozvinutější formy zástavního práva, které dokázaly pružněji reagovat na složitější závazkové vztahy.

1.4.2 Zástava ruční (*pignus*)

Vedle pozvolna mizející fiducie se vyskytly nové způsoby věcného zajištění závazku, které můžeme považovat za přímá vývojová stádia zástavního práva ve své podstatě. U nově vznikajících forem byla odstraněna hlavní nevýhoda fiducie, kterou byl převod vlastnického práva.

Mezi fiducí a ruční zástavou se vyvinula ještě jakási „meziforma“, kterou nazýváme detencí čili zadržením věci. Podstatou je prosté odevzdání věci dlužníkem věřiteli, které v takovém případě slouží jako zajištění věřitelovy pohledávky. Na věřitele již nepřecházelo právo vlastnické. Vlastníkem zůstával i nadále dlužník, nicméně věřiteli byla svěřena faktická moc nad věcí.

Z detence se postupem času vyvinula zástava ruční čili *pignus*. V průběhu doby rostla potřeba věřitelovo postavení a jeho faktickou moc nad věcí lépe

---

²¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 16.

²² BALÍK, Stanislav; Balík, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 181.

chránit. Stalo se tak prostřednictvím držebních interdiktů, kterými prétor přiznal věřiteli tzv. odvozenou držbu zastavené věci.²³ Smyslem bylo posílení věřitelovy pozice, který tímto požíval stejnou ochranu jako držitel, avšak s tím rozdílem, že věřitel v takovém případě držbu neměl - chyběl zde prvek vůle.²⁴ Ochrana, která byla prétozem poskytnuta, umožnila vznik institutu, který představoval ideální střed mezi úplným převodem vlastnického práva (fiducií) a prostou detencí²⁵ - zástavní právo ruční čili zmíněný *pignus*.

Vzhledem k tomu, že ruční zástavní právo představuje historického předchůdce zástavního práva k movitým věcem, budu se jím v následujících odstavcích zabírat podrobněji. Abych předešla vzniku nejasností, ráda bych uvedla, že „zástavní právo ruční“ a „ruční zástava“ či „zástava ruční“ jsou pro potřeby této kapitoly synonymem.

Podstatou ruční zástavy je obdobně jako u detence odevzdání věci, která slouží k zajištění pohledávky, dlužníkem věřiteli, který je tímto vázán vrátit věc dlužníkovi, jakmile bude závazek splněn. Věřitel se v momentě odevzdání věci stává odvozeným držitelem²⁶ a nabývá faktickou moc nad věcí, nicméně nepřechází na něho vlastnické právo.

Ruční zástavu je možné dělit na dva základní druhy. Prvním z nich je dobrovolná zástava ruční (*pignus voluntaris*), kterou bylo možné uzavřít zejména prostřednictvím závěti nebo dohodou. Druhým je zákonná zástava ruční (*pignus legalis*), jejíž vznik je spojen s existencí zákona. V rámci zákonné zástavy ruční rozeznáváme ještě soudní zástavu ruční, která byla zřizována magistrátem a sloužila k nucenému výkonu rozsudku, dále pak zákonná zástava speciální, která se vztahovala jen k jednotlivým věcem dlužníka, a zákonná zástava generální, vztahující se na celý dlužníkův majetek.²⁷

Předmětem zástavního práva mohla být dle římského práva jakákoliv věc, která byla způsobilá k držbě a kterou bylo možné prodat. Dále mohla být

---

²³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 17.

²⁴ HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 70.

²⁵ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 17.

²⁶ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 155.

²⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 155.

předmětem též pohledávka i věc budoucí. Současně bylo s věcí zastaveno vše, co k ní náleželo nebo přibylo, včetně veškerého příslušenství.²⁸

Ruční zástavní právo může vzniknout několika způsoby. Nejčastěji vznikala ruční zástava dobrovolně. Dobrovolný vznik byl realizován zpravidla prostřednictvím zástavní smlouvy mezi dlužníkem a věřitelem, zde platila ještě podmínka reálného odevzdání věci. Nicméně dobrovolné ruční zástavní právo mohlo vzniknout i ze závěti. Nedobrovolný až nucený vznik ručního zástavního práva nebyl také ničím neobvyklým. Dělo se tak buď ze zákona nebo magistrátskými nařízeními.²⁹

Se vznikem se pojil i obsah ručního zástavního práva a s ním spojená oprávnění věřitele. Věřitel měl dvě základní oprávnění. V okamžiku vzniku náleželo věřiteli právo určitou věc čili zástavu držet a fakticky ovládat, avšak věřitel nesměl danou věc užívat. Výjimkou byla povinnost věřitele těžit z věci plody a jejich hodnotu postupně odečítat od dluhu.³⁰ Druhým a neméně důležitým oprávněním věřitele byla možnost zástavu prodat a uspokojit se z utrženého výtěžku. Zástavu bylo možné prodat pouze za splnění tří podmínek, které musely být naplněny kumulativně – muselo se jednat o již splatnou pohledávku, kterou dlužník dobrovolně nesplnil, ač byl k tomu vyzván, a uplynula stanovená doba.

Stejně tak jako ruční zástavní právo vznikalo několika způsoby, mohlo i několika způsoby zaniknout. Tyto způsoby se dělily do dvou skupin. První z nich byla tvořena takovými způsoby zániku, které se vztahovaly k zástavnímu právu samotnému. Jednalo se o zánik splněním zajištěné pohledávky a zánik platným prodejem zástavy, ke kterému se vztahovaly tři výše zmíněné podmínky. Druhou skupinu tvořily obecné způsoby zániku zástavního práva, které se vztahovaly k věcným právům obecně.³¹ Mezi tyto způsoby zániku patřila zkáza předmětu ruční zástavy, její vyloučení z právního obchodu a její upadnutí do rukou nepřátel. Dále pak spojení zástavního práva a vlastnického práva v osobě věřitele, vzdání se

---

²⁸ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 28.

²⁹ BALÍK, Stanislav; Balík, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 182.

³⁰ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 28.

³¹ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 31.

zástavního práva věřitelem či tzv. vydržení svobody, kdy držitel držel věc v dobré víře po 10 let (20 let za nepřítomnosti věřitele) a o zástavním právu nevěděl.³²

1.4.3 Zástava smluvní (*hypotheca*)

Zástava smluvní je považována za druhou vývojovou formu římského zástavního práva, která se vyvinula souběžně se zástavním právem ručním. Obě formy tak existovaly vedle sebe a zejména v praxi byl odlišen a upevněn způsob jejich využití. Aby nevznikl rozdílný výklad, uvádím, že „zástava smluvní“, „zástavní právo smluvní“ a „hypotéka“ jsou pro tuto část práce synonyma.

Základy vzniku zástavy smluvní nalezneme zejména v pachtovních vztazích, kde se jednalo o zajištění řádného placení pachtovného, přičemž předmětem zástavy smluvní mohli být otroci, zvířata či náradí, kterých se propachtovatel mohl zmocnit svépomocí, když pachtýř pachtovné nezaplatil. O zástavní právo v pravém smyslu zde však ještě nešlo. Zástavní právo smluvní vzniklo ze vztahů vyplívajících z pachtovních smluv až poté, co byly vydány prétorské interdikty, kterými byla umožněna držba věcí propachtovatelem po splatnosti pohledávky oproti původnímu svémocnému zajetí.³³ Zmíněné prétorské interdikty povýšily prostší pachtovní poměry na skutečné zástavní právo smluvní a poskytly mimo jiné ochranu věřiteli pro případ, že by mu zastavená věc nebyla vydána.³⁴

Ze zástavy smluvní byl rovněž vyloučen převod vlastnického práva k věci z dlužníka na věřitele. Podstatou byla smlouva, na jejímž základě byla věc zastavena, aniž by došlo k předání zástavy věřiteli. Věřitel tak nezískal odvozenou držbu ani faktickou moc nad věcí. Taková věc zůstávala ve vlastnictví i v držbě dlužníka. Pokud by však dlužník pohledávku zajištěnou zástavou smluvní nesplnil, mohl věřitel věc prodat a uspokojit se z výtěžku, přičemž to, co po uspokojení pohledávky zbylo, byl věřitel povinen dlužníkovi vrátit.

---

³² BALÍK, Stanislav; Balík, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 182.

³³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 17.

³⁴ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 27.

1.4.4 Stručné porovnání zástavy ruční a zástavy smluvní

Zástava ruční i zástava smluvní představují vývojové formy zástavního práva v právu římském a ve své podstatě mu daly charakteristické rysy, které nalezneme v zástavním právu i dnes.

U zástavy ruční i u zástavy smluvní byl převod vlastnického práva vyloučen, nicméně podstatou zástavy ruční bylo kromě smlouvy také odevzdání věci věřiteli, což bychom u zástavy smluvní hledali jen těžko. U zástavy ruční se tak jednalo o převod držby, kdežto u zástavy smluvní o žádný převod držby nešlo.

I vznik oprávnění věřitele věc držet byl u obou forem značně odlišný. V případě zástavy ruční vznikalo toto oprávnění v okamžiku vzniku zástavního práva, naopak u zástavy smluvní vznikalo až v momentě nesplnění věřitelovy pohledávky.³⁵

Další rozdíl lze spatřovat v množství věřitelů, kterým bylo možné poskytnout zajištění jejich pohledávky jednou věcí. Zatímco zástavu ruční nešlo zřídit ve prospěch více věřitelů, v případě zástavy smluvní to možné bylo.³⁶ Jistou nevýhodou pak byl fakt, že mnohdy o tom tito věřitelé vzájemně nevěděli.

Posledním důležitým rozdílem bylo praktické využití. Aby byly co nejvíce eliminovány případné problémy, začala se zástava ruční hojně využívat u věcí movitých a zástava smluvní pak u věcí nemovitých. Vytvořením takové praxe byl položen základ pro zástavní právo k věcem movitým a pro zástavní právo k věcem nemovitým, neboť institut zástavního práva nezaznamenal v rámci svého dalšího vývoje žádné zásadní změny.³⁷

---

³⁵ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 28.

³⁶ HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 70.

³⁷ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 17.

2. Zástavní právo k movitým věcem

Zástavní právo patří mezi instituty, které díky svému dlouhému historickému vývoji nabyly značné komplexnosti. Smyslem druhé kapitoly této práce je popsat zástavní právo a jeho jednotlivé části tak, aby byl tento institut snadněji pochopitelný a lépe dosažitelný.

V první podkapitole je stručně vymezena právní úprava zástavního práva a jeho umístění v rámci celého právního řádu České republiky.

V druhé podkapitole je definován samotný pojem zástavního práva, což považuji za velice důležité vzhledem k tomu, že zástavní právo se objevuje napříč celou touto prací. Dále je zde vymezen a připomenut pojem movitých věcí, na které je tato práce zaměřena. Závěr této podkapitoly je věnován účelu a podstatě zástavního práva, který je nezbytný zejména pro pochopení, proč zástavní právo existuje.

Následně je pozornost věnována specifickým znakům, které vytváří základ pro efektivní fungování zástavního práva. Jedná se zejména o funkce a zásady.

Poslední část druhé kapitoly se věnuje definici subjektů, předmětu zajištění zástavním právem a předmětu zástavního práva, tedy základních pojmů, se kterými zástavní právo úzce souvisí a jejichž objasnění je důležité z hlediska jejich užívání v rámci dalšího textu

2.1 Právní úprava a systematické zařazení zástavního práva

2.1.1 Právní úprava zástavního práva

Materie zástavního práva byla do 31. prosince 2013 upravena v části druhé zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), konkrétně v § 152 až 172. Úprava byla tematicky rozdělena do pěti částí podle jednotlivých fází existence zástavního práva.³⁸ Zákon upravoval vymezení zástavního práva, jeho vznik, práva a povinnosti s ním spojené, uspokojení ze zástavního práva a nakonec i jeho zánik.

Od 1. ledna 2014 nabyl účinnosti nový občanský zákoník³⁹ (dále jen „o. z.“), který zástavní právo upravuje v části třetí (absolutní majetková práva), hlavě

---

³⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 31.

³⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

druhé (věcná práva), dílu pátém (věcná práva k věcem cizím), konkrétně v § 1309 až 1394. o. z. obsahuje legální definici zástavního práva, pojem zástavy, rozsah, práva a povinnosti plynoucí ze zástavního práva, výkon a zánik zástavního práva. Kromě uvedeného je v o. z. upraveno i budoucí zástavní právo, vespolné zástavní právo, zastavení cizí věci a podzástavní právo. Na tuto úpravu však navazují i některá jiná ustanovení o. z., která obecný režim zástavního práva doplňují nebo modifikují, jedná se například o promlčení (§ 609 a násl. o. z.) či zajištění dluhu (§ 2010 a násl. o. z.).⁴⁰ Právní úprava obsažená v o. z. však zástavní právo upravuje jednotně a společně pro všechny druhy zástavních práv, což znamená, že úpravu vztahující se výlučně na zástavní právo k věcem movitým nenalezneme. Společná úprava všech druhů zástavního práva je v našich zemích historicky běžným postupem.⁴¹

Je důležité zdůraznit, že právní úprava vyskytující se v o. z. je úpravou obecnou. Znamená to, že ustanovení tohoto zákona se použijí pouze, není-li zvláštními právními předpisy stanoven odlišný režim. V takových případech má úprava obsažená ve zvláštních předpisech přednost. Odlišný režim se může projevit například v jiném způsobu vzniku, rozsahu, výkonu či zániku zástavního práva.⁴²

Právní úprava zástavního práva v zahraničí se od té české zpravidla odlišuje tím, že obsahuje úpravu jednotlivých druhů zástavních práv. Takovou odlišnou právní úpravu nalezneme například v německém BGB, kde je zvlášť upraveno zástavní právo k nemovitostem, zástavní právo k movitým věcem a zástavní právo k právům. Další odlišné uspořádání podává francouzský CC, který upravuje zástavní právo k věcem nemovitým a movitým. Dále pak zástavní právo k věcem movitým člení podle toho, zda se jedná o movité věci hmotné či nehmotné podstaty. Zvláštností francouzského CC je pak to, že zná pojem hypotéky k věcem movitým, která se vztahuje na nákladní lodě a letadla.⁴³

---

⁴⁰ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 211.

⁴¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 31.

⁴² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 145.

⁴³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 33-34.

Neméně zajímavým se dle mého názoru stal projekt, který vznikl na mezinárodní úrovni v roce 2007. Komisí OSN pro mezinárodní obchodní právo byl vytvořen tzv. Legislativní průvodce po zajištěných transakcích, který se věnuje zajišťovacím prostředkům vztahujícím se k věcem movitým. Obsahuje podrobně zkoumanou problematiku a podává detailní doporučení k formám a obsahu právní úpravy. Cílem projektu bylo mimo jiné zvýšení flexibility zástavního práva, zejména v oblasti smluvní volnosti, a poskytnutí co nejširšího prostoru pro vymezení vzájemného vztahu smluvních stran.⁴⁴

2.1.2 Systematické zařazení

Jak již bylo naznačeno, zástavní právo je systematicky zařazeno mezi absolutní majetková práva. Těmi rozumíme soukromá práva, jejichž předmětem je majetek čili souhrn věcí, práv a jiných majetkových hodnot, která náleží téže osobě.⁴⁵ Z povahy absolutních majetkových práv vyplývají tři základní znaky, které se uplatňují u zástavního práva. Za prvé se jedná o práva, která působí vůči všem (*erga omnes*)⁴⁶. Důsledkem jsou vztahy, jejichž obsahem je právo jedné či více osob nebýt rušen ve výkonu a takovému právu odpovídající povinnost všech ostatních osob zdržet se všeho, co by výkon práva narušovalo. Druhým znakem je taxativní výčet absolutních majetkových práv. Pouze zákon stanoví, která majetková práva jsou majetkovými právy absolutními (*numerus clausus*).⁴⁷ Mezi absolutní majetková práva zákon řadí věcná práva a dědické právo. Posledním charakteristickým znakem je kogentní právní úprava vůči třetím osobám, dle které se lze od ustanovení zákona odchýlit pouze v případech, kdy to zákon připouští.⁴⁸

Přestože je zástavní právo řazeno mezi absolutní majetková práva, obsahuje také prvky práva relativního, jehož podstatou je působení vztahů mezi konkrétními smluvními stranami. Relativní vztahy jsou negativně vymezeny taxativním výčtem práv absolutních, jinými slovy, co zákon neoznačil za absolutní vztah, je vztahem relativním. Relativní prvky spatřujeme například

---

⁴⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 36.

⁴⁵ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 5.

⁴⁶ § 976 o. z.

⁴⁷ § 977 o. z.

⁴⁸ § 978 o. z.

v samotných funkcích zástavního práva, které jsou zahrnuty i v jiných zajišťovacích prostředcích.⁴⁹

Vzhledem k výše uvedenému se zástavní právo řadí mezi věcná práva, konkrétně mezi věcná práva k věcem cizím. Věcná práva se vztahují vždy k věci v právním smyslu, nicméně nejsou věcnými právy jen proto, že se týkají věci, ale zejména proto, že zabezpečují oprávněnému trvalý či značně dlouhodobý vztah k věci.⁵⁰

Věcná práva se dále dělí na věcná práva k věci vlastní a k věci cizí. Věcná práva k věci cizí ve své podstatě omezují vlastnicko právo k věci, a to tím, že omezují jeho držení a užívání takové věci či stanoví povinnost vlastníkovu strpět její zpeněžení. Do zástavního práva se podstata věcných práv k věci cizí promítne tím, že zástavní právo omezuje výkon vlastnického práva zástavního dlužníka k předmětu zástavy.⁵¹

S věcnými právy k věci cizí jsou spojeny ještě dva podstatné znaky, které souvisí se zástavním právem. Prvním z nich je skutečnost, že povinnosti spojené s určitou věcí na takové věci vážnou, což znamená, že se povinnosti nezmění ani v případě, že se změní vlastník věci. Zjednodušeně řečeno nezáleží zde na osobě vlastníka, nýbrž na věci, ke které se povinnost váže. Druhým znakem je to, že v případě zpeněžení zástavy se oprávněný uspokojí z hodnoty směnné čili z možnosti cizí věc prodat, nikoliv z hodnoty užité, jak je tomu v případě věcných břemen.⁵²

2.2 Pojem zástavního práva k movitým věcem

2.2.1 Pojem zástavního práva

Zástavní právo řadíme mezi tzv. zajišťovací právní instituty. Obecně lze tyto instituty rozdělit na dvě skupiny – zajišťovací instituty osobní povahy (např. ručení) a zajišťovací instituty věcněprávní povahy.⁵³ Rozdíl mezi zmíněnými

---

⁴⁹ HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 245.

⁵⁰ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 252.

⁵¹ SPÁČIL, Jirí a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 209.

⁵² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13.

⁵³ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jirí a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 143-144.

skupinami je v tom, že instituty osobní povahy jsou vázány zpravidla na určitou osobu, v případě ručení na osobu ručitele. Opakem jsou instituty věcněprávní povahy, které nezávisí na osobě, ale na věci. V případě zástavního práva to znamená, že zástavní právo je možné realizovat i za situace, že došlo ke zcizení zástavy.⁵⁴ Zástavní právo spolu s právem zadržovacím náleží do druhé zmíněné skupiny, tedy mezi zajišťovací právní instituty věcněprávní povahy.

2.2.2 Pojem věci movité

Za primární předmět právních vztahů se považuje právem upravené lidské chování, které samo o sobě může mít vlastní předmět, kterého se týká.⁵⁵ Zmíněný předmět lidského chování bývá označován jako předmět sekundární a je jím majetková hodnota. Taková majetková hodnota je označena pojmem věc v právním smyslu. Legální definici věci nalezneme pak v § 489 o. z.: „*Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí.*“⁵⁶ Výkladem tohoto ustanovení (a také z § 493 o. z.) zjistíme, že věcí nemůže být osoba fyzická (člověk) ani jakákoliv odňatá část lidského těla. Výjimku tvoří části lidského těla, které se přirozeně obnovují a lze je odejmout bezbolestně a bez znečitlivění, takové se pak stávají věcmi movitými. Věcí však nemůže být ani osoba právnická, protože stejně jako člověk je subjektem a nikoli objektem právních vztahů. Dále nemohou být věcmi ani osobní práva, zejména pak právo na ochranu osobnosti.⁵⁷ Druhou částí uvedeného § 489 o. z. je podmínka, že taková věc musí sloužit potřebě lidí. Tím se rozumí schopnost takové věci posloužit lidské potřebě zejména pak v právních a obchodních vztazích. Vzhledem k uvedenému věcí tedy není například dluh, který ze své podstaty k potřebě toho, kdo jej má, neslouží.⁵⁸

Pro tuto práci je podstatné dělení věcí na movité a nemovité. Zákon přímou definici věcí movitých neuvádí, nicméně jsou vymezeny negativně prostřednictvím výčtu věcí nemovitých, neboť v § 498 odst. 1 o. z. jsou vypočteny věci nemovité (pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením,

---

⁵⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 209.

⁵⁵ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 11.

⁵⁶ § 489 o. z.

⁵⁷ § 81 odst. 1 o. z.

⁵⁸ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 11-12.

včetně věcných práv k nim; práva, která jsou zákonem prohlášena za nemovité věci; věci, pro které je zákonem stanoveno, že nejsou součástí pozemku a které nelze bez porušení jejich podstaty přenést)⁵⁹ a v odst. 2 téhož ustanovení o. z. je uvedeno: „*Veškeré další věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná, jsou movité.*“⁶⁰ Pro doplnění pojmu věci movité bych ráda uvedla definici z římského práva, které za věc movitou považovalo vše, co bylo možné „vzít“ a „přenést“ z místa na místo bez porušení podstaty. Toto tvrzení v dnešní době již zcela neplatí, protože movitou věcí mohou být i věci nehmotné, které ze své podstaty přenášet nelze (např. pohledávka).

Jak již bylo naznačeno, dělí se věci movité na movité věci hmotné a nehmotné podstaty. Movitými věcmi hmotné podstaty rozumíme ovladatelné a samostatné části vnějšího světa (např. míč nebo kolo). Movitými věcmi nehmotné podstaty jsou míněna především práva, jejichž povaha to připouští (např. pohledávka, průmyslová práva, podíl v korporaci aj.).⁶¹ Z uvedeného plyne, že práva mohou být věcmi v právním smyslu, jsou-li převoditelná. Věcmi movitými nehmotnými tak mohou být pouze práva majetková, neboť disponovat s právy přirozenými zákon neumožňuje.⁶²

2.3 Účel a podstata zástavního práva k movitým věcem

Legální definici zástavního práva nalezneme v § 1309 odst. 1 o. z.: „Při zajištění dluhu zástavním právem vznikne věřiteli oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy do ujednané výše, a není-li tato ujednána, do výše pohledávky s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy.“⁶³ Z uvedeného ustanovení můžeme vycházet při dovozování účelu i podstaty zástavního práva. Zástavní právo jako prostředek zajišťovací slouží k věcnému zajištění věřitelovy pohledávky a jejího příslušenství, což znamená, že věřitel má možnost uspokojit se ze zástavy v případě, že jeho pohledávka nebude splněna řádně a včas. Podstata tohoto institutu tkví v tom, že je vyhrazena určitá část majetku dlužníka či třetí osoby, ze které se může věřitel uspokojit v případě,

---

⁵⁹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 15-16.

⁶⁰ § 498 odst. 2 o. z.

⁶¹ § 496 odst. 1 a odst. 2 o. z.

⁶² KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 141.

⁶³ § 1309 odst. 1 o. z.

že jeho pohledávka nebude splněna.⁶⁴ Účelem zástavního práva je posílení věřitelovy pozice a navýšení jistoty věřitele, že se bude moci uspokojit ze zástavy, pokud dlužník svou povinnost nesplní dobrovolně.⁶⁵

Věcné zajištění poskytovalo a poskytuje výrazně vyšší jistotu věřiteli, než tomu bylo a je u osobního ručení. Nemalá výhoda z tohoto institutu plyne i samotnému dlužníkovi, protože se eliminuje možný vznik rizika a roste tak ochota věřitele plnění poskytnout.⁶⁶ Vzhledem k uvedenému se zástavní právo stalo jedním z nejvíce oblíbených a používaných zajišťovacích prostředků.

2.4 Funkce zástavního práva k movitým věcem

Funkční vymezení zástavního práva je součástí úvodního § 1309 odst. 1 o. z., byť na první pohled není úplně zřejmé. Tradičně se v rámci zástavního práva rozlišují dvě základní funkce, které byly zástavnímu právu vlastní již v právu římském. Zmíněnými funkcemi jsou funkce zajišťovací a funkce uhrazovací.

2.4.1 Zajišťovací funkce

Funkce zajišťovací plyne již ze zařazení zástavního práva mezi věcné zajišťovací instituty, mimo to je také odvoditelná i z první části § 1309 odst. 1 o. z.: „*Při zajištění dluhu zástavním právem...*“.⁶⁷ Zajišťovací funkce začíná na subjekty působit okamžikem vzniku zástavního práva a uplatní se zejména v době, kdy dluh ještě není splatný. Tuto funkci je možné dále rozdělit na dvě základní složky.

První složku nazýváme jako subjektivní složku zajišťovací funkce. Tato složka má do jisté míry preventivní charakter, neboť pod hrozbou výkonu zástavního práva motivuje obligačního dlužníka, aby dluh splnil řádně, včas a dobrovolně a nemuselo tak dojít k uplatnění funkce uhrazovací.⁶⁸ Výše uvedené však platí, když obligační a zástavní dlužník jsou jedna osoba. V případech, kdy je obligační dlužník odlišný od zástavního dlužníka, jeví se zajišťovací funkce neúčelně. Zástavní dlužník totiž není povinen dluh plnit, nicméně není vyloučena

---

⁶⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 10.

⁶⁵ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 17.

⁶⁶ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 10.

⁶⁷ § 1309 odst. 1 o. z.

⁶⁸ SPÁČIL, Jirí a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 210.

snaha zástavního dlužníka pobízet dlužníka obligačního anebo zbavit svou věc vlastními silami zatížení zákonem předpokládaným způsobem (například přímou úhradou zajištěného dluhu).⁶⁹

Druhou složku zajišťovací funkce nazýváme objektivní složkou. Podstatný význam této části se projeví zejména v případech, kdy je zástavní dlužník odlišný od dlužníka obligačního. Případné provedení zástavního práva poté nijak do majetkových poměrů obligačního dlužníka nezasáhne, neboť vlastníkem zástavy, která se zpeněží, je dlužník zástavní. Zde je řešením tzv. regresní nárok zástavního dlužníka, který směřuje proti dlužníkovi obligačnímu. Tento nárok spočívá v možnosti zástavního dlužníka dluh splnit za dlužníka obligačního, čímž vstoupí do práv zástavního věřitele a může požadovat po obligačním dlužníkovi plnění.⁷⁰

2.4.2 Uhrazovací funkce

Uhrazovací funkce je funkcí sekundární, která nepůsobí na subjekty od vzniku zástavního práva, ale uplatňuje se až při realizaci zástavního práva, tedy poté, co se dluh stane splatným. Rozhodně se jedná o funkci klíčovou, protože se jejím prostřednictvím naplňuje smysl zajištění zástavním právem.⁷¹ Podstatou je možnost zástavního věřitele domáhat se uspokojení zpeněžením zástavy v případě, že dluh nebude splněn řádně a včas. V o. z. nalezneme uhrazovací funkci obsaženou v druhé části § 1309 odst. 1: „...věřiteli vznikne oprávnění, nesplní-li dlužník dluh řádně a včas, uspokojit se z výtěžku zpeněžením zástavy.“⁷² Jinými slovy tato funkce představuje věřitelovo náhradní uspokojení pohledávky i bez součinnosti dlužníka.⁷³

2.5 Zásady a principy zástavního práva k movitým věcem

Zástavní právo stejně jako jiné právní instituty musí naplňovat určité zásady a principy, které daný institut dotváří a pomáhají při jeho pochopení. Zásadou či principem se rozumí základní a obecně uznávané myšlenkové pravidlo, které není třeba dokazovat a ze kterého je možné dovozovat důsledky

---

⁶⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 29.

⁷⁰ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 29.

⁷¹ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 48.

⁷² § 1309 odst. 1 o. z.

⁷³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 30.

pro další jednání. Zástavní právo lze charakterizovat několika základními zásadami, jimž je věnován následující text.

2.5.1 Základní zásady zástavního práva k movitým věcem

2.5.1.1 Zásada akcesority

Zcela klíčovou zásadou je akcesorita zástavního práva čili přídavnost. Zástavní právo nemá ze své podstaty žádný hospodářský účel, slouží pouze k zajištění pohledávky, z čehož plyne, že je úzce spjaté se zajištěnou pohledávkou. Tento úzký vztah se projevuje i při nakládání s pohledávkou, pokud se pohledávka převádí, rozděluje či zaniká, zástavní právo následuje její osud bez nutnosti cokoliv činit.⁷⁴ Podstata zásady akcesority tkví v tom, že zástavní právo předpokládá existenci jiného hlavního práva, k němuž přistupuje jako právo pomocné.⁷⁵ Jinými slovy je vznik a trvání zástavního práva závislé na existenci hlavního závazkového poměru čili zajištěné pohledávky. Zástavní právo nemůže vzniknout ani trvat, pokud jím zajištěná pohledávka nevznikla nebo naopak zanikla.⁷⁶ Zanikne-li zajištěná pohledávka, zanikne i zástavní právo. Z jasně stanovené podmínky existence hlavního závazkového poměru připouští o. z. dvě výjimky – zajištění budoucí nebo podmíněné pohledávky. V takových případech zástavní právo může vzniknout a trvat, je-li možné alespoň důvodně předpokládat existenci hlavního závazkového poměru do budoucna či po splnění podmínky.

2.5.1.2 Zásada subsidiarity

Velice důležitá je i zásada subsidiarity zástavního práva. Tato zásada činí ze zástavního práva podpůrný či pomocný prostředek. Zároveň stanoví, že zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy pouze v případě, že zajištěná pohledávka nebyla splněna řádně a včas. Subsidiaritu však nelze vykládat tak, že zástavní věřitel je nejprve povinen pokusit se vymoci uhrazení své pohledávky po obligačním dlužníkovi a teprve při neúspěšnosti takového pokusu realizovat zpeněžení zástavy a své následné uspokojení z ní. Je pouze na vůli zástavního věřitele, zda se nejprve pokusí svou pohledávku na dlužníkovi vymoci, nebo přistoupí k realizaci zajištění, jakmile bude dluh splatný.

---

⁷⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13.

⁷⁵ TILSCHE, Emanuel. *Právo zástavní*. Praha: Všehrd, 1911, s. 3.

⁷⁶ SPÁČIL, Jirí a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 210.

Na tomto místě bych ráda zdůraznila, že zásada akcesority a subsidiarity nebyla vždy zástavnímu právu v průběhu jeho vývoje vlastní. Zástava zprvu ručila namísto dlužníka, který naopak neručil vůbec.⁷⁷ Dlužník měl právo, nikoliv povinnost dluh splnit a pro případ, že dobrovolně dluh nesplní, dávala se věřiteli do držby zástava, která představovala dočasné plnění dluhu. Pokud dlužník dluh nesplnil, zástava propadla věřiteli, který se s ní spokojil jako s náhradním plněním.⁷⁸

2.5.1.3 Zásada individualizace

Důležitou zásadou je i individualizace zástavního práva, někdy nazývána též jako princip speciality. Z této zásady vyplývá, že zástavním právem smí být zatížena výlučně pouze individuálně určená věc. V zásadě individualizace se skrývá podstata zástavního práva jakožto věcného zajišťovacího prostředku, neboť představuje ručení konkrétně vymezenou částí majetku zástavního dlužníka.⁷⁹ Tato zásada není narušena zastavením obchodního závodu nebo jiné věci hromadné, protože i zde je nutné zastavenou věc náležitě označit. Náležitě individualizovaná musí být i pohledávka.⁸⁰

2.5.1.4 Zásada nedělitelnosti

Zásada nedělitelnosti zástavního práva znamená, že celá pohledávka je zajištěna celou zástavou. Výjimku může představovat tzv. omezené zajištění, kdy celá zástava zajišťuje pouze část pohledávky, avšak musí tak být ujednáno.⁸¹

2.5.2 Doplnující principy zástavního práva k movitým věcem

Kromě těchto čtyř základních zásad se v zástavním právu uplatňují i některé další principy. Za zmínku stojí zejména čtyři z nich, které budou následně stručně popsány.

---

⁷⁷ KAPRAS, Jan. *K dějinám českého zástavního práva*. Praha, 1903, s. 45.

⁷⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 15.

⁷⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 15.

⁸⁰ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 210.

⁸¹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 144.

2.5.2.1 Princip práva k věci cizí

Princip zástavního práva jako práva k věci cizí stanoví, že předmětem zástavního práva může být pouze taková věc, která náleží osobě odlišné od zástavního věřitele. Kdyby zástavní věřitel svolil, aby byla zástavním právem zatížena věc, kterou již vlastní, ztratilo by zástavní právo smysl jako zajišťovací prostředek, protože by zástavní věřitel neměl žádnou záruku, že bude dluh splněn.

2.5.2.2 Princip subrogace

Dalším principem je subrogace, která umožňuje zástavnímu dlužníkovi vstoupit do práv zástavního věřitele v momentě, kdy za obligačního dlužníka splní jeho dluh. Maže se tím původní trojčlenný vztah – obligační dlužník, zástavní dlužník a zástavní věřitel. Zástavní dlužník tedy splněním vstupuje do práv zástavního věřitele a náleží mu právo, aby mu obligační dlužník vyrovnal, co za něho plnil.⁸² Věřitelova pohledávka na zástavního dlužníka přechází celá včetně příslušenství, zajištění a dalších práv s ní spojených a zástavnímu dlužníkovi tak vzniká právo se případně uspokojit z majetku obligačního dlužníka.⁸³

2.5.2.3 Princip publicity

Neméně významným principem je princip publicity zástavního práva. Zástavní právo řadíme k absolutním majetkovým právům, avšak aby mohlo mít absolutní účinky a působit vůči všem včetně třetích osob, musí mít takovou vnější podobu, ze které bude zástavní právo všem zřejmé. Publicity zástavní právo nabývá zápisem do veřejných seznamů nebo do Rejstříku zástav, odevzdáním zástavy zástavnímu věřiteli a jeho následným držením, případně takovým znamením, které věc označí jako zastavenou. Nepublikované zástavní právo by v důsledku toho nemělo proti osobám, kterým není známé, působit.⁸⁴

2.5.2.4 Princip legality

Posledním principem je princip legality. Ten se uplatní zejména tam, kde se ke vzniku zástavního práva vyžaduje zápis do veřejného seznamu, v případě věcí movitých můžeme hovořit o Rejstříku zástav.⁸⁵ Podstatou principu je

---

⁸² § 1937 odst. 2 o. z.

⁸³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 29.

⁸⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 12.

⁸⁵ § 1319 odst. 1 o. z.

povinnost orgánu, který zápis provádí, z úřední povinnosti zjistit, zda pro vznik zástavního práva byly splněny všechny podmínky.

2.6 Subjekty zástavního práva k movitým věcem

Pro srozumitelné vymezení subjektů zástavního práva je třeba rozlišit dva právní vztahy, kterými je zástavní právo tvořeno a v jejichž vzájemném propojení se promítá jeho akcesorická povaha. Právním vztahem se rozumí právními normami přímo či zprostředkovaně regulovaný společenský vztah nejméně dvou subjektů, jehož obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti.⁸⁶

2.6.1 Obligačněprávní vztah

Prvním právním vztahem, jenž tvoří zástavní právo, je vztah obligačněprávní. Tento právní vztah se týká zajištěné pohledávky a je tedy zástavním právem zajišťován. Základními subjekty obligačního vztahu jsou obligační věřitel a obligační dlužník. Obligační věřitel má vůči obligačnímu dlužníkovi pohledávku čili právo požadovat plnění vzniklé z obligačního vztahu. Naopak obligační dlužník má povinnost dluh obligačnímu věřiteli splnit.⁸⁷

2.6.2 Zástavněprávní vztah

Druhým právním vztahem je vztah zástavněprávní, tedy takový vztah, na který dopadá právní úprava zástavního práva. V rámci tohoto vztahu rozlišujeme zpravidla čtyři subjekty, ačkoliv ne všechny musí být nutně odlišné od subjektů obligačněprávního vztahu.

2.6.2.1 Zástavní věřitel

Zástavní věřitel je vždy zároveň věřitelem obligačním. Rozumí se jím osoba, které náleží zástavním právem zajištěná pohledávka od svého vzniku, jinými slovy bylo zástavní právo ve prospěch takové osoby zřízeno. Zástavním věřitelem však může být i osoba, které sice zajištěná pohledávka nepatřila od svého vzniku, ale na kterou zajištěná pohledávka přešla (např. děděním) či na kterou byla postoupena.⁸⁸ Právě v osobě zástavního věřitele se akcesorická povaha zástavního práva projevuje velmi výrazně, protože nelze převést

---

⁸⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 145.

⁸⁷ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 211.

⁸⁸ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 211.

zajištěnou pohledávku bez toho, aby bylo převedeno i zástavní právo. Dojde-li tedy ke změně v osobě věřitele, stává se nový věřitel i věřitelem zástavním.⁸⁹

O. z. právně upravil v § 2010 i situaci, kdy zástavce může zřídit zástavní právo třetí osobě, avšak ve prospěch věřitele.⁹⁰ Příjemcem jistoty v takovém případě není věřitel, ale osoba odlišná od věřitele, která v jeho prospěch jistotu přijme. Tato třetí osoba, která jistotu ve prospěch věřitele spravuje, může vůči dlužníkovi uplatnit stejná práva a plnit stejné povinnosti jako věřitel.⁹¹

2.6.2.2 Osobní dlužník

Osobním dlužníkem se rozumí dlužník obligační, který je jednou ze stran závazkově právního vztahu.⁹² V rámci vztahu zástavněprávního je to osoba, která je vůči zástavnímu věřiteli povinna splnit dluh, jenž je zajištěn zástavním právem.

2.6.2.3 Zástavní dlužník

Zástavní dlužník je takový subjekt zástavního práva, který je v zástavněprávním vztahu důležitější než dlužník obligační, neboť je vlastníkem zástavy. Ačkoliv má obligační dlužník povinnost dluh splnit, v případě, že tak neučiní řádně a včas, má zástavní věřitel právo zástavu, kterou vlastní zástavní dlužník, zpeněžit. Zástavní dlužník je pak povinen zpeněžení zástavy strpět.

2.6.2.4 Zástavce

Posledním subjektem, který se může v rámci zástavního práva objevit, je zástavce. Zástavcem je míněna osoba, která zřídila zástavní právo tím, že zastavila předmět zástavního práva čili zástavu. Zástavce má význam tedy zejména při vzniku zástavněprávního vztahu.⁹³

2.6.3 Zvláštní vztahy mezi subjekty zástavního práva

Z uvedeného výčtu vyplývá, že základními subjekty každého zástavněprávního vztahu jsou zástavní věřitel, osobní dlužník, zástavní dlužník a zástavce. Nicméně toto platí jen za předpokladu, že každý ze zmíněných subjektů představuje osobu odlišnou od ostatních. V rámci zástavního práva se však častěji

---

⁸⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 32.

⁹⁰ § 2010 odst. 1 o. z.

⁹¹ § 2010 odst. 2 o. z.

⁹² DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 146.

⁹³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 32.

vyskytují situace, kdy subjekty splývají v jedné osobě. Jedná se zejména o spojení zástavního dlužníka a zástavce nebo obligačního dlužníka a zástavního dlužníka. Ideálním případem by bylo, kdyby osoba, která je povinna dluh splnit, zřídila zástavní právo k věci, kterou vlastní. Jinými slovy obligační dlužník, zástavní dlužník i zástavce by představovali stejnou osobu.

Rozdíl mezi zástavním dlužníkem a zástavcem je výrazný zejména v případech, kdy dojde k zastavení cizí věci se souhlasem vlastníka⁹⁴, nebo v případech zcizení zástavy, která byla do té doby ve vlastnictví zástavce. Význam rozlišování lze spatřovat v tom, že některá práva a povinnosti náleží ze zákona nebo z povahy věci pouze zástavci nebo naopak zástavnímu dlužníkovi. Příkladem mohou být práva a povinnosti plynoucí ze zástavní smlouvy, kterými je vázán pouze zástavce jakožto smluvní strana. Jiným příkladem může být povinnost strpět zpeněžení zástavy, kterou má pouze zástavní dlužník jakožto vlastník zástavy.

Ke splnutí obligačního a zástavního dlužníka může dojít buď samotným vznikem zástavního práva, pokud obligační dlužník zřídí zástavní právo k věci ve svém vlastnictví, nebo již po vzniku zástavního práva tím, že obligační dlužník nabude zástavu do vlastnictví. Stejně tak může dojít k oddělení zástavního dlužníka od dlužníka obligačního. Buď jsou to odlišné osoby od vzniku zástavního práva, nebo k rozdělení dojde, pokud zástavní dlužník zastaví svou věc, kterou následně převede na jinou osobu.⁹⁵ Nicméně v případě, že zástavního a obligačního dlužníka představují odlišné osoby, dochází k výraznému vlivu na funkce zástavního práva, zejména pak na funkci zajišťovací. Za normálních okolností představuje zajišťovací funkce pro obligačního dlužníka hrozbu, protože nesplní-li dluh, dojde ke zpeněžení zástavy a tím ke zmenšení jeho majetku.⁹⁶ Avšak za předpokladu, že je obligační dlužník od dlužníka zástavního odlišný, je zajišťovací funkce ve vztahu k obligačnímu dlužníkovi výrazně oslabena. V případě zpeněžení zástavy totiž nedojde ke zmenšení dlužníkovy majetku, čímž je eliminována hrozba, která měla dlužníka motivovat k plnění. Při nesplnění dluhu ze strany obligačního dlužníka se zástavní věřitel uspokojí z výtěžku získaného zpeněžením zástavy, která je však ve vlastnictví zástavního dlužníka. o.

---

⁹⁴ § 1343 o. z.

⁹⁵ SPÁČIL, Jirí a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 211.

⁹⁶ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 50.

z. však bere v úvahu i tuto situaci a poskytuje zástavnímu dlužníkovi ochranu, aby realizací zástavního práva nebyl poškozen namísto obligačního dlužníka. Zástavní dlužník má možnost splnit dluh za obligačního dlužníka a vstoupit tak do práv zástavního věřitele, čímž mu vzniká nárok (tzv. regresní nárok), aby mu obligační dlužník vyrovnal vše, co za něho plnil, přičemž na zástavního dlužníka přechází věřitelova pohledávka včetně příslušenství, zajištění a dalších s pohledávkou spojených práv.⁹⁷

2.6.4 Změny v subjektech zástavního práva

Ještě před uvedením nejčastějších změn v subjektech zástavního práva, je třeba připomenout dělení zástavního práva na obligačněprávní a zástavněprávní vztah, přičemž obligačněprávní vztah (pohledávka, která vznikla mezi obligačním věřitelem a obligačním dlužníkem) je vztahem hlavním, jehož splnění je zajišťováno zástavněprávním vztahem.⁹⁸ Vzhledem k akcesorické povaze zástavního práva je nutné zdůraznit, že zástavní právo následuje osud hlavního vztahu. V rámci zástavního práva tak může též docházet ke změnám na straně subjektů a vzhledem k tomu, že speciální úprava změn v subjektech výhradně zástavního práva v o. z. ani v jiném předpisu není, uplatní se na tuto problematiku přiměřeně obecná úprava změn subjektů závazkových vztahů (jako vztahů hlavních) obsažená v ustanoveních o. z.

2.6.4.1 Změna v osobě zástavního věřitele postoupením pohledávky

Postoupení pohledávky je právní úkon mezi dvěma osobami, jenž má formu smlouvy. Obsahem smlouvy je změna z původního věřitele na věřitele nového. Obč. zák. vyžadoval, aby smlouva byla písemná⁹⁹, nicméně o. z. umožňuje i konkludentní či ústní uzavření smlouvy v případě postoupení pohledávky, avšak s ohledem na požadavek uvedený v § 1881 odst. 1 o. z., že postoupit lze jen zcizitelnou pohledávku, není konkludentní či ústní uzavření smlouvy příliš praktické. Je na vůli věřitele, zda jinému postoupí celou svou pohledávku, nebo jen její část. Zákon nevyžaduje dlužníkům souhlas s postoupením pohledávky, a dokonce tak může věřitel učinit i v případě, že

---

⁹⁷ § 1937 odst. 2 o. z.

⁹⁸ RUŽIČ, Dušan. Změny v subjektech zástavního práva. *Ad Notam*. 2010, č. 3, s. 5.

⁹⁹ § 524 odst. 1 obč. zák.

dlužník vyjadřuje zásadní a výslovný nesouhlas.¹⁰⁰ Avšak je třeba pamatovat na § 1881 o. z., které vylučuje postoupení pohledávky ve dvou (resp. ve třech) případech. Pokud se věřitel s dlužníkem dohodnou na tom, že je postoupení pohledávky vyloučeno, je postoupení takové pohledávky možné pouze se souhlasem dlužníka.¹⁰¹ O. z. také vylučuje postoupení pohledávky, která zaniká smrtí, přičemž nezáleží na tom, zda se jedná o smrt věřitele nebo dlužníka.¹⁰² Další pohledávkou, kterou dle o. z. nelze postoupit, je taková, jejíž obsah by se případnou změnou věřitele změnil, nicméně uvedené platí pouze v případě, ve kterém by došlo ke změně obsahu v neprospěch dlužníka. Pokud by se jednalo o změnu obsahu v neprospěch věřitele, zákon postoupení takové pohledávky nevylučuje.¹⁰³

Pro zástavní právo jsou významné § 1880 odst. 1, § 1882 odst. 1 a § 1883 o. z. S pohledávkou, která byla postoupena, nabývá nový věřitel také její příslušenství, čímž se rozumí úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím vymáháním¹⁰⁴, a dále také všechna práva s ní spojená, tedy rovněž i právo zástavní.¹⁰⁵ V případě dluhu zajištěného zástavním právem nabývá postoupení pohledávky účinků vůči osobě, která dluh zajistila zástavním právem, až v momentě, kdy dojde k vyrozumění osoby o postoupení pohledávky ze strany původního věřitele. Pokud však původní věřitel o postoupení pohledávky dlužníka nevyrozumí, musí nabyvatel pohledávky její postoupení prokázat. Do té doby se dlužník může povinnosti zprostit tím, že původnímu věřiteli dluh splní nebo se s ním jinak vyrovná.¹⁰⁶

O. z. rovněž umožňuje věřiteli rozhodnout se, zda postoupí jednotlivou pohledávku, její část anebo třeba dostatečně určený soubor svých pohledávek.¹⁰⁷ Pokud dohoda o postoupení zahrnuje vyšší počet pohledávek, jedná se o tzv. globální cesi.¹⁰⁸ V případě vyššího počtu pohledávek se mohou vyskytnout potíže s dostatečnou určitostí postupní smlouvy, zejména poté, co o. z. již nevyžaduje

---

¹⁰⁰ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 278.

¹⁰¹ § 1881 odst. 1 o. z.

¹⁰² § 1881 odst. 2 o. z.

¹⁰³ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 279.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2164/2010.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2042/2008.

¹⁰⁶ § 1882 odst. 1 o. z.

¹⁰⁷ § 1887 o. z.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2002, sp. zn. 32 Odo 232/2002.

její písemnou formu. Z judikatury NS vyplývá, že smlouva, která obsahuje více pohledávek, je dostatečně určitá i přes to, že neobsahuje výčet těchto pohledávek, avšak za předpokladu, že ze zvolených identifikačních znaků bude zřejmé, o jaké pohledávky se jedná.¹⁰⁹

Postoupení smlouvy, které představuje další změnu v osobě věřitele vedle dosavadního postoupení pohledávky, je jedním z nových institutů, které přinesl o. z. Podstatou je změna smluvní strany, ke které dojde v důsledku postoupení pozice ve smlouvě jednou ze smluvních stran. Pokud to povaha smlouvy nevyklučuje, dojde k převodu práv a povinností, které však zůstávají nezměněné, ze smlouvy nebo z její části na třetí osobu za předpokladu, že ještě nedošlo k plnění.¹¹⁰ Podmínkou účinnosti takového postoupení smlouvy je souhlas druhé smluvní strany.¹¹¹ Byť postoupení smlouvy představuje dle o. z. změnu v osobě věřitele, jedná se o zvláštní institut, který umožňuje změnu kteréhokoli subjektu (věřitele či dlužníka), avšak vždy se jedná o změnu pouze jednoho subjektu.

2.6.4.2 Změna v osobě obligačního dlužníka

Změnami v osobě dlužníka se rozumí převzetí dluhu, přistoupení k dluhu a převzetí majetku. Ani zde o. z. nevyžaduje písemnou formu, z čehož plyne možnost učinit právní jednání ústní či konkludentní formou.

V případě převzetí dluhu, dochází k nahrazení původního dlužníka jinou osobou, která se namísto něho stává dlužníkem tím, že od něho přebírá dluh. Souhlas věřitele má zde specifickou funkci, neboť jeho udělení věřitelem umožňuje třetí osobě nastoupit na dlužníkovu místo, do té doby je změna práv a povinností subjektů podmíněně odložena.¹¹² Z uvedeného vyplývá, že souhlas věřitele není podmínkou smlouvy o převzetí dluhu, nýbrž toho, aby na základě takové smlouvy mohla třetí osoba, která uzavřela dohodu s dlužníkem, nastoupit na jeho místo. Souhlas věřitele může být udělen jak původnímu dlužníkovi, tak osobě nastupující na dlužníkovu místo.¹¹³ V důsledku udělení souhlasu se smlouva o převzetí dluhu stává účinnou.¹¹⁴ Pokud věřitel souhlas neudělí, dohoda

---

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 33 Odo 1433/2006.

¹¹⁰ § 1895 o. z.

¹¹¹ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 283.

¹¹² KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 281.

¹¹³ § 1888 odst. 1 o. z.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2243/2007.

je neúčinná a třetí osoba nenastupuje na dlužníkovu místo, čímž mezi věřitelem a třetí osobou nevzniká žádný právní poměr¹¹⁵. Nicméně nemůže být opomenuto, že dohoda mezi třetí osobou a dlužníkem již uzavřena byla, což znamená, že se uplatní základní zásada soukromého práva spočívající v povinnosti smlouvy plnit tzv. *pacta sunt servanda*.¹¹⁶ Jinými slovy tím, že věřitel souhlas nedá, není třetí osoba zbavena veškerých povinností a dle § 1889 o. z. má povinnost zajistit, aby dlužník nemusel věřiteli plnit.¹¹⁷ Nutno dodat, že zajištění dluhu poskytnuté třetí osobou může i nadále při změně v osobě dlužníka trvat pouze, pokud třetí osoba se změnou souhlasí.¹¹⁸

Podstatou přistoupení k dluhu je dohoda uzavíraná mezi třetí osobou a věřitelem, přičemž třetí osoba vstupuje do vztahu původního dlužníka a věřitele vedle původního dlužníka.¹¹⁹ Na rozdíl od převzetí dluhu se nemění osoba dlužníka, ale mění se počet dlužníků. V rámci přistoupení k dluhu se souhlas původního dlužníka nevyžaduje a dle judikatury NS dokonce původní dlužník není ani účastníkem dohody.¹²⁰ Třetí osoba, která se stala dlužníkem, a dlužník původní jsou zavázáni plnit společně a nerozdílně, přičemž věřitel dle § 1872 odst. 1 o. z.: „... může požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na všech spoludlužnících, jen na některých, nebo na kterémkoli ze spoludlužníků.“¹²¹ Avšak je nutné zdůraznit, že dle § 1892 odst. 2 o. z. nelze nastoupit proti třetí osobě pro neplnění dluhu v případě změny v osobě dlužníka, nedala-li k tomu třetí osoba souhlas.¹²²

Poslední změnu v osobě dlužníka přináší převzetí majetku. Je to specifický institut, který v sobě zahrnuje prvky převzetí dluhu a prvky přistoupení k dluhu. Podstatou je dohoda uzavřená mezi původním dlužníkem a třetí osobou o převzetí celého dlužníkovu majetku nebo jeho poměrně určené části (jako u převzetí dluhu), kterou se mění počet dlužníků (jako u přistoupení k dluhu). Pokud třetí osoba takto převezme majetek, stává se společně a nerozdílně dlužníkem všech

---

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009.

¹¹⁶ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 282.

¹¹⁷ § 1889 o. z.

¹¹⁸ § 1890 odst. 2 o. z.

¹¹⁹ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 52.

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2010, sp. zn. 21 Cdo 126/2008.

¹²¹ § 1872 odst. 1 o. z.

¹²² § 1892 odst. 2 o. z.

dluhů s takovým majetkem souvisejících.¹²³ o. z. však činí rozdíly mezi tím, zda je třetí osoba dlužníkovi osobou blízkou, v takovém případě se třetí osoba stává solidárním dlužníkem všech dluhů, které s převzatým majetkem souvisí a to bez omezení hodnoty majetku. Uvedené neplatí, pokud třetí osoba o dlužích nevěděla ani vědět nemusela.¹²⁴ Naopak není-li třetí osobou osoba dlužníkovi blízká, stává se solidárním dlužníkem jen těch dluhů, o kterých věděla či vědět musela a to pouze do výše hodnoty majetku, který převzala.¹²⁵

2.7 Předmět zajištění zástavním právem

Názor odborné veřejnosti na předmět zajištění zástavním právem není jednotný. Jedni zastávají názor, že zástavním právem je zajištěn dluh. Druzí toto tvrzení označují za nesprávné a prosazují názor, že předmětem zajištění je pohledávka.

Občanský zákoník z roku 1964 ve svých ustanoveních jasně uvedl, že zástavním právem se zajišťuje pohledávka věřitele¹²⁶, nikoli dluh dlužníka, avšak nový občanský zákoník z roku 2012 stanoví, že zástavním právem je naopak zajištěn dluh dlužníka.¹²⁷ Proč došlo k takovému názorovému posunu a kde tento problém vznikl, se dozvíme z důvodové zprávy k občanskému zákoníku z roku 2012: *"Platný občanský i platný obchodní zákoník nejsou konzistentní v pojetí, co je zástavním právem nebo jinou jistotou (např. ručením, bankovní zárukou apod.) zajišťováno. Tak platný občanský zákoník stanoví v § 100 odst. 2, § 152 nebo 554, že se zajišťuje pohledávka, jinde že se zajišťuje dluh (např. § 532) nebo splnění povinnosti (§ 545 odst. 1), také závazek (§ 553, 572 aj.). Obdobně obchodní zákoník normuje o zajištění pohledávky (např. § 305), ba i nároku (např. § 314), ale rovněž závazku (např. § 262 odst. 3) nebo plnění závazku (§ 261 odst. 4), také povinnosti (§ 301), plnění (§ 326) aj. Na počátku tohoto terminologického zmatku stála skutečnost, že při českých překladech obecného zákoníku občanského byla slova *Verbindung* (spojení, ve smyslu spojení smlouvou, tj. obligace) a *Verbindlichkeit* (zavázanost, povinnost, závazek) překládána jediným českým výrazem závazek, jímž se podle okolností rozuměla buď obligace, nebo povinnost*

---

¹²³ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 282.

¹²⁴ § 1893 odst. 2 o. z.

¹²⁵ § 1893 odst. 1 o. z.

¹²⁶ § 152 obč. zák.

¹²⁷ § 1309 odst. 1 o. z.

(v rámci toho i povinnost k plnění, dluh). Podle obecného občanského zákoníku se však zajišťovala povinnost k plnění, tj. dluh; zajišťovalo se, že dluh bude splněn. Ale v důsledku právě uvedeného vznikla ve zdejší terminologii některá nedorozumění. Už občanský zákoník z r. 1964 (ve své původní redakci) vyšel z pojetí, že se zajišťují zároveň práva i povinnosti. Z toho pak při následných rekonstrukcích a četných novelách vzešel úplný terminologický rozpad.¹²⁸

Jak z důvodové zprávy vyplývá, nebyla stará právní úprava pojmově jednotná. Někde uváděla, že se zajišťuje pohledávka, jinde, že se zajišťuje dluh, dokonce se objevilo i zajištění splnění povinností nebo závazku. Odstranit alespoň do jisté míry tyto nejasnosti se pokusil nový občanský zákoník z roku 2012, který již měl být terminologicky jednotný. Při projednávání jeho osnovy odbornou komisí bylo doporučeno, aby byla respektována zásada, že se zajišťuje dluh, jinými slovy, že se poskytnutím zástavy věřiteli zajišťuje splnění dlužníkovy dluhu, nikoli uspokojení věřitelovi pohledávky.

K názoru, se kterým pracuje důvodová zpráva a potažmo i o. z., se přiklonil například Robert Němec, který uvádí, že zástavní právo patří mezi nejdůležitější zástavní nástroje, jehož podstatou je možnost věřitele uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy, nebude-li dluh zajištěný zástavním právem splněn řádně a včas.¹²⁹ Dalším příznivcem tohoto názoru je Petr Tégl, jenž v rámci svého publikovaného článku konstatuje, že zástavním právem se zajišťuje dluh, jinými slovy povinnost dlužníka věřiteli poskytnout plnění majetkové povahy odpovídající jeho zájmu.¹³⁰

Opačný názor, tedy že zástavní právo zajišťuje pohledávku věřitele, zastávají například Jiří Švestka, Jan Dvořák, Josef Fiala, Alena Winterová aj. Tito považují argumentaci uvedenou v důvodové zprávě za nesprávnou, neboť podle nich nerespektuje povahu ani smysl zástavního práva, kterým je zlepšení právního postavení věřitele.¹³¹ Zastávají názor, že zajišťovací prostředky skutečně slouží k zajištění pohledávky, a to tím, že dlužníka nutí splnit jeho dluh, z čehož

---

¹²⁸ Důvodová zpráva k § 1311 o. z. [online]. [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹²⁹ NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6, s. 18.

¹³⁰ TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku, 2. Část – věcná práva k věci cizí. *Obchodní právo*. 2012, č. 4, s. 127.

¹³¹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 899.

vyplývá, že zástavní právo dluh nezajišťuje, avšak zajišťuje jeho splnění, zejména svými funkcemi.

Poměrně neutrální postoj zaujal Tomáš Richter, když ve svém odborném článku uvedl, že o. z. sice pojmově pracuje spíše se zajištěním dluhu, než se zajištěním pohledávky či závazku, jako tomu bylo ve starém obč. zák., avšak považuje to v praxi za nepodstatnou sémantiku.¹³² Neutrální pohled na to, co je zástavním právem zajištěno, má i Lukáš Vymazal, jehož názor se mi jeví jako nejrozumnější. Argumentaci uvedenou v důvodové zprávě, že zajištěním se garantuje splnění dluhu, nikoli uspokojení pohledávky, nepovažuje zcela za přesvědčivou a namítá, že stejně tak by se dalo říci, že zajištěním se garantuje uspokojení pohledávky, nikoli splnění dluhu. Své tvrzení podepřel argumentem, že hovoříme-li o zajištěném dluhu, lze zcela jistě hovořit i o zajištění pohledávky, která takovému dluhu odpovídá.

Závěrem by se dalo říci, že nejvhodnějším přístupem k tomuto pojmovému sporu je označovat předmět zajištění s ohledem na pozici buď zástavního věřitele, nebo dlužníka.¹³³ Jinými slovy, pokud bude na předmět zajištění nahlíženo z pozice dlužníka, bude se jednat o zajištěný dluh, avšak pokud bude na předmět zajištění nahlíženo z pozice zástavního věřitele, půjde o zajištěnou pohledávku. Navíc ani samotný o. z. se striktně nedrží teze, že zajišťován je pouze dluh, a například v § 1368 odst. 2 uvádí: „*Úhradou pohledávky ze zpeněžené zástavy vznikají zástavnímu dlužníku stejná práva, jako by dluh splnil sám.*“¹³⁴

Dle o. z. lze zástavním právem zajistit existující a platně vzniklé dluhy (viz však níže pojednání o dlužích budoucích a podmíněných), přičemž mohou, ale nemusí být nutně dospělé.¹³⁵ V § 1311 jsou stanoveny jednotlivé druhy dluhů, které je možné zajistit. Jedná se zejména o dluhy peněžité a nepeněžité čili dluhy, jejichž hodnotu lze vyjádřit v penězích. Dále o. z. dělí dluhy na dluhy podmíněné, dluhy, které teprve mají vzniknout, dluhy určitého druhu vznikající dlužníkovi

---

¹³² RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 7-8, s. 195.

¹³³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 101.

¹³⁴ § 1368 odst. 2 o. z.

¹³⁵ TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku. 2. část – věcná práva k věci cizí. *Obchodní právo*. 2012, č. 4, s. 127.

vůči zástavnímu věřiteli v určité době a dluhy různé, vznikající vůči zástavnímu věřiteli z téhož právního důvodu.¹³⁶

Na zmíněné dluhy můžeme nahlížet ze dvou hledisek – času a určitosti. Z hlediska času mohou dluhy vznikat na základě právního titulu, který v momentě vzniku zástavního práva již existuje, nebo mohou vznikat teprve v budoucnu na základě právního titulu, který v momentě vzniku zástavního práva ještě neexistuje a není jisté, zda někdy existovat bude.¹³⁷ Z hlediska určitosti platí pro obě zmíněné skupiny dluhů podmínka, že dluh musí být vždy dostatečně rozlišený, aby nevznikly pochybnosti o jeho totožnosti a to v žádném okamžiku. Vždy musí být zřejmé, jaký druh dluhu je předmětem zajištění a mezi jakými subjekty vznikla pohledávka a tím pádem i dluh odpovídající takové pohledávce.

Výše uvedené hledisko určitosti se vztahuje na dluhy peněžité, které musí být určeny svou výší, nebo tuto výši musí být možné zjistit kdykoli v době trvání. Jinak je tomu však v případě dluhů nepeněžitých, kde je stanovena dále uvedená vyvratitelná domněnka. Pokud se totiž jedná o zajištění nepeněžitých dluhů, náleží věřiteli peněžité plnění, a to do výše obvyklé ceny pohledávky v době vzniku zástavního práva.¹³⁸

2.8 Předmět zástavního práva k movitým věcem

2.8.1 Způsobilý předmět zástavního práva obecně

Předmět zástavního práva označujeme také jako zástavu či jako majetkovou hodnotu, jež byla zastavena. Legální definice je obsažena v § 1310 odst. 1 o. z.: „*Zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat.*“¹³⁹ Předchozí právní úprava, kterou obsahoval občanský zákoník z roku 1964, vymezovala předmět zástavního práva výčtovou metodou, čímž byl okruh předmětů, způsobilých stát se zástavou, zúžen a přesně vymezen. Oproti tomu občanský zákoník z roku 2012 od výčtové metody upustil a vymezil předmět zástavního práva jako jakoukoli hodnotu, která může být předmětem právního obchodu.¹⁴⁰ Tímto přístupem se okruh předmětů, jež mohou být zástavou, rozšířil a byl

---

¹³⁶ § 1311 odst. 1 a odst. 2 o. z.

¹³⁷ GEJDOŠ, Miroslav; KARFILÁT, Jakub. Vznik zajištění dluhů určitého druhu zástavním právem a jejich vymezení. *Právní rozhledy*. 2016, č. 10, s. 357.

¹³⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 900.

¹³⁹ § 1310 odst. 1 o. z.

¹⁴⁰ TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku.* Praha: Leges, 2013, s. 117.

vytvořen prostor pro přijetí dalších způsobilých předmětů do budoucna, aniž by musel být jejich výčet měněn.

Aby se konkrétní majetková hodnota stala předmětem způsobilým být zástavou a zároveň byla schopna plnit funkce zástavního práva, musí splňovat podmínky plynoucí ze zákonného vymezení. Z § 1310 odst. 1 o. z. lze dovodit dvě takové zákonné podmínky.

Z legální definice zástavy vyplývá, že předmětem zástavního práva může být věc. Je třeba zdůraznit, že věc v rámci právní teorie i praxe znamená něco jiného než v obecné řeči, a proto zmiňuje-li se zákon o věci, rozumí se tím věc v právním smyslu.¹⁴¹ Jak vyplývá z důvodové zprávy k občanskému zákoníku z roku 2012, věci v právním smyslu mají dva základní znaky. Za prvé se věcmi v právním smyslu rozumí to, co je odlišné od osoby a slouží potřebě lidí. Jedná se tedy o objekty, které jsou pro člověka užitečné, přičemž zmíněná užitečnost je spatřována ve faktickém přinášení užitku i v pouhé způsobilosti přinášet hospodářský, estetický či jiný užitek. Za druhé může být věcí v právním smyslu to, na co se mohou vztahovat subjektivní majetková práva čili to, co je způsobilé být předmětem práva vlastnického.¹⁴² Věcmi v právním smyslu mohou být věci movité, nemovité, hmotné i nehmotné. Toto široké zákonné pojetí věci v právním smyslu umožňuje zřídit zástavní právo téměř ke všem majetkovým hodnotám¹⁴³, avšak v praxi bude záležet zejména na tom, zda konkrétní věc vyhoví zákonným požadavkům pro vznik zástavního práva.¹⁴⁴

Druhou podmínkou, kterou lze ze zákonné definice dovodit je požadavek, aby věc byla způsobilým předmětem právního obchodu, jinými slovy věc, se kterou je možné obchodovat. V podmínce obchodovatelnosti je zahrnut požadavek převoditelnosti takové věci z jedné osoby na druhou. Tento požadavek ze zákona přímo nevyplývá, avšak úzce souvisí s jedním ze zákonných způsobů uspokojení a to zpeněžením zástavy, které nelze provést jinak, než úplatným

---

¹⁴¹ § 489 o. z.

¹⁴² Důvodová zpráva k § 489 o. z. [online]. [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁴³ NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6, s. 18.

¹⁴⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1068.

převodem vlastnického práva k zástavě ze zástavního dlužníka na jinou osobu.¹⁴⁵ Nicméně jak vyplývá z § 1359 odst. 1 o. z. není zpeněžení zástavy jediným legálním způsobem uspokojení z titulu zástavního práva. Občanský zákoník umožňuje zástavnímu věřiteli uspokojit se i jiným způsobem, na němž se se zástavním dlužníkem či zástavcem dohodl v písemné zástavní smlouvě.¹⁴⁶ V takovém případě je vhodnější hovořit spíše o požadavku zhodnotitelnosti, který umožňuje zástavnímu věřiteli uspokojit se tím, že zástavu zhodnotí ve svůj prospěch, aniž by došlo ke zpeněžení, například formou tzv. vnučené správy čili uspokojení se z plodů zástavy.¹⁴⁷ Ačkoli se vedle požadavku převoditelnosti v některých případech uplatní také požadavek zhodnotitelnosti, je převoditelnost neoddělitelnou součástí obchodovatelnosti a výkladem lze dojít k závěru, že věc, jež nelze ze zákona převádět, nemůže být předmětem zástavního práva.¹⁴⁸

2.8.2 Rozsah zástavního práva

Rozsah zástavního práva vyplývá z § 1346 odst. 1 o. z.: „Zástavní právo se vztahuje na zástavu, na její přírůstek i příslušenství, ledaže zástavní smlouva určí něco jiného. Z plodů a užitků se zástavní právo vztahuje jen na ty, které nejsou odděleny.“¹⁴⁹ Jak lze dovodit z uvedeného ustanovení, zástavní právo se celkem logicky vztahuje na vlastní zástavu, která je primárním předmětem zástavního práva. Jak bylo popsáno výše, zástavou se rozumí jakákoli věc v právním smyslu, která je způsobilým předmětem občanskoprávních majetkových vztahů.¹⁵⁰ Na přesném vymezení předmětu zástavního práva závisí i pravidla pro určení jeho rozsahu.

Kromě zástavy se zástavní právo vztahuje také na přírůstek, který se jako takový stává součástí hlavní věci a následuje tak její osud. Od přírůstku je třeba oddělit plody a užitky, na které se uplatní zvláštní režim, neboť se na ně zástavní právo vztahuje do té doby, dokud jsou součástí věci hlavní. Jakmile se oddělí,

---

¹⁴⁵ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 212.

¹⁴⁶ § 1359 odst. 1 o. z.

¹⁴⁷ BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, s. 277.

¹⁴⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 56.

¹⁴⁹ § 1346 odst. 1 o. z.

¹⁵⁰ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 992.

stávají se samostatnými věcmi v právním smyslu, a nemohou být tedy dále předmětem zástavního práva.¹⁵¹

Posledním předmětem zástavního práva dle zmíněného ustanovení je příslušenství zástavy. Příslušenstvím věci se dle § 510 a násl. o. z. rozumí vedlejší samostatná věc v právním smyslu, jejíž účelem je trvalé společné užívání s věcí hlavní dle jejich hospodářského určení, podmínkou je, že věc hlavní i věc vedlejší musí mít stejného vlastníka.¹⁵² Je třeba zdůraznit, že příslušenství zástavy nemusí být nutně i předmětem zástavního práva, ač to zákon zpravidla předpokládá.¹⁵³ Nicméně předpoklad vyjádřený v § 510 odst. 2 o. z., že právní jednání, práva a povinnosti týkající se věci hlavní se týkají také jejího příslušenství, je vyvratitelná domněnka.¹⁵⁴ Zákon tedy připouští, aby si strany zástavní smlouvy samy určily, zda se zástavní právo bude vztahovat i na ono příslušenství.

V případě pohledávky se příslušenstvím rozumí úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.¹⁵⁵ Předmětem zástavního práva je kromě příslušenství pohledávky také každé právo, které pohledávku zajišťuje. Takovými právy jsou práva, která byla zřízena k zajištění splnění pohledávky (např. zástavní právo – zastavením pohledávky zajištěné zástavním právem vzniká právo podzástavní). Tato práva náleží zástavnímu věřiteli, který je oprávněn k plnění z těchto práv a to místo zástavního dlužníka.¹⁵⁶

Při nahrazení cenného papíru za nový cenný papír zástavní právo nezaniká, ale naopak vzniká ve stejném rozsahu i k novému cennému papíru. Rozsah a trvání zástavního práva neovlivňuje ani případná přeměna cenného papíru na zaknihovaný cenný papír a naopak.¹⁵⁷

Specifickým případem je rozsah zástavního práva v případě věci hromadných, na který nelze aplikovat obecnou úpravu rozsahu zástavního práva, neboť se jedná o v čase proměnlivé věci. Rozsah zástavního práva je obsažen v §

---

¹⁵¹ ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 993.

¹⁵² § 510 odst. 1 o. z.

¹⁵³ § 510 odst. 2 o. z.

¹⁵⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 20.

¹⁵⁵ § 513 o. z.

¹⁵⁶ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1106.

¹⁵⁷ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 84.

1347 o. z.: „Při zastavení hromadné věci se zástavní právo vztahuje na zástavcovy jednotlivé věci náležející k zástavě a jí sloužící, ať jsou kdekoli. Zástavní právo se vztahuje na každou jednotlivou věc, která k hromadné věci přibude, a zanikne ke každé jednotlivé věci, která se od hromadné věci odloučí.“¹⁵⁸ Prostřednictvím výkladu lze z uvedeného dovodit, že zastavení hromadné věci je možné na základě tzv. plovoucí zástavy, což je poměrně moderní institut, který umožňuje zajištění souborem věcí, který se v rámci času mění.¹⁵⁹ Podstatou tohoto institutu je to, že zástavou může být hromadná věc, jejíž jednotlivé složky se v čase mohou měnit, přibývat nebo ubývat, aniž by se změnila podstata hromadné věci jako celku. Zmíněná proměnlivost spočívá v tom, že po určitém čase mohou hromadnou věc tvořit úplně jiné složky, než ze kterých byla tvořena při vzniku zástavního práva. Důležité je proto poznamenat, že zástavou je hromadná věc vždy v takovém stavu, v jakém se právě nachází.¹⁶⁰ Zástavním právem jsou tak zatíženy pouze ty složky, které k hromadné věci v danou chvíli náleží. Jinými slovy, pokud se nějaká složka oddělí od věci hromadné, přestává být zatížena zástavním právem a naopak, stane-li se nějaká složka součástí hromadné věci, bude vzhledem k výše uvedenému zástavním právem zatížena.¹⁶¹

2.8.3 Jednotlivé předměty zástavního práva k movitým věcem

Prvním způsobilým předmětem zástavního práva k movitým věcem jsou pochopitelně věci movité a to buď hmotné či nehmotné. Oproti předchozí právní úpravě obsažené v obč. zák., kde bychom legální definici movité věci hledali jen stěží¹⁶², o. z. obsahuje vymezení věcí movitých prostřednictvím taxativního výčtu věcí nemovitých uvedených v § 498 odst. 1, přičemž stanoví, že věcí movitou je vše, co není zahrnuto ve zmíněném taxativním výčtu, jinými slovy vše, co není věcí nemovitou.¹⁶³ V případě věcí movitých a nemovitých se jedná o tzv. párové pojmy a při jejich definici bylo použito legislativní pravidlo, které nedoporučuje definovat oba pojmy a to z důvodu, že při definici obou párových pojmů může být

---

¹⁵⁸ § 1347 o. z.

¹⁵⁹ NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6, s. 18.

¹⁶⁰ NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6, s. 18.

¹⁶¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 86.

¹⁶² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 65.

¹⁶³ § 498 odst. 2 o. z.

lehce opomenuta určitá část materie¹⁶⁴, proto se v praxi zpravidla definuje pouze jeden z párových pojmů a vše, co do něho není zahrnuto, patří do druhého z pojmů. Movitou zástavou může být tedy taková movitá věc, která je způsobilým předmětem zástavního práva, avšak zastavitelnost některých způsobilých předmětů může být vyloučena speciálními zákonnými úpravami, příkladem mohou být hmotné věci a cenné papíry, které vlastní stát.¹⁶⁵ Dále pak nemohou být předmětem zástavního práva k movitým věcem věci, které byť jsou movité, nejsou neobchodovatelné, jedná se zejména o výbušniny, jedy, některé kategorie zbraní a střeliv.¹⁶⁶ Movitou zástavou může být i živé zvíře, byť se dle platné právní úpravy nepovažuje za věc.¹⁶⁷ Zákon připouští, aby se ustanovení o věcech použila na živá zvířata pouze, neodporuje-li to povaze zvířete, nicméně je třeba respektovat omezení plynoucí ze zákonného předpokladu, že zvíře je považováno za smysly nadaného živého tvora, proto nelze zastavit chráněná zvířata, neboť s nimi nelze obchodovat, a zvířata, která lpí na svém pánovi¹⁶⁸ (např. pes lpící na svém pánovi by v případě zástavy a vydání cizí osobě byl vystaven stresu, což by bylo v rozporu s povahou zvířete jako smysly nadaného živého tvora).¹⁶⁹

Dalším způsobilým předmětem zástavního práva k movitým věcem je věc hromadná, jež zákon definuje v § 501 o. z. jako: „Soubor jednotlivých věcí náležejících téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc.“¹⁷⁰ Hromadná věc je jinými slovy v čase proměnlivý soubor, jehož jednotlivé složky mohou přibývat nebo ubývat, aniž by se podstata hromadné věci jako celku změnila.¹⁷¹ Jak již bylo uvedeno, tvoří hromadnou věc několik jednotlivých věcí, je však nutné zdůraznit, že všechny tyto věci zůstávají samostatnými předměty vlastnického práva jednoho vlastníka a ten s nimi může volně disponovat, převádět je i

---

¹⁶⁴ Důvodová zpráva k § 498 odst. 2 o. z. [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁶⁵ § 25 a § 37 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

¹⁶⁶ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 213.

¹⁶⁷ § 494 o. z.

¹⁶⁸ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 213.

¹⁶⁹ Důvodová zpráva k § 494 o. z. [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁷⁰ § 501 o. z.

¹⁷¹ NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6, s. 18.

vylučovat ze souboru (např. sbírka obrazů, stádo dobytka).¹⁷² Objasnění toho, co je věc hromadná a proč tento institut existuje, podává Nejvyšší soud ve svém rozsudku takto: „Věc hromadná je tedy zvláštním předmětem právních vztahů, odlišným od věci v právním smyslu a založeným na fikci, v jejímž důsledku se na určitý kvalifikovaný soubor věcí v právním smyslu nahlíží tak, jako by šlo o jednu věc; účelem této právní konstrukce je zjednodušení právního styku. Každá z věcí, z nichž sestává hromadná věc, si přitom zachovává způsobilost být samostatným předmětem právních vztahů.“¹⁷³ Je nutné zdůraznit že, vzniklo-li zástavní právo k věci hromadné, nemůže pak už zástavní právo vzniknout k některé z jednotlivých věcí, které k věci hromadné náleží.¹⁷⁴ Zřejmě nevýznamnější hromadnou věcí je obchodní závod definovaný v § 502 o. z. následně: „Obchodní závod (dále jen „závod“) je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.“¹⁷⁵ Obchodním závodem se rozumí majetková hodnota, jejímž vlastníkem nemusí být nutně podnikatel, ale i jiná osoba (např. dědic), který může závod vlastnit, ale také trvale či dočasně propachtovat.¹⁷⁶ Nespornou výhodou závodu plynoucí z toho, že závod je věcí hromadnou, je z praktického hlediska možnost závod prodat či propachtovat jako celek.¹⁷⁷

Také cenné papíry mohou být způsobilým předmětem zástavního práva k movitým věcem. Úprava cenným papírů byla do o. z. přenesena ze zrušeného zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech. Zástavou tak mohou být za první listinné cenné papíry upravené v § 514 o. z.: „*Listina, se kterou je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze bez této listiny uplatnit ani převést.*“¹⁷⁸ Za druhé zástavou mohou být i zaknihované cenné papíry, jež jsou upraveny v § 525 odst. 1 o. z.: „*Je-li cenný papír nahrazen zápisem do příslušné evidence a nelze-li jej převést jinak než změnou zápisu v této evidenci,*

---

¹⁷² SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 21.

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014.

¹⁷⁴ NITSCHNEIDEROVÁ, Zuzana. Zástavní právo podle nového občanského zákoníku. *Ad Notam.* 2013, č. 6, s. 3.

¹⁷⁵ § 502 o. z.

¹⁷⁶ Důvodová zpráva k § 502 o. z. [online]. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁷⁷ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 22.

¹⁷⁸ § 514 o. z.

*jedná se o zaknihovaný cenný papír.*¹⁷⁹ Vzhledem k tomu, že byl zákon o cenných papírech zrušen, bude se vznik i výkon zástavního práva k cenným papírům řídit dle ustanovení o. z., konkrétně je zástavní právo k cenným papírům upraveno v § 1328 - 1334.

Zřídít zástavní právo lze i k podílu v korporaci, jenž lze volně převést. Předmětem zástavního práva může být i podíl v korporaci, jehož převod je vázán na splnění určitých podmínek, pokud budou stejné podmínky splněny i pro jeho zastavení.¹⁸⁰ Právní úpravu zastavení podílu v korporaci dříve obsahoval obchodní zákoník, avšak nyní je zástavní právo k podílu v korporaci komplexně obsaženo v o. z., konkrétně v § 1320 – 1327, jenž tuto problematiku upravuje odděleně od obecné úpravy zástavního práva.¹⁸¹

Mimo již uvedené zaknihované cenné papíry a podíly v korporacích mohou být předmětem zástavního práva i jiné movité věci nehmotné podstaty, zejména pak práva. Předmětem zástavního práva k movitým věcem tak mohou být práva, jejichž povaha to nevylučuje. Zástavou tedy nemohou být například práva osobní, avšak jedním z nejdůležitějších práv, jež mohou být zástavou, je pohledávka za splnění podmínky, že ji lze postoupit jinému.¹⁸² Právní úpravu zástavního práva k pohledávce nalezneme rovněž v o. z., konkrétně v § 1335 – 1340.

Zástavou mohou být také práva k předmětům průmyslového vlastnictví, jimiž se rozumí práva k nehmotným statkům majetkové povahy, kam patří zejména právo k ochranné známce, právo k průmyslovému vzoru a právo k patentu či právo k užitému vzoru.¹⁸³ Právní úprava zástavního práva k ochranným známkám a průmyslovým vzorům je obsažena ve zvláštních právních předpisech¹⁸⁴, které ve vztahu k obecné úpravě zástavního práva obsažené v o. z. působí jako speciální právní předpisy, což znamená, že ustanovení o. z. se užijí pouze v případech, kdy tyto speciální předpisy nestanoví odlišnou úpravu. Naopak na zástavní právo k patentům a jiným předmětům

---

¹⁷⁹ § 525 odst. 1 o. z.

¹⁸⁰ § 1320 odst. 1 o. z.

¹⁸¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 69.

¹⁸² § 1335 odst. 1 o. z.

¹⁸³ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 142.

¹⁸⁴ Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách. Zákon. č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů.

průmyslového vlastnictví (např. užité vzory, topografie polovodičových výrobků) se užije obecných ustanovení o. z., neboť speciální úprava zástavního práva k těmto předmětům chybí.¹⁸⁵

Předmětem zástavního práva mohou být také například námořní plavidla a letadla. Na tyto předměty zástavního práva se uplatní obecná právní úprava zástavního práva za podmínek, že zvláštní právní předpisy¹⁸⁶ nestanoví odlišnou úpravu. Tyto movité věci se zapisují do veřejných rejstříků a zástavní právo vzniká právě zápisem do těchto seznamů.

Závěrem k této podkapitole je nutné dodat, že práva, která vznikla ze zajištění závazku ještě před nabytím účinnosti o. z. se budou až do svého zániku posuzovat zejména dle obč. zák. Ovšem strany mají možnost si ujednat, že práva a povinnosti se budou ode dne účinnosti o. z. řídit jeho ustanoveními.¹⁸⁷

2.8.4 Změny v předmětu zástavního práva

V § 1350 – 1352 o. z. nalezneme právní úpravu situací, kdy dochází k nějaké změně v předmětu zástavy. Změnami se rozumí rozdělení, spojení či přeměna zástavy. Obecné právní pravidlo stanoví, že se zánikem zástavy zanikne i zástavní právo, avšak vzhledem k praktickým požadavkům se objevila nutnost stanovit z takového pravidla výjimku v případě, že dojde k zániku zástavy jako samostatné věci, ale její hmotná podstata zůstává zachována.¹⁸⁸ Zmíněná ustanovení o. z. ve své podstatě posilují postavení zástavního věřitele, neboť pokud má zástavní dlužník v úmyslu se zástavou naložit způsobem, který se dotýká zájmů zástavního věřitele, je povinen opatřit si věřitelův souhlas nebo se s ním jinak dohodnout. Naopak jedná-li dlužník bez souhlasu či dohody s věřitelem a svým jednáním způsobí věřiteli újmu, porušuje tím svou povinnost zdržet se všeho, co by zástavnímu věřiteli způsobilo újmu a v tomto případě zákonná ustanovení stanoví důsledky za porušení takové povinnosti.¹⁸⁹ V o. z. nalezneme úpravu tří základních typů změn v předmětu zástavního práva – přeměna, rozdělení a spojení.

---

¹⁸⁵ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 70.

¹⁸⁶ Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví. Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

¹⁸⁷ § 3037 o. z.

¹⁸⁸ Důvodová zpráva k § 1350 o. z. [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁸⁹ Důvodová zpráva k § 1350 o. z. [online]. [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Prvním typem je přeměna zástavy upravená v § 1350 odst. 1 o. z. Zástava se přemění na věc novou zejména prostřednictvím zpracování. Původní zástava ve svém fyzickém smyslu zanikne, avšak na rozsah a existenci zástavního práva nemají okolnosti přeměny žádný vliv.¹⁹⁰ Zástavní právo nezanikne, naopak zatíží i nově vzniklou věc. Příkladem dle důvodové zprávy může být zastavený kamenný blok, ze kterého je vytvořena socha.

Druhým typem je rozdělení zástavy, jehož úpravu obsahuje § 1351 o. z. Podstatou tohoto typu změny je rozdělení původně jednotné věci na minimálně dvě samostatné věci v právním smyslu. Při rozdělení zástavy na více samostatných věcí zástavní právo nezaniká, nýbrž zástavní právo vázne na každé nově vzniklé věci. Zástavnímu věřiteli tak k jednotlivým věcem vzniklým rozdělením vzniká vespolečné zástavní právo.¹⁹¹

Třetím typem je spojení, jež dále rozdělujeme na spojení zástavy s jinou, nezastavenou věcí upravenou v § 1350 odst. 2 o. z. a na spojení zástavy s jinou zástavou upravenou v § 1352 o. z. V důsledku spojení zástavy s nezastavenou věcí může vzniknout buď věc zcela nová, prostřednictvím zpracování nebo smísení, nebo se zástava stane součástí věci nezastavené. Poté, co dojde ke spojení, stává se zástavní věřitel oprávněným požadovat obnovení původního stavu a to na náklady zástavního dlužníka. Pokud se tak stane a vzniknout opět původní věci, zástavní právo se vztahuje pouze na tu, která již byla zástavou.¹⁹² Není-li možné předešlý stav obnovit, přechází zástavní právo na celou nově vzniklou věc, avšak pouze do hodnoty zástavy v době spojení, přičemž zákon stanoví určit vyvratitelnou domněnku, že byla-li zástava oceněna, platí, že hodnotu zástavy určuje výše ocenění.¹⁹³ Spojení zástavy se zastavenou věcí se rozumí spojení minimálně dvou různých věcí zatížených zástavním právem. V rámci tohoto typu je možné uvažovat o dvou podtypech. V případě, že všechny spojené věci zajišťují splnění téhož dluhu, nově vzniklá věc je zatížena jediným zástavním právem a zajišťuje tak jedinou pohledávku.¹⁹⁴ Naopak v případě, že

---

¹⁹⁰ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 93.

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 661/2006.

¹⁹² ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 998.

¹⁹³ Důvodová zpráva k § 1350 odst. 2 o. z. [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁹⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 95.

každá ze spojených věcí zajišťuje splnění jiného dluhu, vzniká každému zástavnímu věřiteli oprávnění požadovat obnovení původního stavu stejně jako v případě spojení zástavy s věcí nezastavenou, avšak rozdíl nastane v momentě, kdy k obnovení původního stavu nedojde. Zde pak zákon vytváří fikci a na spojení se nahlíží, jako kdyby k němu nikdy nedošlo. V důsledku to znamená, že každému zástavnímu věřiteli vzniká oprávnění uspokojit se z celé nově vzniklé věci, ale pouze do výše hodnoty své zástavy v době spojení.¹⁹⁵

2.8.5 Budoucí zástavní právo

Obecně platí, že vlastníkem zástavy v době vzniku zástavního práva je zástavce, avšak zákon v § 1310 odst. 2 o. z. připouští, aby bylo zřízeno zástavní právo k věci, ke které zástavci vznikne zástavní právo teprve v budoucnu. Takovou zástavou pak může být již existující věc způsobilá stát se předmětem zástavního práva, kterou má ve vlastnictví někdo jiný, nebo taková věc, která sice doposud neexistuje, avšak má být vytvořena. Příkladem je obraz patřící někomu jiného, nebo doposud neexistující obraz, který má být teprve namalován.¹⁹⁶ Budoucí zástavní právo se zapisuje do veřejného seznamu či do Rejstříku zástav se souhlasem vlastníka věci, nicméně dle Lukáše Vymazala zástavní právo takovým zápisem nevzniká, ale tento zápis slouží jako informace, že věc může být v budoucnu zatížena zástavním právem.¹⁹⁷ Zástavní právo vzniká z budoucího zástavního práva až nabytím vlastnického práva k věci zástavcem, avšak pokud k nabytí nedojde, nevznikne ani zástavní právo. Pro výkon zástavních práv je v případě budoucího zástavního práva rozhodující doba uzavření zástavní smlouvy, v případě věcí zapisovaných do veřejných seznamů nebo Rejstříku zástav pak rozhoduje pořadí, v němž byly podány návrhy na zápis budoucího zástavního práva.¹⁹⁸

2.8.6 Vespolečné zástavní právo

Podstatou vespolečného či simultánního zástavního práva je zajištění jedné pohledávky více různými samostatnými věcmi v právním smyslu, bez ohledu na

---

¹⁹⁵ Důvodová zpráva k § 1352 o. z. [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k § 1310 odst. 2 o. z. [online]. [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁹⁷ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 59.

¹⁹⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 978.

druh, povahu či vlastníka takových věcí. Vespolečné zástavní právo může vzniknout již v okamžiku vzniku zástavního práva a to tím, že od počátku bude pohledávka zajištěna více věcmi. Stejně tak může vespolečné zástavní právo vzniknout i v průběhu trvání zástavního práva a to buď zastavením další věci vedle již existující zástavy, nebo rozdělením zástavy na více samostatných věcí zatížených stále zástavním právem v plné výši.¹⁹⁹ Realizace vespolečného zástavního práva je nepochybně výhodou tohoto institutu, neboť umožňuje, aby se věřitel domáhal uspokojení své pohledávky nebo její části z kterékoli zástavy.²⁰⁰ Tento institut umožňuje zástavnímu věřiteli uspokojit se ze zpeněžení jedné, více nebo všech zástav, avšak je třeba zdůraznit, že věřitel tak nemůže činit libovolně. Ač to není v o. z. výslovně stanoveno, předpokládá se, že věřitel bude postupovat přiměřeně k výši své pohledávky, což znamená, že ke zpeněžení více či všech zástav dojde pouze v případě, že pohledávka nebude plně uspokojena zpeněžením jedné zástavy.²⁰¹

2.8.7 Zastavení cizí věci

Zástavce smí zpravidla zastavit pouze takovou věc, kterou má on sám ve vlastnictví, avšak zákon i zde povoluje určitou výjimku, kterou je zastavení cizí věci, jež je upravena v § 1343 o. z. Zástavce může zastavit věc, která mu nepatří pouze se souhlasem vlastníka takové věci, z čehož vyplývá, že zastaví-li zástavce cizí věc, bez souhlasu vlastníka, zástavní právo nevznikne, ovšem ani to neplatí bezvýhradně. Odstavec druhý zmíněného § 1343 o. z. chrání dobrou víru zástavního věřitele, neboť stanoví, že zástavní právo vznikne i přesto, že zástavce zastaví cizí věc bez souhlasu vlastníka věci, odevzdá věc zástavnímu věřiteli a ten ji přijme v dobré víře, že zástavce je oprávněn věc zastavit.²⁰² Aby uvedené platilo, musí se jednat výlučně o věc movitou (hmotnou i nehmotnou), věc musela být odevzdána zástavnímu věřiteli a zástavní věřitel musel věc přijmout v dobré víře, že zástavce je vlastníkem věci, případně má souhlas vlastníka věci.²⁰³

---

¹⁹⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 96.

²⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3973/2010.

²⁰¹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 213.

²⁰² § 1343 odst. 2 o. z.

²⁰³ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 986.

Jakmile jednou zástavní právo k movité věci vznikne, nezmění se to ani v případě, že zástavní věřitel později přestane být v dobré víře na základě nových okolností.

Speciálním případem je zastavení cizí věci v zastavárně a představuje tak výjimku z obecných pravidel pro zastavení cizí věci. Jedná se o případ, kdy zástavce zastaví v zastavárně cizí movitou věc, jež nebyla zástavci vlastníkem svěřena a v rámci svěřeni nebyl udělen ani souhlas se zřízením zástavního práva. Jak vyplývá ze zákona, zde není dobrá víra provozovatele zastavárny chráněna, neboť vlastník věci je oprávněn po provozovateli požadovat vydání věci, pokud prokáže, že věc ztratil nebo ji jiná osoba získala krádeží, loupeží apod.²⁰⁴ Provozovatel pak není oprávněn požadovat po vlastníkovu věci úhradu pohledávky, protože z logiky věci má pohledávku vůči zástavci, nikoli vůči vlastníkovu věci. Nicméně provozovatel je i nadále oprávněn požadovat po zástavci vrácení zapůjčené částky.

2.9 Vznik zástavního práva k movitým věcem

Vznik zástavního práva k movitým věcem je vázán na splnění tří základních předpokladů. Prvním předpokladem je existence dluhu, jehož splnění je zástavním právem zajištěno, druhým předpokladem je taková zástava, jež je způsobilým předmětem zástavního práva, a za třetí musí nastat některá z právních skutečností, s níž je dle zákona spojen vznik zástavního práva.²⁰⁵

Takovými právními skutečnostmi se rozumí důvody (tituly) vzniku zástavního práva, jimiž je zástavní smlouva, rozhodnutí orgánu veřejné moci, zákon a případně i jiná skutečnost, kterou zákon stanoví (např. rozhodnutí soudu o schválení dohody o rozdělení pozůstalosti).²⁰⁶ Na základě důvodů vzniku můžeme zástavní právo rozdělit do dvou skupin. První skupina zahrnuje vznik zástavního práva na základě zástavní smlouvy a vznik zástavního práva na základě rozhodnutí soudu o chválení dohody o rozdělení pozůstalosti²⁰⁷, jinými slovy se jedná o dobrovolný vznik, při němž má velký význam svobodná vůle zástavního dlužníka. Ve skupině druhé je zahrnut nucený vznik zástavního práva

---

²⁰⁴ § 1344 o. z.

²⁰⁵ HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 249.

²⁰⁶ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 66.

²⁰⁷ Pozůstalost je v § 1475 odst. 2 o. z. definována jako: „Celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.“

z rozhodnutí orgánu veřejné moci nebo ze zákona, v takových případech zástavní právo vzniká proti vůli zástavního dlužníka.²⁰⁸

Zástavní právo lze dále dělit podle toho, zda je k jeho vzniku třeba přistoupení další právní skutečnosti. Jednofázový proces vzniku se uplatní zejména v případě nuceného zástavního práva, kdy toto právo vznikne, jakmile nastane některá ze zákonem požadovaných právních skutečností čili důvod (titul) vzniku. Naopak dvoufázový proces vzniku je typický u dobrovolného zástavního práva. První fáze je pak označována jako zřízení zástavního práva prostřednictvím některého zákonného důvodu (titulu), zpravidla tato fáze spočívá v uzavření zástavní smlouvy mezi zástavním věřitelem a zástavcem či zástavním dlužníkem, jenže tím ještě zástavní právo nevzniká. Druhá fáze je označována jako vznik zástavního práva a její podstata tkví v přistoupení další právní skutečnosti k zástavní smlouvě, jež byla uzavřena. Zástavní právo vzniká v tomto dvoufázovém procesu až splněním obou zákonných předpokladů. Další právní skutečnosti, jež je podstatou druhé fáze, je jinými slovy zákonem schválený způsob (modus) vzniku zástavního práva.²⁰⁹ Zákonem schválený způsob (modus) vzniku zástavního práva k movitým věcem je odevzdání zástavnímu věřiteli či třetí osobě, označení zástavy a zápis do Rejstříku zástav.²¹⁰

2.9.1 Rozhodnutí orgánu veřejné moci jako právní důvod vzniku zástavního práva

Aby zástavní právo mohlo vzniknout z rozhodnutí orgánu veřejné moci, musí být splněny podmínky stanovené zákonem, zejména se jedná o zřejmé zákonné zmocnění. Zákon tedy musí jasně stanovit, že orgán veřejné moci smí svým rozhodnutím zřídit zástavní právo, v případě, že tak stanoveno není, nemůže tak orgán veřejné moci učinit. V § 1342 o. z. je upraven vznik zástavního práva tak, že zástavní právo vzniká v momentě, kdy se rozhodnutí orgánu veřejné moci, jímž je zástavní právo zřízeno, stane vykonatelným. Uvedené funguje jako obecné pravidlo, není-li stanovena pozdější doba, která však nesmí předcházet momentu vykonatelnosti, nebo není-li odlišná doba stanovena zvláštním právním předpisem. Současně zákon stanoví podmínku zápisu zástavního práva, jež

---

²⁰⁸ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva.* Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 152.

²⁰⁹ PELECH, Josef. *Zástavní právo.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 67.

²¹⁰ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 230.

vzniklo rozhodnutím orgánu veřejné moci, do Rejstříku zástav či do jiného veřejného seznamu, je-li takový zápis ke vzniku vyžadován. Takové rozhodnutí je konstitutivní, což znamená, že osoba se stává zástavním dlužníkem a věc, jež vlastní, zástavou až v momentě vykonatelnosti rozhodnutí, avšak zápis do Rejstříku zástav či do jiného veřejného seznamu má účinky pouze deklaratorní, neboť na tomto zápisu vznik zástavního práva nezávisí. Příkladem takového rozhodnutí orgánu veřejné moci, jímž se zřizuje zástavní právo k věcem movitým, je rozhodnutí soudu o chválení dohody o rozdělení pozůstalosti, pak zástavní právo vzniká okamžikem vykonatelnosti rozhodnutí, nebo rozhodnutí správce daně, jímž je zřízeno zástavní právo k majetku daňového subjektu. V případě zástavního práva zřízeného rozhodnutím správce daně k majetku (movité věci jako např. letadla a lodě) vedeném ve veřejných rejstřících²¹¹, vzniká zástavní právo až doručením rozhodnutí tomu, kdo konkrétní rejstřík vede, což je výjimka z obecného pravidla, že zástavní právo vzniká dnem vykonatelnosti rozhodnutí.²¹²

2.9.2 Zákon jako právní důvod vzniku zástavního práva

Vznikem zástavního práva ze zákona se rozumí situace, kdy ke vzniku zástavního práva postačí nastalá právní skutečnost, s níž zákon vznik zástavního práva spojuje, jinými slovy není třeba žádného dalšího úkonu stran, rozhodnutí orgánu veřejné moci ani přístupu další právní skutečnosti. Zákonné zástavní právo může vzniknout v zákonem vymezených případech a základním předpokladem pro vznik je existence zákonného ustanovení, jež umožňuje zatížit zástavním právem určité věci přímo ze zákona.²¹³ Považuji za důležité zdůraznit, že rozsah a obsah takto zákonem zřízeného zástavního práva, je zákonem přesně stanoven a zástavní věřitel ani zástavní dlužník či zástavce je nemohou změnit. Příkladem vzniku zástavního práva k movitým věcem ze zákona může být případ vzniku pohledávky, jejíž zajištění zástavním právem plyne přímo ze zákona.²¹⁴ Vzhledem k tomu, že jde o případy v praxi spíše vzácné, nejsou upraveny u ustanovení zahrnující obecnou úpravu zástavního práva, ale nalezneme je v jiných

---

²¹¹ Námořní rejstřík ČR vedený Námořním úřadem ČR. Letecký rejstřík vedený Úřadem pro civilní letectví.

²¹² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 129-135.

²¹³ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 217-218.

²¹⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 135-138.

ustanoveních o. z., upravující konkrétní případy.²¹⁵ V § 2344 o. z. je upraveno přímo ze zákona zajištění pohledávky pachtýře vůči propachtovateli: „*Pro pohledávky pachtýře vůči propachtovateli vázne na věcech náležejících do inventáře zástavní právo. Dá-li však propachtovatel pachtýři jinou jistotu, zástavní právo se do výše jistoty neuplatní.*“²¹⁶ Dalším příkladem je § 2481 odst. 1 o. z., kde je upravena pohledávka, jež má zasílatel vůči příkazci: „*Zasílatel má k zásilce, dokud je zásilka u něho nebo dokud má listiny, které ho opravňují se zásilkou nakládat, zástavní právo k zajištění dluhů příkazce vyplývajících ze smlouvy. To platí i v případě, že zásilka nebo listiny jsou u někoho, kdo je má u sebe zasílatelovým jménem.*“²¹⁷ Jako třetí příklad lze uvést § 2571 odst. 1 o. z., v němž jsou upraveny pohledávky dopravce: „*Dopravce má k zásilce, dokud s ní může nakládat, zástavní právo k zajištění dluhů vyplývajících ze smlouvy.*“²¹⁸ Nelze však opomenout, že ustanovení o zástavním právu vznikajícím přímo ze zákona obsahují i některé zvláštní právní předpisy. Takové zástavní právo nalezneme například v § 74 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě: „*Na zajištění odměny za záchranu lodě a dalších hodnot na lodi a vynaložených nákladů vzniklých v souvislosti se záchranou lodě a dalších hodnot na lodi nebo s poskytnutím pomoci lodi, letadlu nebo jinému majetku při námořní plavbě má ten, kdo zachránil loď a další hodnoty na lodi nebo poskytl pomoc lodi, letadlu nebo jinému majetku, zákonné námořní zástavní právo k lodi, letadlu nebo jinému majetku, který byl zachráněn nebo kterému byla pomoc poskytnuta. Toto zákonné námořní zástavní právo má přednost před jinými zástavními právy.*“²¹⁹

2.9.3 Rozhodnutí soudu o dohodě dědiců jako právní důvod vzniku zástavního práva

Jako další právní skutečnost vedoucí ke vzniku zástavního práva k movitým věcem můžeme uvést rozhodnutí soudu, jímž je chválena dohoda dědiců o rozdělení pozůstalosti. Přímo v zákoně nalezneme možnost zmíněnou dohodou dědiců zřídit zástavní právo²²⁰, avšak za splnění několika podmínek. Logickým předpokladem uzavření takové dohody jsou minimálně dva způsobilí

---

²¹⁵ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku.* Praha: C. H. Beck, 2018, s. 217.

²¹⁶ § 2344 o. z.

²¹⁷ § 2481 odst. 1 o. z.

²¹⁸ § 2751 odst. 1 o. z.

²¹⁹ § 74 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

²²⁰ § 1696 odst. 2 o. z.

dědicové a pozůstalost, jež je předmětem dohody, dále dohoda nesmí odporovat zákonu, dobrým mravům a vůli zůstavitele.²²¹ I přesto, že budou splněny veškeré předpoklady, zástavní právo nevznikne, nebude-li dohoda schválena rozhodnutím soudu. Rozhodnutí soudu má konstitutivní povahu a zástavní právo vzniká vykonatelností takového rozhodnutí. Zástavní právo vzniklé schválením dohody má však některá omezení. Subjekty zástavněprávního vztahu mohou být pouze zůstavitelovi dědicové a rovněž předměty zástavního práva mohou být pouze věci, které patří do pozůstalosti. Nutným předpokladem vzniku zástavního práva je samotná dohoda o rozdělení pozůstalosti, konkrétně v ní obsažená vůle dědiců, protože sám soud nemůže prostřednictvím svého rozhodnutí zástavní právo zřídit.²²² Jako konkrétní příklad lze uvést situaci, kdy v pozůstalosti bude velmi cenný obraz, který na základě dohody o rozdělení pozůstalosti připadne jednomu dědici. Dědic, jenž obraz získal, je povinen vyplatit ostatním dědicům jejich dědické podíly v penězích, čímž každému z dědiců vzniká pohledávka na vyplacení dědického podílu, která bude zajištěna na cenném obraze až do doby uhrazení.

Velice zajímavý názor vyslovil Lukáš Vymazal, který se zamýšlel nad tím, zda je možné zřídit zástavní právo přímo v závěti projevem zůstavitelovy vůle. Na jedné straně zdůraznil, že zástavní právo je právo věcné a lze ho zřídit pouze tam, kde to zákon umožňuje, přičemž podotkl, že o. z. ani v části věnované zástavnímu právu ani v části věnované závěti výslovně možnost zřídit zástavní právo závětí nezmiňuje, avšak domnívá se, že toto oprávnění lze ze zákona dovodit. Jako důkaz uvádí § 1696 odst. 2 o. z., kde je uvedeno, že zástavní právo dohodou o rozdělení pozůstalosti zřídit lze, i přesto, že tak zůstavitel neučinil. Dle Lukáše Vymazala zákon předpokládá případ, kdy tak zůstavitel neučinil, avšak dle něho z logiky věci vyplývá a zákon vlastně připouští, že tak učinit mohl. Na závěr dodává, že pokud mohou zřídit zástavní právo dědicové, tím spíše může zástavní právo ke svým věcem zřídit zůstavitel.²²³

---

²²¹ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 85.

²²² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 128.

²²³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 128.

2.9.4 Zástavní smlouva jako právní důvod vzniku zástavního práva

Zástavní právo, které vznikne na základě zástavní smlouvy, se v praxi vyskytuje nejčastěji. Současně je smluvní zástavní právo nejtypičtějším příkladem uplatnění doktríny o důvodu (titulu) a způsobu (modu), přičemž je vznik takového zástavního práva vázán na splnění obou podmínek dohromady.²²⁴ V rámci smluvního zástavního práva zákon důrazně odlišuje zřízení a vznik zástavního práva, neboť ke zřízení dojde právě prostřednictvím zástavní smlouvy, oproti tomu ke vzniku je zpravidla potřeba přistoupení další právní skutečnosti. Zástavní smlouva je tedy považována pouze za právní důvod (titul), jímž je zástavní právo zřízeno, jinými slovy je zástavní věřitel uzavřením zástavní smlouvy oprávněn zástavní právo nabýt a zástavnímu dlužníkovi či zástavci vzniká povinnost jednat tak, aby zástavní právo mohlo vzniknout.²²⁵ Smluvní zástavní právo může vzniknout až poté, co k uzavřené zástavní smlouvě přistoupí další právní skutečnost spočívající v zákonem stanoveném způsobu (modus) vzniku, kterým je odevzdání zástavy věřiteli či třetí osobě, označení zástavy a zápis do veřejného seznamu či Rejstříku zástav.

Aby mezi zástavním věřitelem a zástavcem či zástavním dlužníkem vznikl obligačněprávní vztah, jehož obsahem je věřitelovo oprávnění nabýt zástavní právo a dlužníková povinnost vznik zástavního práva dovršit, musí být zástavní smlouva uzavřená, platná a účinná. Zástavní smlouva je uzavřena v momentě, kdy se návrh na uzavření zástavní smlouvy stane účinným.²²⁶ Účinnosti nabývá návrh zástavní smlouvy zpravidla v okamžiku, kdy navrhovatelí dojde vyjádření souhlasu s obsahem návrhu zpět, nicméně může být účinnost návrhu zástavní smlouvy dohodou stran ujednána jinak.²²⁷ Platnost a účinnost je tedy předpokladem pro další proces vzniku zástavního práva, není-li zástavní smlouva platná, nemůže být ani vznik zástavního práva dovršen. Neplatnost zástavní smlouvy způsobí například zastavení cizí věci bez souhlasu vlastníka či jiné osoby, jež má k věci věcné právo neslučitelné s právem zástavním, avšak zástavní právo může v takovém případě vzniknout pouze tehdy, pokud byla zástava

---

²²⁴ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 67.

²²⁵ TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku. 2. část – věcná práva k věci cizí. *Obchodní právo*. 2012, č. 4, s. 127

²²⁶ ŠVESTKA, Jirí; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 904.

²²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010.

odevzdána zástavnímu věřiteli a ten ji v dobré víře přijal.²²⁸ Dalším příkladem neplatnosti zástavní smlouvy je absence některé z podstatných obsahových náležitostí, případně nedodržení formy zástavní smlouvy, je-li vyžadována. Naopak platnost zástavní smlouvy není dotčena například v případě, že zastavená věc má vyšší nebo nižší hodnotu, než jakou má pohledávka, jež je zástavou zajištěna.²²⁹ Neplatnost zástavní smlouvy nezpůsobí ani fakt, že pohledávka, která byla zástavním právem zajištěna, nevznikla platným způsobem, v takovém případě zůstává zástavní smlouva platná, avšak zástavní právo nevznikne.²³⁰

Z výše uvedeného vyplývá, že proces vzniku smluvního zástavního práva má obvykle dvě fáze – zřízení a vznik. Výjimkou z tohoto pravidla je zástavní právo k pohledávce, jež vzniká již uzavřením zástavní smlouvy.²³¹

Smluvními stranami, o kterých se zmiňuje zákon v § 1312 odst. 1 o. z., se rozumí strany, jež mezi sebou zástavní smlouvu uzavírají. Jednou ze stran zástavní smlouvy je zástavní věřitel mající pohledávku, která má být zástavním právem zajištěna. Druhou stranou zástavní smlouvy je zástavce, jenž dává věc do zástavy, čili danou věc zastavuje. Účast jiných osob není nutná.²³²

2.9.4.1 Náležitosti zástavní smlouvy

Vzhledem k tomu, že je zástavní smlouva právním jednáním, musí splňovat určité náležitosti, které lze rozdělit v případě zástavní smlouvy na dvě skupiny. V první řadě musí zástavní smlouva jakožto právní jednání splňovat obecné náležitosti právního jednání uvedené v § 545 a násl. o. z. a současně se na zástavní smlouvu uplatní obecný režim uzavírání smluv stanovený v § 1724 a násl. o. z.²³³ Kromě těchto obecných náležitostí je pro zástavní smlouvu zákonem stanovena druhá skupina tzv. podstatných obsahových náležitostí, do které náleží náležitá identifikace zástavy a identifikace dluhu.²³⁴ Požadavek přesného vymezení zástavy i dluhu plyne přímo z § 1312 odst. 1 o. z. Zmíněné vymezení je

---

²²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 468/2011.

²²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1425/2008.

²³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 390/2008.

²³¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 127.

²³² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 138.

²³³ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 216.

²³⁴ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 153.

třeba učinit takovým způsobem, aby bylo nepochybně zřejmé, o kterou zástavu či dluh se jedná a nedošlo k jejich záměně s jinou zástavou či dluhem.²³⁵

Požadavek přesného vymezení předmětu zástavního práva je nezbytný zejména z důvodu, aby zástavní právo nevzniklo k jiným věcem než k těm stranami zamýšleným. Pro vymezení zástavy je pak nutné dbát na to, zda jde o věc hromadnou nebo individualizovanou. Zatímco u individualizovaných movitých věcí postačí obvykle obecné označení odlišující danou věc od jiných, nejde-li ovšem o věci, u kterých je třeba podrobnější identifikace, jinak je tomu u věcí hromadných. Hromadné věci je třeba vymezit souhrnným tedy společným označením (např. sbírka známek) a případnými dalšími údaji. Není vyloučeno, aby bylo v rámci lepší identifikace hromadné věci vymezeno několik jednotlivých věcí k ní náležejících, avšak v takovém případě musí být strany seznámeny s tím, že nejde o uzavřený výčet věcí. Dále je třeba přesně označit zástavy, jež se zapisují do zvláštních registrů (např. námořní rejstřík, letecký rejstřík, rejstřík průmyslových vzorů a rejstřík ochranných známek) a to s ohledem na podmínky v těchto registrech uvedené. Nicméně je třeba zdůraznit smluvní volnost stran, která umožňuje označit předmět zástavního práva dle jejich uvážení, avšak s podmínkou, že co je předmětem zástavního práva, bude bezpečně možné určit kdykoliv během trvání zástavního práva.²³⁶

Zástavní právo se dle § 1346 odst. 1 o. z. vztahuje i na příslušenství předmětu zástavního práva, avšak v zástavní smlouvě není nutné příslušenství identifikovat, neboť zde vzniká zástavní právo přímo ze zákona, navíc není označení příslušenství považováno za podstatnou obsahovou náležitost zástavní smlouvy.²³⁷ Nicméně opět je zde neopomenutelná smluvní volnost stran, v rámci které si mohou strany dohodnout, že se zástavní právo na příslušenství vztahovat nebude.²³⁸

Stejný požadavek přesného vymezení jako nalezneme u zástavy, platí i v případě dluhu. Dluh má být v zástavní smlouvě vymezen tak, aby nebylo možné jej zaměnit s jiným dluhem. Za dostatečnou identifikaci lze považovat označení

---

²³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3447/2011.

²³⁶ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 143-145.

²³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2098/2005.

²³⁸ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 21.

právního důvodu vzniku dluhu, zástavního věřitele, osobního dlužníka a výši zajištěného dluhu či předmět plnění, avšak pouze v případech, kdy osobní dlužník nemá vůči zástavnímu věřiteli jiný dluh ve stejné výši vyplývající ze stejného právního důvodu.²³⁹ Naopak je tomu v situacích, kdy mezi stejnými subjekty vzniká ze stejného právního důvodu více pohledávek se stejným předmětem plnění, pak je třeba podrobnější identifikace prostřednictvím např. data uzavření smlouvy nebo registračního čísla.²⁴⁰ O. z. v § 1312 odst. 1 upravuje případy, kdy se zajišťují ještě nedospělé dluhy nebo větší počet dluhů. Pro identifikaci těchto dluhů stačí ve smlouvě ujednat, do jaké nejvyšší hodnoty jistiny je zástavní právo zřizováno, jedná se vlastně o možnost lépe určit maximální částku, do které se může zástavní věřitel uspokojit.²⁴¹

2.9.4.2 Forma zástavní smlouvy

Oproti předchozí právní úpravě obsažené v § 156 odst. 1 obč. zák., není písemná forma zástavní smlouvy v o. z. obligatorně stanovena, nicméně zákon v některých případech výslovně stanoví písemnou formu zástavní smlouvy, což může vyplynout z dalších požadavků, které stanoví zákon, a to ve vztahu k jednotlivým věcem, jež mohou být zástavou.²⁴² S ohledem na movité věci je písemná forma zástavní smlouvy vyžadována, pokud movitou věc, jež není odevzdána zástavnímu věřiteli či třetí osobě, aby ji opatrovala.²⁴³ K tomu je třeba poznamenat, že zmíněné ustanovení se nevztahuje pouze na movité věci hmotné podstaty, ale také na movité věci nehmotné podstaty, které z povahy věci odevzdány být nemohou (např. pohledávka).²⁴⁴ V jiných případech zákon výslovně požaduje zástavní smlouvu ve formě veřejné listiny²⁴⁵, ve vztahu k movitým věcem se jedná se pouze o dva případy. Veřejná listina je zákonem stanovena, je-li předmětem zástavního práva závod či jiná hromadná věc, nebo pokud je předmětem zástavního práva movitá věc, u níž zástavní právo vznikne

---

²³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 69/2006.

²⁴⁰ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 145.

²⁴¹ § 1312 odst. 1 o. z.

²⁴² RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 9, s. 243.

²⁴³ § 1314 odst. 1 o. z.

²⁴⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1072.

²⁴⁵ Dle § 567 o. z. se veřejnou listinou rozumí: „Listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo taková listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla.“

zápisem do Rejstříku zástav.²⁴⁶ Na závěr této části je třeba uvést, že není-li dodržena forma zástavní smlouvy v případech, kdy je zákonem vyžadována, stává se zástavní smlouva neplatnou.²⁴⁷

2.9.4.3 Zakázaná ujednání v zástavní smlouvě

Stěžejní právní úpravu úmluv, jejichž ujednání je v zástavní smlouvě či jiné dohodě směřujícím ke vzniku zástavněprávního vztahu zákonem zakázána, obsahuje § 1315 o. z. Toto ustanovení poskytuje uzavřený výčet zakázaných ujednání, která ve svém důsledku buď poškozují některou ze stran, nebo jsou v rozporu s účelem a principy zástavního práva. Velká část těchto zakázaných ujednání se vztahuje k výkonu zástavního práva, protože stanoví hranice pro smluvní volnost stran, čímž tedy výkon značně formují.²⁴⁸

Zákon dělí zakázaná ujednání do dvou skupin, přičemž dělicím kritériem je moment, od kterého vzniká zástavnímu věřiteli oprávnění domáhat se uspokojení ze zástavy.²⁴⁹

Do první skupiny patří taková ujednání, jež jsou zakázána vždy, čili před i po splatnosti dluhu. Jediným zakázaným ujednáním v této skupině je nemožnost vyplatit zástavu, jinými slovy se jedná o případy, kdy je sjednaná úmluva, podle které zástavní dlužník nebo zástavce nesmí zástavu vyplatit. Je třeba poznamenat, že vyplacením se rozumí složení obvyklé ceny zastavené věci zástavnímu věřiteli dle § 1377 odst. 1 písm. d o. z. Toto ujednání ve své podstatě upírá zástavnímu dlužníkovi nebo zástavci možnost vyvázat zástavu zákonným způsobem, čímž by v důsledku zaniklo i zástavní právo, jak předvídá i zákon, a proto je takové ujednání neplatné.²⁵⁰

Do druhé skupiny zákon řadí ujednání, jež jsou zakázána pouze do splatnosti dluhu. Účelem takového dělení bylo poskytnutí ochrany slabší straně, za kterou je do okamžiku splatnosti dluhu považován zástavce či zástavní dlužník. Poté, co se dluh stane splatným, se postavení stran mění a pozice zástavce či

---

²⁴⁶ NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6, s. 18-19.

²⁴⁷ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 147.

²⁴⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 336.

²⁴⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 340.

²⁵⁰ DVOŘÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 79-80.

zástavního dlužníka jako slabší strany mizí.²⁵¹ Jinými slovy, po splatnosti dluhu mají strany možnost si sjednat i taková ujednání, jež byla zákonem zakázána pouze do okamžiku splatnosti dluhu, avšak je třeba dodat, že z praktického hlediska toto nebude příliš časté, neboť lze předpokládat, že zástavní dlužníci či zástavci nebudou příliš ochotní sjednat takové úmluvy po splatnosti dluhu.²⁵²

Prvním zakázaným ujednáním patřícím do druhé skupiny je nemožnost uspokojit se ze zástavy, což je ujednání o tom, že se zástavní věřitel nebude domáhat uspokojení. Pokud by takové ujednání bylo sjednáno ještě před splatností dluhu, popíralo by podstatu zástavního práva. Ujednáním by byla popřena uhrazovací funkce zástavního práva, čímž by se odstranila hrozba realizace, jež měla dlužníka ke splnění dluhu motivovat. Zákon však připouští sjednání takového ujednání po splatnosti dluhu, kde by případné dočasné odložení realizace zástavního práva bylo projevem svobodné vůle zástavního věřitele.²⁵³

Druhým ujednáním, které je zákonem zakázané, je zpeněžení zástavy libovolným způsobem, což znamená, že libovůle zástavního věřitele je s ohledem na veřejný pořádek a dobré mravy omezena a není mu umožněno, aby o realizaci zástavního práva rozhodl zcela z vlastní vůle. Toto ujednání je zakázané pouze pro dobu před splatností dluhu, což znamená, že strany tak mohou ujednat poté, co se dluh stane splatným. Zákaz libovůle se nevztahuje pouze na zpeněžení samotné, ale i na podmínky zpeněžení (např. prodejní cenu).²⁵⁴

Třetím zakázaným ujednáním je ponechání si zástavy za libovolnou či předem určenou cenu, v takovém případě se jedná o tzv. propadnou zástavu.²⁵⁵ Toto ujednání je opět zakázáno pro dobu před splatností dluhu a vzhledem k tomu, že splatností dluhu nepřechází vlastnické ani dispoziční právo k předmětu zástavního práva na zástavního věřitele, nemůže být sjednáno, že si zástavní věřitel zástavu ponechá.²⁵⁶ V rámci předchozí právní úpravy byla propadná zástava považována za nepřijatelnou po vzoru římského práva a NS stanovil, že

---

²⁵¹ Důvodová zpráva k § 1315 o. z. [online]. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

²⁵² KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 230.

²⁵³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 342-343.

²⁵⁴ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 344-345.

²⁵⁵ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 216.

²⁵⁶ DVOŘÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 84-86.

smlouva, jejímž skutečným smyslem je sjednání propadné zástavy, odporuje účelu zástavního práva.²⁵⁷ Také ÚS se vyjádřil, že institut propadné zástavy nelze považovat za přijatelné omezení vlastnického práva, protože umožňuje zánik vlastnického práva k věci bez ohledu na hodnotu zástavy a její poměr k výši zajištěné pohledávky.²⁵⁸ S přijetím o. z. byl vytvořen jakýsi kompromis mezi odmítnutím a povolením propadné zástavy a nyní je dle zákona možné toto ujednání sjednat až po splatnosti dluhu, přičemž je věnována zvýšená pozornost ochraně spotřebitelům a malým či středním podnikatelům, kteří budou v pozici zástavního dlužníka či zástavce, protože v jejich případě nelze propadnou zástavu sjednat ani před ani po splatnosti dluhu.²⁵⁹

Posledním zakázaným ujednáním je používání zástavy zástavním věřitelem, které spočívá v dohodě zástavního věřitele a zástavního dlužníka či zástavce, že bude zástavní věřitel brát z předmětu zástavního práva plody a jiné užitky. I toto ujednání je zakázané až do splatnosti dluhu. Zástavní právo se dle zákona nevztahuje na oddělené plody a užitky, tudíž pokud by si strany sjednaly tuto zakázanou úmluvu, měnily by tím svévolně rozsah zástavního práva, jež je vymezen zákonem. Nicméně zákon nevylučuje sjednání této úmluvy po splatnosti dluhu, v takovém případě by se jednalo o zvláštní způsob realizace zástavního práva, jenž by měl nesporný význam v momentě, kdy by případný prodej zástavy byl pro zástavního věřitele nevýhodný.²⁶⁰

Vzhledem k tomu, že se jedná o zakázaná ujednání, je třeba uvést, jaký důsledek s sebou nese jejich ujednání i přes zákonný zákaz. Jsou-li zakázaná ujednání porušena, stávají se relativně neplatnými.²⁶¹ Zmíněná relativní neplatnost je způsobena tím, že zákon poskytuje ochranu konkrétní straně.²⁶² Trochu jiný pohled podává Lukáš Vymazal, podle něhož zákon stanoví důsledky dva. V § 1315 odst. 1 a 2 o. z. je stanoven výslovný zákaz a tudíž jsou případná ujednání neplatná, avšak v případě ujednání, jež je v rozporu s § 1315 odst. 3 o. z., je

---

²⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3765/2012.

²⁵⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2007, II. ÚS 383/05.

²⁵⁹ TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku. 2. část – věcná práva k věci cizí. *Obchodní právo*. 2012, č. 4, s. 128.

²⁶⁰ DVOŘÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 87-89.

²⁶¹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 916.

²⁶² SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 216.

zdánlivé a nepřihlíží se k němu.²⁶³ Petr Tégl se k těmto dvou následkům vyjádřil tak, že v případě všech tří odstavců § 1315 o. z. se věcně jedná o totéž, proto by důsledky v případě porušení měly být stejné.²⁶⁴

2.9.5 Odevzdání jako právní způsob vzniku zástavního práva

V případě vzniku zástavního práva k movitým věcem se uplatňují dva základní způsoby. První bývá označován jako ruční zástavní právo a spočívá v odevzdání zástavy. Druhý se nazývá hypotekární zástavní právo, jehož podstatou je vznik zástavního práva bez odevzdání zástavy. V o. z. jsou upraveny čtyři způsoby vzniku zástavního práva k movitým věcem, z nichž právě dva spočívají v odevzdání zástavy.²⁶⁵

2.9.5.1 Odevzdání zástavy zástavnímu věřiteli

Odevzdání zástavy zástavnímu věřiteli patří k tradičním a základním způsobům vzniku zástavního práva k movitým věcem. Účelem odevzdání, stejně jako i jiných způsobů vzniku zástavního práva, je naplnit princip publicity, jenž stanoví, že dokud není zástava odevzdána (označena či není proveden zápis), nemůže mít již zřízené zástavní právo účinky vůči třetím osobám, protože neměly možnost se s existencí zástavního práva seznámit. Podstatou tohoto způsobu vzniku je odevzdání předmětu zástavního práva zástavnímu věřiteli, čímž je zástavní dlužník či zástavce omezen v dispozičních právech k zástavě, která se tím stává chráněnou před případným chováním zástavního dlužníka či zástavce, které by mohlo zástavu poškodit. Zástavní právo k movitým věcem vzniká v momentě, kdy je zástava odevzdána. Je třeba poznamenat, že samotným odevzdáním zástavní právo nevzniká, ale je třeba, aby zástavní dlužník či zástavce projeví vůli způsobit odevzdáním zástavy vznik, přičemž tento projev musí být založen na zákonem předvídaném právním důvodu, jímž bude zástavní smlouva. Bez způsobilého právního důvodu nepovede odevzdání zástavy ke vzniku zástavního práva.²⁶⁶

---

²⁶³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 337.

²⁶⁴ TÉGL, Petr. *Lex commissoria, pactum antichreticum etc. ad libitum? (O zapovězených ujednáních v zástavních smlouvách dle nového občanského zákoníku)*. *Právní rozhledy*. 2012, č. 2, s. 454-459.

²⁶⁵ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 164.

²⁶⁶ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 167-172.

Zákon v případě odevzdání stanoví povinnost zástavnímu věřiteli, požádali o to zástavce, vydat zástavci či zástavnímu dlužníkovi tzv. zástavní list.²⁶⁷ Obsahem zástavního listu je popis odevzdané věci, jenž musí být natolik dostatečný, aby na jeho základě bylo možné zástavu bez problémů odlišit, současně zástavní list plní funkci jakéhosi potvrzení o odevzdání movité věci zástavnímu věřiteli a opravňuje zástavce či zástavního dlužníka k navrácení téže věci, jakou odevzdal zástavnímu věřiteli.²⁶⁸

2.9.5.2 Odevzdání zástavy třetí osobě

Odevzdání zástavy třetí osobě je druhým způsobem vzniku zástavního práva, jehož podstatou je fyzické odevzdání zástavy. Zákon umožňuje, aby se strany v zástavní smlouvě dohodly, že obvyklý způsob vzniku zástavního práva odevzdáním zástavnímu věřiteli, bude nahrazen odevzdáním zástavy třetí osobě, jež má zástavu pro zástavního věřitele a zástavního dlužníka či zástavce opatrovat. V případě odevzdání zástavy třetí osobě není podstatné, která ze stran zástavní smlouvy zástavu třetí osobě odevzdala. Podstatnou podmínkou tohoto způsobu vzniku zástavního práva je zástavní smlouva a v ní obsažená dohoda stran, poté zástavní právo vznikne okamžikem odevzdání zástavy třetí osobě. Zmíněná dohoda stran bude mít nejčastěji podobu smlouvy o úschově, v níž se třetí osoba (schovatel) zavazuje převzít zástavu a opatrovat ji pro zástavního věřitele a zástavního dlužníka či zástavce (uschovatelé).²⁶⁹ Zákon též stanoví, že zástavce či zástavní dlužník je povinen hradit náklady spojené s odevzdáním a opatrováním věci, pokud se strany nedohodly jinak.²⁷⁰

2.9.6 Označení jako právní způsob vzniku zástavního práva

Mezi movitými věcmi, jež jsou způsobilými předměty zástavního práva, jsou ale i takové, jejichž přirozená povaha jakoukoli fyzickou dispozici, zejména odevzdání, vylučuje, nebo je taková dispozice velmi obtížná, případně se dispozice jeví jako neúčelná. Konkrétně se může jednat o letadla, lodě, podíly v korporacích, podniky, vozidla, práva z průmyslového vlastnictví apod. Pro vznik zástavního práva v takových případech zákon vymezil další dva způsoby –

---

²⁶⁷ § 1317 odst. 1 o. z.

²⁶⁸ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 927-928.

²⁶⁹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 929-930.

²⁷⁰ § 1318 o. z.

označení a zápis do Rejstříku zástav.²⁷¹ Zákon též ustanovil, že pro případy vzniku zástavního práva, ve kterých není movitá věc odevzdána zástavnímu věřiteli ani třetí osobě, musí mít zástavní smlouva písemnou formu.²⁷²

Označení zástavy je dle zákona jakýmsi alternativním způsobem vzniku zástavního práva k odevzdání věci zástavnímu věřiteli, jehož podstatou je označení věci jako zastavené prostřednictvím znamení. Tento způsob vzniku nevyžaduje fyzické odevzdání zástavy a vznik zástavního práva se váže k okamžiku označení zástavy. Jinými slovy zástava zpravidla zůstává v držení zástavního dlužníka či zástavce. Způsob označení není v zákoně vůbec stanoven, nicméně lze předpokládat, že takové označení musí být evidentní jak pro strany zástavní smlouvy, tak pro třetí osoby, a musí z něho být zřejmé, že daná věc je zastavená.²⁷³

Závěrem lze uvést, že označení zástavy znaméním není jako zajištění příliš dobrá volba, naopak se jeví velice riskantně a neprakticky, a to ze tří důvodů.²⁷⁴ Prvním důvodem je fakt, že označení není jediným způsobem vzniku zástavního práva, při kterém zástava zůstane v držení zástavního dlužníka či zástavce, stejného cíle lze dosáhnout i zápisem do Rejstříku zástav, jenž je mnohem spolehlivějším způsobem vzniku zástavního práva. Druhým důvodem jsou účinky zástavního práva, které v tomto případě působí pouze proti třetím osobám, které nebyly v dobré víře. Jinými slovy zástavní právo nepůsobí vůči osobě, jež nabyla zastavenou věc v dobré víře, že taková věc není zástavou. Třetím důvodem je nevýhodná pozice při mnohosti zástavních práv a následné realizaci, neboť bez ohledu na pořadí zástavních práv se přednostně uspokojí zástavní práva vzniklá odevzdáním a zápisem.²⁷⁵

---

²⁷¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 164-165.

²⁷² § 1314 odst. 1 o. z.

²⁷³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 174-176.

²⁷⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1077.

²⁷⁵ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 928.

2.9.7 Zápis do Rejstříku zástav jako právní způsob vzniku zástavního práva

Zápis do Rejstříku zástav je další způsob, se kterým zákon spojuje vznik zástavního práva k movitým věcem. Věci zapisované do Rejstříku zástav se dělí do dvou skupin. První skupinu tvoří věci, pro něž je zákonem stanoven výlučný způsob vzniku zástavního práva prostřednictvím zápisu do Rejstříku zástav, jedná se o obchodní závod a movité věci hromadné.²⁷⁶ Do druhé skupiny patří všechny movité věci, u nichž se strany v zástavní smlouvě dohodnou na vzniku zástavního práva zápisem do Rejstříku zástav, jinými slovy zápis zde funguje jako alternativa vedle odevzdání a označení a je pouze na vůli stran, na jakém ze způsobů vzniku zástavního práva se dohodnou.²⁷⁷

Aby mohlo vzniknout zástavní právo k movité věci zápisem do Rejstříku zástav, musí být zástavní smlouva nejen písemná, ale musí mít formu veřejné listiny.²⁷⁸ V této smlouvě musí být dohoda stran o nahrazení obvyklého způsobu vzniku zástavního práva, jenž spočívá v odevzdání, zápisem do Rejstříku zástav přímo vyjádřena, protože ujednají-li si strany dohodu o zřízení zástavního práva bez jakékoli konkretizace způsobu vzniku, předpokládá se, že strany neprojevíly vůli, aby takovým zápisem zástavní právo vzniklo.²⁷⁹

Rejstřík zástav je seznam, který vede a spravuje Notářská komora ČR. Byl zřízen novelou obč. zák., jež byla provedena zákonem č. 317/2001 Sb.²⁸⁰ Právní úpravu nalezneme v § 35f a násl. zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti. Provádět zápis do Rejstříku zástav smí pouze notáři a zákon notářům rovněž vyhradil sepisování zástavních smluv, jež mají sloužit jako právní důvody (tituly) vzniku zástavního práva k movitým věcem.²⁸¹ Zda je Rejstřík zástav veřejným, nebo neveřejným seznamem, je velice sporné. Původně byla porušena zásada veřejnosti každé evidence věcných práv, neboť byl Rejstřík zástav označen

---

²⁷⁶ § 1319 odst. 2 o. z.

²⁷⁷ § 1319 odst. 1 o. z.

²⁷⁸ § 1314 odst. 1 a 2 o. z.

²⁷⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 178.

²⁸⁰ § 35b zákona č. 317/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a o změně dalších zákonů.

²⁸¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 179.

jako neveřejný seznam.²⁸² Avšak novela notářského řádu provedená zákonem č. 303/2013 Sb., přinesla v tomto ohledu drobné zlepšení. Notářský řád již výslovně nestanoví, že Rejstřík zástav je neveřejným seznamem, nicméně jeho původní striktní neveřejnost nebyla odstraněna zcela. Notář je sice povinen na žádost kohokoli vydat opis, výpis či potvrzení z Rejstříku zástav, avšak stále není možné do Rejstříku zástav veřejně nahlížet.²⁸³ To, že do Rejstříku zástav nelze veřejně nahlížet, výrazně omezuje vyhledávání a žadatel nemá zcela určitou představu o tom, co hledá, což značně ztěžuje žadatelovo úspěch, který závisí na určení správného klíče pro vyhledávání.²⁸⁴

Jak již bylo zmíněno, zápisy do Rejstříku zástav smí činit pouze notáři, a to na základě zástavní smlouvy, jež má formu veřejné listiny. Zákon stanoví notáři povinnost provést zápis do Rejstříku zástav bez zbytečného odkladu poté, co sepsal zástavní smlouvu, je-li účinná.²⁸⁵ Zástavní právo k movité věci však nevznikne účinností této smlouvy, ale již v momentě zápisu do Rejstříku zástav, je-li zápis proveden bezodkladně.²⁸⁶

Je třeba poznamenat, že kromě výše uvedeného existuje skupina movitých věcí, u nichž se vznik zástavního práva bude řídit zvláštními předpisy. Prvním příkladem jsou letadla. Žádost o zapsání zástavního práva k letadlu podává zástavní věřitel spolu s vlastníkem letadla a jsou-li splněny veškeré podmínky, provede Úřad pro civilní letectví zápis zástavního práva k letadlu do leteckého rejstříku a současně o tom vyrozumí zástavce a žadatele.²⁸⁷ Zástavní právo poté vzniká okamžikem zápisu do leteckého rejstříku. Druhým příkladem jsou námořní plavidla. V tomto případě se vznik zástavního práva k námořním plavidlům řídí obecným ustanovením o. z. o zástavním právu k movitým věcem, nestanoví-li zvláštní právní předpis něco jiného, nicméně dle zvláštního zákona jsou námořní plavidla zapisována do námořního rejstříku a zástavní právo k nim vzniká okamžikem zápisu do takového rejstříku.²⁸⁸

---

²⁸² § 35b odst. 1 zákona č. 317/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a o změně dalších zákonů.

²⁸³ § 35i odst. 1 zákona č. 358/1998 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

²⁸⁴ KULKOVÁ, Radmila. K zástavnímu právu po novelách občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2002, č. 7, s. 323.

²⁸⁵ § 1319 odst. 3 o. z.

²⁸⁶ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 181.

²⁸⁷ § 5a zákona č. 49/1997 Sb., o civilním letectví.

²⁸⁸ § 23 zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.

2.10 Práva a povinnosti plynoucí ze zástavního práva

Práva a povinnosti subjektů zástavněprávních vztahů jsou obsahem zástavního práva a při jejich posuzování je třeba brát ohled na to, k jaké fázi zástavního práva se vztahují. V § 1353 – 1358 o. z. jsou upravena práva a povinnosti vztahující se k zajišťovací fázi zástavního práva, které zabezpečují nerušené trvání zástavního práva. Naopak v § 1359 – 1375 o. z. jsou upravena práva a povinnosti, která se vztahují k realizační fázi zástavního práva a umožňují jeho nerušený výkon.²⁸⁹

Je třeba zdůraznit, že v ustanoveních o. z. je uveden pouze demonstrativní výčet práv a povinností, neboť některá práva a povinnosti nepřímou vyplývají ze zásad a podstatných znaků zástavního práva. Dále je třeba připomenout, že hovoří-li se o právech jednoho ze subjektů, odpovídá tomu i povinnosti subjektu druhého a naopak.²⁹⁰

Následně budou stručně popsána základní práva a povinnosti vyplývající ze zajišťovací funkce zástavního práva, která trvají až do realizace, nebo zániku zástavního práva jiným způsobem než realizací.²⁹¹ Jinými slovy se tato práva a povinnosti vztahují k zajišťovací fázi, tedy k době před splatností dluhu.

2.10.1 Povinnost zástavního dlužníka zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje

Tato povinnost je stanovena § 1353 o. z. a podstatou je povinnost zástavního dlužníka jednat tak, aby nedocházelo k narušování hodnoty či samotné existence zástavy na úkor zástavního věřitele. Porušením této povinnosti dochází k oslabení funkcí zástavního práva. Význam nabývá povinnost v případech, kdy zástava není zástavnímu věřiteli odevzdána a zůstává v držbě vlastníka, jenž je v nakládání s takovou zástavou omezen pouze § 1353 o. z. Zástavní dlužník nesmí faktickým jednáním zástavu zničit, poškodit nebo spotřebovat, avšak běžné opotřebení v důsledku užívání zástavy, není považováno za škodlivé jednání. Vzhledem k tomu, že zástavní dlužník nadále zůstává vlastníkem zástavy, může se zástavou právně disponovat (např. převést na jiného, zatížit jí), avšak vždy je

---

²⁸⁹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 218.

²⁹⁰ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 209.

²⁹¹ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 143.

takové jednání podmíněno zmíněnou povinností zástavního dlužníka zdržet se všeho, co by mohlo zástavu zhoršit. Zákon umožňuje předejít případnému zhoršení zástavy v důsledku právní dispozice, a to prostřednictvím ujednání v zástavní smlouvě, jímž bude případná právní dispozice podmíněna souhlasem zástavního věřitele, nebo bude vyloučena zcela. Takové ujednání pak bude působit jen mezi smluvními stranami a nebude mít žádné věcněprávní účinky ani účinky proti třetím osobám.²⁹²

2.10.2 Povinnost zástavního dlužníka přiměřeně doplnit zástavu

Tato povinnost je úzce spjata s povinností zástavního dlužníka zdržet se všeho, co by mohlo zástavu zhoršit na úkor zástavního věřitele, neboť reflektuje situaci, kdy již k takovému zhoršení došlo. Zákon v § 1353 o. z. stanoví dvě situace, s nimiž je spojena povinnost zástavního dlužníka doplnit zajištění. Jedná se o situaci, kdy původní dostatečné zajištění se stává nedostatečným, a o situaci, kdy nedostatečné zajištění již existuje a dále se prohlubuje. Tato povinnost předpokládá, že ke snížení zajištění došlo v důsledku chování zástavního dlužníka.²⁹³

V souvislosti s uvedeným je třeba zmínit § 2017 o. z., který též reaguje na důsledky snížení zajištění: „Ztratí-li jistota na ceně tak, že se zajištění stane nedostatečným, má věřitel právo žádat od dlužníka, aby zajištění bez zbytečného odkladu přiměřeně doplnil; pokud to dlužník neučiní, stane se splatnou ta část pohledávky, která není zajištěna.“²⁹⁴ Zmíněné ustanovení působí vůči § 1353 jako ustanovení obecné vztahující se na zajištění dluhů obecně, čímž tedy dopadá i na povinnost doplnit zajištění v rámci zástavního práva.²⁹⁵ § 1353 a § 2017 o. z. se oba vztahují na snížení hodnoty zástavy, avšak velký rozdíl je v subjektu, jenž je povinen zajištění doplnit, a v důvodu, proč tak musí učinit. Dle § 1353 o. z. je povinným subjektem zástavní dlužník, který znehodnotil zástavu vlastním chováním, naopak dle § 2017 o. z. je povinným subjektem obligační dlužník, a to bez ohledu na to, zda ke znehodnocení zástavy došlo v důsledku jeho chování,

---

²⁹² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 209-214.

²⁹³ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1002.

²⁹⁴ § 2017 odst. 1 o. z.

²⁹⁵ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1111.

jiné osoby, nebo nastala okolnost nezávislá na lidské vůli (např. propad cen na trhu, požár).²⁹⁶

Primárním způsobem doplnění zajištění je uvedení zástavy do původního stavu, není-li to možné, přicházejí v úvahu i jiné zajišťovací prostředky, pokud ovšem splní požadavek přiměřeného doplnění zástavy (např. ručení, zajišťovací převod), přičemž přiměřeným doplněním se rozumí doplnění, jímž lze dosáhnout původní hodnoty zajištění.²⁹⁷

Ačkoliv § 1353 o. z. výslovně žádnou sankci za nesplnění povinnosti přiměřeného doplnění zástavy nestanoví, lze mít za to, že se uplatní sankce dle § 2017 odst. 1 o. z. V případě, že zástavní dlužník i přes výzvu zástavního věřitele zástavu přiměřeně nedoplní, stane se nezajištěná část pohledávky marným uplynutím lhůty splatná přímo na základě zákona. Zástavní věřitel je poté oprávněn domáhat se uhrazení splatné části pohledávky prostřednictvím žaloby, nebo může realizovat zástavní právo, a to ke splatné části pohledávky.²⁹⁸

2.10.3 Právo zástavního věřitele na pojistné plnění

V § 1354 o. z. je zakotveno právo zástavního věřitele na pojistné plnění, což je relativně nový institut, jenž se v právním řádu objevil s přijetím o. z. Podstatou je oprávnění zástavního věřitele na plnění z pojistné smlouvy, nastane-li pojistná událost a zástava byla pojištěna, přičemž zástavní věřitel musí existenci zástavního práva k věci včas prokázat, nebo zástavce či zástavní dlužník musí existenci zástavního práva k věci včas oznámit. Pojistné, které pojišťovna vyplácí, slouží jako jakási náhrada snížení či ztráty ceny zástavy v důsledku pojistné události. Zástavní věřitel je poté oprávněn vyplacené pojistné zadržet a v případě, že nebude jeho zajištěná pohledávka splněna řádně a včas, je oprávněn se z pojistného uspokojit. Toto ustanovení však není kogentní a strany se mohou dohodnout jiným způsobem.²⁹⁹

---

²⁹⁶ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 224.

²⁹⁷ PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 147.

²⁹⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 226.

²⁹⁹ ŠVESTKA, Jirí; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1003-1007.

2.10.4 Práva a povinnosti plynoucí z odevzdání zástavy zástavnímu věřiteli

Zástavnímu věřiteli vzniká odevzdáním movité věci jako zástavy právo, mít takovou věc u sebe, a to po celou dobu trvání zástavního práva.³⁰⁰ Odevzdáním zástavy ztrácí zástavní dlužník nad věcí faktickou moc a ze zástavního věřitele se stává tzv. detentor, nicméně ani tak nemá zástavní věřitel právo nakládat se zástavou zcela dle své vůle.³⁰¹ V momentě, kdy je zástava zástavnímu věřiteli odevzdána, vzniká mu povinnost starat se o zástavu s péčí řádného hospodáře a umožnit zpětné vydání zástavy zástavnímu dlužníkovi v neporušeném stavu – tzv. kustodie.³⁰² V rámci povinnosti kustodie je zástavní věřitel na jednu stranu povinen upustit od škodlivého chování vůči zástavě (např. poškozování, zcizení či ztráta), naopak je povinen aktivně o zástavu pečovat (např. krmení zastavených zvířat) a nebránit případnému rozmnožení či zhodnocení zástavy.³⁰³

Dle zákona náleží zástavnímu věřiteli náhrada nákladů ve stejném rozsahu jako poctivému držiteli.³⁰⁴ Zástavnímu věřiteli vzniká nárok na náhradu nezbytných nákladů, jež vynaložil pro zachování podstaty zástavy, a na náhradu nákladů, které zástavní věřitel vynaložil za účelem zvýšení užitečnosti nebo hodnoty zástavy. Vzhledem k tomu, že zástavní věřitel není na rozdíl od poctivého držitele oprávněn zástavu užívat a nenáleží mu ani oddělené plody ani užitky ze zástavy, vzniká mu nárok na náhradu i běžných nákladů vynaložených na údržbu zástavy.³⁰⁵

Zástavní věřitel je oprávněn zástavu užívat pouze se souhlasem vlastníka zástavy, neboť odevzdáním zástavy nepřechází na zástavního věřitele vlastnické právo. Vlastníkem zástavy se rozumí zástavní dlužník. Souhlas zástavce postačí ve chvíli, kdy je zástavní věřitel v dobré víře, že zástavce je zároveň i zástavním dlužníkem.³⁰⁶ Potřebný souhlas může být vyjádřen již v zástavní smlouvě, ale

---

³⁰⁰ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 238.

³⁰¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 230.

³⁰² TILSCHE, Emanuel. *Zástava ruční dle rakouského práva občanského*. Praha: Řivnáč, 1897, s. 72.

³⁰³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 233-235.

³⁰⁴ § 1356 odst. 1 o. z.

³⁰⁵ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1008.

³⁰⁶ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 238.

není to podmínkou, neboť pro souhlas není zákonem stanovena žádná forma, což znamená, že souhlas může být dán i odvolán kdykoli v průběhu trvání zástavního práva. Způsob, jakým bude zástava užívána, nesmí odporovat účelu zástavního práva a nesmí zástavnímu dlužníkovi způsobit újmu.³⁰⁷

2.10.5 Práva a povinnosti vyplývající z odevzdání zástavy třetí osobě

Třetí osoba, které byla zástava odevzdána k opatrování pro zástavního věřitele a zástavního dlužníka, ze zákona nesmí zástavu užívat, odevzdat ji jiné osobě či umožnit její užívání. Jiná práva a povinnosti jsou stanovena konkrétní smlouvou, zejména smlouvou o úschově, není-li nějaká otázka ve smlouvě upravena, subsidiárně se použijí ustanovení o. z.³⁰⁸

2.10.6 Povinnost požádat o provedení změny zápisu

Povinnost požádat o provedení změny zápisu v případě, že se změní podstatná skutečnost zapsaná o zástavním právu v Rejstříku zástav či veřejném seznamu, se vztahuje v první řadě na osoby, jež jsou stanoveny zákonem. Není-li takových osob, jsou osobami povinnými původní zástavní dlužník a nový zástavní dlužník jako osoby, jichž se změna týká. Nelze-li zjistit ani osoby, jichž se změna týká, požádá o provedení změny zápisu zástavní věřitel. V případě, že je více osob povinných k provedení změny, stačí, že o provedení změny zápisu požádá alespoň jedna povinná osoba.³⁰⁹

2.11 Zánik zástavního práva k movitým věcem

V případě zástavního práva není možný jeho trvalý nebo opakovaný výkon a to vzhledem k jeho povaze, z čehož plyne, že zástavní právo při splnění zákonných předpokladů zaniká. Zástavní právo zaniká, jakmile se uskuteční jeho realizace, nebo vyvstanou-li takové skutečnosti, jež jeho realizaci vylučují.

Je třeba zdůraznit, že k zániku zástavního práva dochází v momentě, kdy nastane nějaká zákonem předpokládaná skutečnost, s níž zákon spojuje zánik

---

³⁰⁷ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1008.

³⁰⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 233-235.

³⁰⁹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1114.

zástavního práva, bez nutnosti přistoupení další právní skutečnosti, jako je tomu v případě vzniku zástavního práva prostřednictvím zástavní smlouvy.³¹⁰

Jednotlivé způsoby, v jejichž důsledku zástavní právo zaniká, zákon dělí do dvou skupin. Jak plyne z § 1376 o. z., zástavní právo zaniká, zanikne-li dluh, jenž je zástavním právem zajištěn, což znamená, že první skupinu tvoří způsoby zániku zástavního práva v důsledku zániku zajištěné pohledávky. V § 1377 o. z. naopak stanoví takové způsoby zániku zástavního práva, k nimž může dojít i při trvání zajištěné pohledávky, jinými slovy se jedná o tzv. samotný zánik zástavního práva.³¹¹

Nutno poznamenat, že způsoby zániku zástavního práva uvedené zejména v § 1376 a § 1377 o. z. nejsou konečným výčtem, nýbrž zástavní právo může zaniknout v důsledku jiných skutečností uvedených ve zvláštních předpisech, jako je například zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, zákon č. 49/1997 Sb. o civilním letectví nebo zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

2.11.1 Zánik zástavního práva v důsledku zániku zajištěného dluhu

Zanikne-li pohledávka, zanikne i dluh, neboť pohledávka nemůže existovat bez dluhu a dluh bez pohledávky, v důsledku čehož dochází k zániku zástavního práva vlivem jeho akcesorické povahy, jinými slovy neexistuje-li pohledávka, jež by byla zajištěna zástavním právem, postrádá zástavní právo svůj smysl, neboť je na existenci pohledávky závislé a samostatně existovat nemůže. Ač obecně platí, že zanikne-li zajištěný dluh, zanikne zástavní právo, zákon připouští z tohoto obecného pravidla výjimky, jimiž jsou situace, v nichž dochází k přeměně zástavního práva v zajištění jiného souvisejícího dluhu. V těchto případech zajištěný dluh zaniká pouze formálně a přetváří se na dluh nový, na který se vztahuje původní zajištění.³¹²

Zajímavá je otázka, jak trvání zástavního práva ovlivní zánik obligačního dlužníka. Dle zákona povinnost dlužníka jeho smrtí nezaniká, ledaže by plnění

---

³¹⁰ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 244.

³¹¹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1039.

³¹² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 245.

mělo být provedeno dlužníkem osobně.³¹³ Avšak například Josef Fiala je opačného názoru a tvrdí, že dojde-li k zániku dlužníka a nedošlo-li k přechodu dluhu na právního nástupce (např. děděním), zanikne i dluh, neboť dluh nemůže existovat, aniž by existoval nositel povinnosti čili dlužník.³¹⁴ Lukáš Vymazal však s tímto názorem nesouhlasí a oponuje tím, že zemře-li dlužník bez dědice, jenž by plnil namísto dlužníka, dluh nezaniká, pouze absentuje subjekt, který by se stal dlužníkem a odpovídal za splnění dluhu.³¹⁵ Na případy trvání dluhu v důsledku zániku obligačního dlužníka, jímž je právnická osoba, v o. z. žádné ustanovení nenalezneme, avšak lze na tuto problematiku aplikovat rozhodnutí Nejvyššího soudu, dle kterého zástavní právo nezaniká ani v případě, že nebude uspokojen dluh právnickou osobou jako dlužníkem, protože došlo k jejímu zániku bez právního nástupce.³¹⁶

2.11.2 Zánik zástavního práva při trvání zajištěného dluhu

O. z. v § 1377 stanovuje další možné způsoby zániku zástavního práva vlivem jiné právní skutečnosti, a to během trvání zajištěného dluhu.

Dle zmíněného ustanovení zástavní právo zanikne tehdy, dojde-li k zániku zástavy. Vzhledem tomu, že zástavní právo je právem vztahujícím se na danou věc, je jeho existence podmíněná existencí takové věci, přičemž je nepodstatné, jak zmíněná věc zanikla.³¹⁷

Dalším zákonem předvídaným způsobem zániku je vzdání se zástavního práva osobou zástavního věřitele, zástavní právo pak zaniká v momentě, kdy právní jednání zástavního věřitele nabude účinnosti. Vzdání se je jednostranné právní jednání, k němuž není potřeba svolení obligačního či zástavního dlužníka. Forma právního jednání v souvislosti se zánikem zástavního práva není zákonem stanovená, nicméně je třeba zohlednit § 564 o. z., jenž pro změnu obsahu právního jednání vyžaduje formu stejnou nebo přísnější, než jaká byla zákonem stanovená pro jeho vznik, avšak je-li forma ujednaná stranami, lze obsah měnit i

---

³¹³ § 2009 odst. 1 o. z.

³¹⁴ FIALA, Josef. Zánik zástavního práva jako důsledek zániku obligačního dlužníka. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6, s. 290.

³¹⁵ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 364-365.

³¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1198/2005.

³¹⁷ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 249.

jinou formou, pokud to není ujednáním vyloučeno. Vzdání se zástavního práva může mít tedy formu písemnou či ústní, ale vyloučena není ani konkludentní forma. V takovém případě se jedná o vrácení zástavy zástavním věřitelem zástavnímu dlužníkovi. Konkludentní forma je z povahy věci přípustná pouze u movitých věcí, u nichž zástavní právo vzniklo jejich odevzdáním. Zástavní právo pak zaniká v momentě, kdy zástavní dlužník zástavu převezme.³¹⁸

Zástavní právo je možné zřídit i na dobu omezenou, pak zástavní právo automaticky zaniká uplynutím doby, pro kterou bylo zřízeno, a to bez přistoupení dalších právních skutečností.³¹⁹

Ačkoli to zákon výslovně nestanoví, může zástavní právo zaniknout též na základě dohody mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem, což se dovozuje na základě smluvní svobody. Předpokladem pro takový způsob zániku zástavního práva je shodná a projevená vůle stran, jež k zániku směřuje.³²⁰

Zástavní právo může zaniknout i v případě, že zástavní dlužník složí zástavnímu věřiteli cenu zástavy. Cenou zástavy se rozumí její hodnota vyjádřená v penězích. Pokud by cenu zástavy složil zástavce, bylo by to považováno za plnění za jiného, navíc zástavce není subjektem zástavněprávního vztahu a toto oprávnění mu nepřisluší.³²¹ Složení ceny představuje možnost zbavit zástavu zatížení a spočívá v nahrazení zástavního práva k zástavě určitým peněžním obnosem. Cenou, jež zástavní dlužník skládá, je cena obvyklá, což je cena, které je možné za obvyklých podmínek v daném místě a čase dosáhnout prodejem zástavy, nicméně cenu zástavy si mohou strany stanovit přímo v dohodě, případně může být stanovena znaleckým posudkem.³²² V každém případě se lze domnívat, že pokud zástavní věřitel přestává být zástavním věřitelem a složením ceny zástavy přichází o oprávnění vztahující se k zástavě, měl by takový peněžní obnos

---

³¹⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 269-271.

³¹⁹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1043.

³²⁰ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1045.

³²¹ ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1042.

³²² VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 373.

sloužit jako přijatelná náhrada a měl by odpovídat obnosu, jehož by se dosáhlo zpeněžením zástavy.³²³

Závěrem je vhodné uvést, že o. z. připouští výjimky z obecného pravidla, že zástavní právo následuje zástavu, bez ohledu na změnu vlastníka, což znamená, že v případech těchto výjimek dochází k zániku zástavního práva v souvislosti s převodem či přechodem zástavy. V první řadě se jedná o případy, kdy osoba nabude vlastnické právo k předmětu zástavního práva. Zástavní právo pak zaniká, byla-li taková osoba v dobré víře, že věc není zatížena. Uvedené se však nevztahuje na situace, kdy je zástavní právo zapsáno v Rejstříku zástavy či veřejném seznamu, zde nemůže být nabyvatel nikdy v dobré víře. Zástavní právo zaniká i v případech, kdy zástava ani zástavní právo nejsou ve veřejném seznamu zapsány, avšak zástavní smlouva umožní převod zástavy či její části bez zatížení zástavním právem. Nejsou-li zástava ani zástavní právo zapsány ve veřejném seznamu, zaniká zástavní právo též převedením zástavy zástavním dlužníkem při jeho podnikání v rámci běžného obchodního styku.³²⁴

2.11.3 Promlčení zástavního práva k movitým věcem

Promlčení je institut, jehož hlavním smyslem je snaha předcházet složitým sporům vznikajícím na základě příliš dlouhé doby pro uplatnění práva, neboť čím delší je doba od vzniku práva, tím je dokazování obtížnější a skutková podstata mnohdy nejasnější.³²⁵ Promlčením se rozumí okamžik, ve kterém uplynula promlčení lhůta, v níž mohlo být zástavní právo realizováno. Poté, co je právo na realizaci zástavního práva promlčeno, není dlužník povinen plnit. O. z. upravuje institut promlčení zástavního práva s ohledem na to, co je zástavou, nicméně obecně platí, že zástavní právo jako právo majetkové promlčení podléhá.³²⁶

Žádná zvláštní promlčecí lhůta zástavního práva není zákonem stanovená, proto se užije obecné úpravy stanovené v § 629 o. z., jež určuje subjektivní lhůtu v délce tří let a lhůtu objektivní v délce deseti let³²⁷, nicméně není vyloučena lhůta

---

³²³ VYMAZAL, Lukáš. Složení obvyklé ceny zástavy zástavním dlužníkem a otázky související. *Právní rozhledy*. 2010, č. 20, s. 728.

³²⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1132.

³²⁵ MATOUŠEK, Tomáš. Nepromlčitelná práva v rozhodnutí Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6, s. 294.

³²⁶ TINTĚRA, Tomáš. Otázky nad promlčením zástavního práva. *Právní fórum*. 2012, č. 8, s. 338.

³²⁷ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 230.

stanovená speciálně (např. zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu se promlčí ve lhůtě deseti let od okamžiku, kdy mohlo být vykonáno poprvé).³²⁸

Zákon stanoví dvě základní pravidla, jež musí být dodržena. V první řadě platí, že k promlčení zástavního práva nedojde dříve, než je promlčena pohledávka, což znamená, že dokud není promlčena zajištěná pohledávka, nemůže dojít ani k promlčení zástavního práva, a to z důvodu jeho akcesorické povahy. Druhým pravidlem je to, že promlčení zajištěné pohledávky není důvodem k tomu, aby věřitel nesměl zástavní právo realizovat a uspokojit se z výtěžku zpeněžení zástavy. Jinými slovy toto pravidlo zdůrazňuje existenci zástavního práva i po promlčení pohledávky, kdy promlčení pohledávky nemá oprávněný vliv na vynutitelnost práva zástavního věřitele, aby se ze zástavy mohl uspokojit. Věřitel ztrácí nárok uspokojit se realizací zástavního práva pouze v případě, kdy dojde k promlčení zástavního práva.³²⁹

Je-li zástavní právo promlčené a je-li zapsané v Rejstříku zástav či veřejném seznamu, může být vymazáno k tomu oprávněnou osobou, a to na návrh osoby, jež má na takovém výmazu právní zájem. Je třeba dodat, že výmaz nemá konstitutivní účinky, neboť zástavní právo může zaniknout pouze způsobem uvedeným v § 1376 nebo § 1377 o. z. a to bez přistoupení další právní skutečnosti.

Závěrem je třeba zdůraznit, že zástavní právo se nepromlčí v případech, kdy má zástavní věřitel movitou věc u sebe, případně opatruje-li jí třetí osoba.³³⁰

2.11.4 Uvolněné zástavní právo

Jak z § 1380 o. z. vyplývá, zanikne-li zástavní právo a není-li zápis o něm z veřejného seznamu nebo Rejstříku zástav ještě vymazán, stane se zástava uvolněnou. Dojde totiž k materiálnímu zániku zástavního práva, avšak formálně stále přetrvává. V takovém případě má vlastník zástavy možnost spojit uvolněné zástavní právo s novým dluhem, jenž nesmí převyšovat původní dluh. Pokud

---

³²⁸ § 631 o. z.

³²⁹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 385-356.

³³⁰ § 615 odst. 2 o. z.

vlastník nezajistí uvolněným zástavním právem jiný dluh do deseti let od zápisu, že byla zástava uvolněna, ztrácí možnost tak učinit nadobro.³³¹

2.11.5 Konverze zástavního práva

Konverzí čili záměnou zástavního práva se rozumí možnost vlastníka zástavy žádat, aby v pořadí zástavního práva, jež vázne na věci, a rovněž k zajištění dluhu, bylo zapsáno nové zástavní právo s tím, že do jednoho roku od zápisu nového zástavního práva dojde k výmazu starého zástavního práva. Platí dvě podmínky. Za prvé se musí jednat o zástavu zapsanou ve veřejném seznamu. Za druhé nový dluh nesmí převyšovat dluh původní.³³²

2.12 Realizace zástavního práva k movitým věcem

Realizací čili výkonem zástavního práva lze označit proces, který spočívá v uspokojení pohledávky zajištěné zástavním právem ze zástavy a v konečném důsledku vede k zániku zástavního práva. V rámci realizace dochází k uplatnění uhrazovací funkce zástavního práva, jež spočívá v možnosti zástavního věřitele uspokojit svou pohledávku náhradním způsobem zpravidla prostřednictvím zpeněžení zástavy.³³³

Zástavní věřitel je oprávněn uspokojit svou zajištěnou pohledávku v momentě, kdy dojde k marnému uplynutí doby splatnosti takové pohledávky.³³⁴ Je však třeba zdůraznit, že s ohledem na smluvní svobodu si mohou strany okamžik zahájení realizace zástavního práva dohodnout jinak.

Zákon předpokládá, že strany si dohodou ujednájí i výši čili rozsah uspokojení pohledávky. Pro případ, že tak neučiní, zákon stanoví, že zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se do výše, jakou bude mít pohledávka i s příslušenstvím ke dni zpeněžení zástavy.³³⁵

Stará právní úprava obsažená v obč. zák. umožňovala dva způsoby realizace zástavního práva prostřednictvím úředního řízení (veřejná dražba a soudní prodej zástavy), a to bez ohledu na vůli subjektů. Tuto právní úpravu

---

³³¹ HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 255.

³³² KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 241.

³³³ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 176.

³³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2559/2003.

³³⁵ § 1309 odst. 1 o. z.

nahradil o. z., který upřednostnil dohodu o způsobu realizace mezi zástavním věřitelem a zástavcem či zástavním dlužníkem před výše zmíněnými způsoby, čímž z nich učinil způsoby subsidiární. Tímto počinem byla zdůrazněna smluvní svoboda stran a do jisté míry byla přenesena i odpovědnost za způsob a výsledek realizace zástavního práva na subjekty. Nová právní úprava proces realizace značně zrychlila, odstranila nepružnost a přílišnou formálnost a v neposlední řadě snížila i náklady samotné realizace.³³⁶ Nicméně Petr Lavický namítl, že realizace zástavního práva je závažný zásah do majetkové oblasti zástavce, a ochrana jeho práv stejně jako ochrana práv jiných subjektů zástavněprávního vztahu by měla být zaručena třetí nezávislou osobou nebo nositelem veřejné moci.³³⁷

Z § 1359 odst. 1 o. z. lze dovodit dvě základní formy realizace zástavního práva. První a zákonem upřednostňovanou formou realizace je smluvní způsob realizace zástavního práva, jinými slovy se jedná o způsob, na kterém se strany dohodnou. Teprve v případech, kdy si strany neujednaly způsob realizace, zákon stanoví dva subsidiární způsoby, přičemž prvním z nich je zpeněžení zástavy ve veřejné dražbě dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, druhým je soudní prodej zástavy dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.³³⁸

Bez ohledu na to, zda jde o realizaci úřední či privátní, platí pro všechny způsoby realizace základní pravidla. V první řadě je zástavní věřitel povinen oznámit zástavnímu dlužníkovi zahájení procesu realizace, a to písemnou formou, přičemž je povinen v takovém oznámení uvést zamýšlený způsob uspokojení ze zástavy. Platí, že jde-li o zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu či Rejstříku zástav, je zástavní věřitel povinen zabezpečit zápis o započetí realizace i v takové evidenci.³³⁹

Dnem následujícím po oznámení začíná běžet zákonná třicetidenní lhůta, během které není možné zástavu zpeněžit. Jedná-li se o zástavní právo zapsané ve veřejném seznamu či Rejstříku zástav, počíná tato lhůta běžet až ode dne zápisu o zahájení realizace.³⁴⁰

---

³³⁶ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 274.

³³⁷ LAVICKÝ, Petr. Kritické poznámky ke koncepci návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2007, č. 23, s. 852.

³³⁸ § 1359 odst. 1 o. z.

³³⁹ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 160.

³⁴⁰ § 1364 o. z.

Dle zákona je zástavní dlužník povinen nejen strpět výkon zástavního práva, ale také je povinen zástavnímu věřiteli vydat zástavu se všemi listinami potřebnými pro její převzetí, prodej či užívání. Nad to je zástavní dlužník povinen se zástavním věřitelem spolupracovat, je-li to třeba. Důležité je, že stejné povinnosti má i třetí osoba, má-li zástavu či listiny u sebe.³⁴¹

Jakmile dojde ke zpeněžení zástavy, je zástavní věřitel povinen bez zbytečného odkladu písemně informovat zástavního dlužníka. Ve zprávě uvede informace o prodeji zástavy, o nákladech spojených s prodejem zástavy, o výtěžku z prodeje a o použití výtěžku. Kromě uvedeného má zástavní věřitel nárok na náhradu nutných nákladů spojených s realizací zástavního práva, čímž se rozumí jen náklady, jež zástavní věřitel musel vynaložit, aby došlo k uspokojení.³⁴²

V neposlední řadě platí, že nepostačuje-li výtěžek ze zpeněžení zástavy na pokrytí celé pohledávky, je osobní dlužník povinen rozdíl doplatit. Současně je stanovena povinnost zástavního věřitele vrátit zástavnímu dlužníkovi to, co z výtěžku zbude po uspokojení pohledávky (tzv. hyperocha).³⁴³

2.12.1 Smluvní způsob realizace zástavního práva

Primárním způsobem realizace zástavního práva je písemná dohoda o způsobu uspokojení mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem či zástavcem. Ujednají-li si strany tuto dohodu jinak než písemně a dojde ke zpeněžení zástavy, bude toto právní jednání neplatné. Dohoda o způsobu uspokojení může být součástí písemné zástavní smlouvy, nebo může být uzavřena odděleně jako samostatná dohoda. Byť o. z. posílil princip smluvní volnosti stran v tom, že jim umožnil stanovit si způsob realizace zástavního práva, je tato smluvní volnost přeci jen limitována, a to zejména zakázanými ujednáními v § 1315 o. z.³⁴⁴

Konkrétním smluvním způsobem uspokojení může být tzv. prodej z volné ruky čili přímý prodej. Podstatou je to, že zástava je na trhu nabídnuta k prodeji za předem dohodnutých podmínek. Od přímého prodeje je třeba odlišovat tzv.

---

³⁴¹ § 1367 odst. 1 o. z.

³⁴² ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1014 a 1029.

³⁴³ § 1370 o. z.

³⁴⁴ HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva. 2. vydání.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 256.

dobrovolný prodej ze strany zástavního dlužníka, není-li ten omezen v dispozicích s věcí. V tomto případě jde spíše o úhradu zajištěného dluhu, však bude-li prodej zástavy zástavním dlužníkem ujednán v dohodě, pak se již o další způsob realizace zástavního práva jednat bude. Kromě zmíněného přímého prodeje zástavy zástavním dlužníkem či zástavním věřitelem, mají strany k dispozici další způsoby realizace, např. se jedná o prodej uskutečněný třetí nezávislou osobou, prodej určitému zájemci za stanovenou cenu, prodej nejvyšší nabídce apod. Mimo uvedené způsoby zákon umožňuje stranám ujednat si, že po splatnosti pohledávky si zástavní věřitel bude moci zástavu ponechat k úhradě dluhu. Vyloučena není ani dohoda stran o tom, že zástavní věřitel bude zástavu požívat a případné užitky se budou započítávat na úhradu dluhu.³⁴⁵

Ať se strany dohodnou na jakémkoli způsobu realizace zástavního práva, vždy bude platit povinnost zástavního věřitele postupovat při prodeji s odbornou péčí. Odbornou péčí se rozumí „*jednání se znalostí a pečlivostí, která je s určitým povoláním nebo stavem spojená*“.³⁴⁶ Odborná péče v sobě zahrnuje povinnost zástavního věřitele postupovat nejen ve svém zájmu, ale i v zájmu zástavního dlužníka. Dále obsahuje povinnost zástavního věřitele prodat zástavu za takovou cenu, za kterou je možné věc obvykle prodat na daném místě a v daném čase za podobných podmínek.³⁴⁷

2.12.2 Subsidiární způsoby realizace zástavního práva

Tyto způsoby se uplatní vždy, nedohodnou-li se subjekty na jiném způsobu realizace zástavního práva. Označují se jako úřední způsoby realizace a je pro ně charakteristické to, že zástavní věřitel musí mít exekuční titul k tomu, aby bylo možné zástavu zpeněžit.³⁴⁸

2.12.2.1 Soudní prodej zástavy

V rámci soudního prodeje zástavy je zástavní právo realizováno ve dvou fázích, jež na sebe vzájemně navazují. V první fázi musí zástavní věřitel získat exekuční titul. Pro řízení o soudním prodeji zástavy je příslušný obecný soud

---

³⁴⁵ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 285-291.

³⁴⁶ § 5 odst. 1 o. z.

³⁴⁷ § 1365 odst. 1 o. z.

³⁴⁸ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, s. 201.

zástavního dlužníka. Zmíněné řízení se zahajuje na návrh zástavního věřitele. Účastníky takového řízení jsou zástavní věřitel, jenž se domáhá vydání exekučního titulu, a zástavní dlužník, který je vlastníkem zástavy. Soud návrh projedná a doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a osobu zástavního dlužníka, vydá rozhodnutí, jímž nařídí prodej zástavy. Na základě vykonatelného rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je možné nařídít i výkon rozhodnutí prodejem zástavy, kterou může být movitá věc, hromadná věc či soubor věcí, a to na návrh zástavního věřitele.³⁴⁹ Druhá fáze spočívá v možnosti zástavního věřitele podat návrh na výkon rozhodnutí prodejem zástavy, jenž se bude dále řídit ustanoveními zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Sepsané movité věci se mohou prodávat samostatně či v souboru věcí, a to prostřednictvím dražby, není-li zákonem stanoveno jinak.³⁵⁰ Jinak je tomu v případě rychle se kazících věcí, ty se prodávají ihned po sepsání mimo dražbu.³⁵¹ Zástavní věřitel je však oprávněn namísto návrhu na výkon rozhodnutí prodejem zástavy podat návrh na exekuci, jež se bude nadále řídit ustanoveními zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Exekuci prodejem zástavy lze provést prodejem zastavených movitých věcí.³⁵²

2.12.2.2 Prodej zástavy ve veřejné dražbě

Samotný postup prodeje zástavy ve veřejné dražbě se bude řídit ustanoveními o nedobrovolných dražbách zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Veřejnou dražbou se rozumí veřejné jednání, jehož cílem je přechod vlastnického k předmětu dražby. Během dražby se licitátor obrací k neurčitému okruhu osob a vyzývá je, aby podali své nabídky. Na osobu, jež učiní nejvyšší nabídku, poté přejde vlastnické právo k předmětu dražby, a to příklepem licitátora.³⁵³

Nedobrovolná dražba se provádí na návrh dražebního věřitele, což je osoba s pohledávkou zajištěnou zástavním právem k předmětu dražby. Dražební věřitel musí disponovat vykonatelným rozhodnutím soudu či jiným exekučním

---

³⁴⁹ § 353a a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

³⁵⁰ § 328b odst. 1 zákona č. 99/163 Sb., občanský soudní řád.

³⁵¹ § 236b odst. 1 zákona č. 99/163 Sb., občanský soudní řád.

³⁵² § 59 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů.

³⁵³ § 2 písm. a zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

titulem uvedeným v § 36 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Předmětem dražby pak může být vše, co je způsobilým předmětem zástavního práva dle o. z.³⁵⁴

Dražbu provádí dražebník, což je soukromá osoba s příslušnými oprávněními. Předpokladem pro uskutečnění dražby je písemná smlouva o provedení dražby mezi dražebníkem a navrhovatelem.³⁵⁵

2.12.3 Pluralita zástavních práv

Je-li věc zastavena více věřitelům, je pro určení pořadí rozhodná doba vzniku zástavního práva, ovšem vznikne-li zástavní právo zápisem ve veřejném seznamu či Rejstříku zástav, je prioritní moment podání návrhu na provedení zápisu. Zákon určuje privilegované pořadí zástavním právům zapsaným v Rejstříku zástav či veřejném seznamu před zástavním právem vzniklým odevzdáním či označením zástavy. Třeba dodat, že rovněž zástavní právo vzniklé odevzdáním má přednost před zástavním právem vzniklým označením. Zákon nevyklučuje ani možnost zástavních věřitelů určit pořadí písemnou dohodou.³⁵⁶

3. Stručná komparace se zadržovacím právem

Zadržovací právo je zajišťovací prostředek, jímž mohou být zajištěny dluhy, a stejně jako právo zástavní jej řadíme mezi věcná práva k věcem cizím. Podstatou zadržovacího práva je oprávnění osoby zadržet cizí movitou věc, jež má u sebe, k zajištění splatného dluhu jiné osoby, ačkoliv by jinak měla povinnost tuto věc osobě vydat.³⁵⁷

Stejně jako v případě zástavního práva lze zadržovacím právem zajistit dluh peněžitý i nepeněžitý, ovšem s podmínkou, že dluh bude splatný. Zajistit zadržovacím právem nesplatný dluh lze pouze, nezajistil-li dlužník dluh jinak, ačkoli tak měl učinit dle smlouvy či zákona, prohlásil-li dlužník, že dluh nesplní, a

---

³⁵⁴ § 36 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

³⁵⁵ § 39 odst. 1 zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.

³⁵⁶ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 220-221.

³⁵⁷ ŠEFRNA, Jakub. TOMAN, Petr. *Pohledávka zajištěná zadržovacím právem a její popření insolvenčním správcem*. [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pohledavka-zajistena-zadrzovacim-pravem-a-jeji-popreni-insolvencim-spravcem-106131.html>

vlivem nastalé skutečnosti, o níž věřitel nevěděl a vědět nemohl, je zřejmé, že dlužník dluh nesplní.³⁵⁸

Rozdíl mezi zástavním a zadržovacím právem tkví také v předmětu. Předmětem zadržovacího práva může být pouze obchodovatelná movitá věc hmotné podstaty, a to vzhledem k nutné detenci zadržovatele, přičemž výjimkou mohou představovat zaknihované cenné papíry. Naopak předmětem zadržovacího práva nesmí být věc, již zadržovatel získal lstí či násilím.³⁵⁹

Byť zadržovací právo má jak funkci zajišťovací, tak funkci uhrazovací, na rozdíl od zástavního práva je funkce uhrazovací značně omezená. Zadržovací právo je možné realizovat obdobně jako právo zástavní. Pokud dlužník svůj dluh nesplní, může být zadržovací právo realizováno způsobem, na němž se strany dohodnou. V případě realizace zadržovacího práva prostřednictvím veřejné dražby je to sporné, neboť ustanovení věřitele oprávněného ze zadržovacího práva neuvádějí jako dražebního věřitele. Obdobně tomu bude v případě soudního prodeje, kdy řízení je možné zahájit na návrh zástavního věřitele, opět není zmíněn věřitel oprávněný ze zadržovacího práva.³⁶⁰

Zadržovací právo jako právo majetkové rovněž podléhá promlčení, avšak na rozdíl od zástavního práva k promlčení zadržovacího práva nemůže reálně dojít, neboť s ohledem na § 615 odst. 2 a 3 o. z. se toto právo nepromlčí, dokud má věřitel zadrženou věc u sebe, a jakmile se věc z moci věřitele dostane nadobro, zadržovací právo zaniká.³⁶¹

Závěrem lze uvést jeden z velkých rozdílů mezi zmíněnými zajišťovacími instituty. Věřitel, jenž zajistil svou pohledávku zadržovacím právem, má právo se přednostně uspokojit z výtěžku zpeněžení zadržené věci před jinými věřiteli, a to i v případě, že tímto jiným věřitelem je věřitel zástavní.³⁶²

---

³⁵⁸ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 245.

³⁵⁹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 229.

³⁶⁰ KARCHŇÁKOVÁ, Hana. *Výkon zadržovacího práva* [online]. [cit. 2019-03-22]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vykon-zadrzovaciho-prava?browser=mobi>

³⁶¹ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 231.

³⁶² *Zástavní právo* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/zastavni-pravo.html>

Závěr

Předložená práce se zabývala tématem „zástavního právo k movitým věcem“ podle platné a účinné právní úpravy, která vychází zejména ze zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Hlavním cílem práce bylo zpracovat danou problematiku alespoň do té míry, aby byly čtenářovi poskytnuty základní informace o zástavním právu k movitým věcem, které by případně mohl využít v budoucích právních vztazích souvisejících s tímto tématem. Vzhledem k obsáhlosti probírané problematiky a k rozsahovým možnostem této práce nebylo možné zahrnout úplně vše, nicméně hlavní cíl, kterým bylo vytvořit kompendium poskytující základní přehled, byl naplněn, byť jsem si vědoma, že některé oblasti by si zasloužily více pozornosti.

Následující text se věnuje celkovému shrnutí poznatků a dojmů, jež byly získány v průběhu vypracovávání této diplomové práce. V několika odstavcích jsem vyzdvihla největší pozitiva i negativa právní úpravy zástavního práva k movitým věcem ze svého pohledu.

Zástavní právo obecně je významným a v praxi hojně používaným zajišťovacím prostředkem, jehož podstatou je zajištění splnění dluhu. V případě, že dlužník svůj dluh nesplní řádně a včas, opravňuje zástavního věřitele uspokojit se z předmětu zástavního práva a tím dosáhnout uhrazení své pohledávky i bez spolupráce dlužníka. Zástavní právo k movitým věcem je jednou z forem zástavního práva, jehož předmětem mohou být pouze movité věci, jak ostatně vyplývá ze samotného názvu. Movité věci nejsou zákonem nikterak definovány, neboť jde o párový pojem. Z párových pojmů bývá definován pouze jeden, přičemž druhý z pojmů obsáhne vše, co není definováno v prvním. Z uvedeného plyne, že zákon definuje pouze věci nemovité, movitými věcmi jsou pak všechny ostatní. Předmětem zástavního práva však nemůže být každá movitá věc, ale pouze movitá věc v právním smyslu, s níž lze obchodovat.

Nespornou výhodou zástavního práva, jež jej zároveň odlišuje od ostatních zajišťovacích prostředků, je jeho věcná povaha, jinými slovy zástavní právo zásadně následuje osud zástavy. Dalším charakteristickým znakem zástavního práva, jenž jiná věcná práva k věci cizí nemají, je jeho akcesorická povaha. Zástavní právo nemůže existovat samostatně, neboť nemá vlastní hospodářský účel, vždy tedy následuje osud pohledávky bez nutnosti dalších úkonů.

Jako velice dobrý počin lze hodnotit záměr zákonodárce, který do o. z. zahrnul podrobnější úpravu zastavení podílu v korporaci, zastavení pohledávky a zastavení cenných papírů, včetně zastavení účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů. Úprava zmíněných movitých věcí byla dříve roztržštěná v mnohých předpisech, což ztěžovalo orientaci a v zásadě i porozumění této problematice. Je však na místě připomenout, že o. z. má pouze subsidiární funkci a užije se v případech, kdy zvláštní zákon nestanoví jinak.

Další nespornou výhodou je zástavní právo budoucí, jež umožňuje zřídit zástavní právo k movité věci, která prozatím neexistuje, nebo existuje, ale nachází se ve vlastnictví jiné osoby. Zde je naprosto v pořádku, že zástavní právo vzniká až v momentě, kdy se vlastníkem věci stane zástavní dlužník, neboť je tím poskytnuta ochrana dosavadnímu vlastníkovu věci.

Správným směrem se zákonodárce vydal i v případě, kdy do o. z. vložil právní úpravu zastavení cizí movité věci v zastavárenském závodu. Ačkoliv se jednalo o poměrně rozšířenou praxi, nebyla tato problematika až do příchodu o. z. důsledně postihnuta. Mnohdy se jedná o věci ztracené či ukradené, jež byly zastaveny osobou odlišnou od jejich vlastníka, a to bez jeho souhlasu. Vložením ustanovení upravujících takové situace, byla vlastníkům těchto movitých věcí poskytnuta ochrana, neboť získali oprávnění požadovat navrácení věci, prokázou-li, že věc sami jiné osobě nesvěřili, případně, že věc pozbyli ztrátou či úmyslným trestným činem.

O. z. již obecně nevyžaduje písemnou formu zástavní smlouvy až na výjimky, kdy to zákon výslovně stanoví, což dle mého názoru přineslo spíše více škody než užitku. V duchu hesla „co je psáno, to je dáno“ se mohou jiné formy (ústní či konkludentní) zástavní smlouvy jevit jako nevýhodné, neboť v jistých případech, kdy takové právní jednání není jinak zabezpečeno, snižují právní jistotu stran tím, že obsah takové zástavní smlouvy je těžko prokazatelný.

O. z. rovněž zredukoval počet zakázaných ujednání v zástavní smlouvě. Podstatou těchto ujednání byla a je ochrana osob se slabším postavením před případným nebezpečím spočívajícím ve zneužití silnějšího postavení ze strany jiných osob. Ačkoli je smluvní svoboda jednotlivce velice důležitá, není možné ji uplatňovat bezvýhradně a za všech okolností, proto zákonodárce správně vybral situace nejvíce ohrožující slabší stranu a zakázal jejich použití před splatností dluhu. Po splatnosti dluhu je sjednání těchto ujednání předmětem případné

dohody stran, avšak i zde zákon některá ujednání nepovoluje, případně je povoluje za splnění určitých podmínek. Příkladem je obecné povolení sjednat propadnou zástavu, avšak není-li zástavcem či zástavním dlužníkem spotřebitel nebo člověk, který je malým či středním podnikatelem. Obecně však zůstávají zakázaná ujednání jedním ze zákonných limitů smluvní volnosti stran, což hodnotím pozitivně.

Jako největší přínos v rámci realizace či výkonu zástavního práva považuji možnost sjednat si způsob výkonu zástavního práva prostřednictvím dohody mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem či zástavcem. Pokud se strany dohodly na jiném způsobu výkonu zástavního práva, má zástavní věřitel povinnost postupovat s odbornou péčí. Byť byl záměr zákonodárce směřován k posílení autonomie vůle, leckdo namítá, že jde o takový zásah do majetkové sféry zástavce, že by měl být svěřen povolanému nositeli veřejné moci. Proti tomu nelze nic namítat, proto zákon stanovil určitá pravidla, jež se vztahují na všechny způsoby výkonu zástavního práva. Mezi tato pravidla patří například povinnost zástavního věřitele písemně oznámit zástavnímu dlužníkovi započetí výkonu zástavního práva. Dalším pravidlem je kupříkladu zákonná lhůta třiceti dnů od oznámení započetí výkonu, případně od zápisu výkonu do veřejného seznamu či Rejstříku zástav, během které není možné zástavu zpeněžit. Tato pravidla regulující smluvní volnost stran považuji za velice podstatná, zejména proto, aby bylo zamezeno nekontrolovatelné libovůli stran.

Vzhledem k uvedenému hodnotím právní úpravu zástavního práva, potažmo zástavního práva k movitým věcem, jako zdařilou, byť je třeba poznamenat, že právní úprava, která v současné době představuje celkem kvalitní rámec pro zřízení a realizaci zástavního práva jako zajišťovacího institutu, do budoucna nemusí stále se rozvíjejícím závazkovým vztahům stačit. Jako řešení se nabízí buď případná novela o. z. nebo v případě markantního vývoje těchto vztahů přijetí nového zákona. Drobné nedostatky v právní úpravě lze také vyplnit vhodnou interpretací či rozhodovací praxí soudů.

Resumé

Diploma thesis is engaged to lien on movable things. The main point of this diploma thesis is to arrange issues and bring complete and easy information to understand lien on movable things, with areas, where this issues are in use too, because there is not enough overall information, which could be used just for this topic.

This thesis is divided into three parts. And those parts are divided again into smaller parts.

The first chapter is about lien in Roman law. Historical part of Roman law in connection with this topic was included into diploma work because a lot of institutes and principles of Roman law are reflected in the current legal order, albeit with some deviations. The chapter begins with putting lien in the system of Roman law and this work follow with analysis of its subjects and function. At the end of this chapter are placed three main types of lien, which represent the developmental stages of today's lien.

The second chapter is crucial and includes the most important questions of lien on movable things. At the beginning are place information about lien on movable things into legal order of the Czech Republic, definition of term, purpose and functions. The most important rules are mentioned too. After this, diploma thesis is pointing important things from lien on movable things and other areas, which goes hand in hand. In this chapter are analysed beginning, end and realization of lien on movable things. The chapter includes the most important law and duty which comes from lien.

The third chapter and the last one gives comparison with second of hedging tools, which is law of retention. Here are pointed the most different things between those two institutions.

Lien is the most usefull law of hedging tools and main targets was brings closer lien on movable things. Generally the lien is very often used and everybody should be able to know some information about this law. From this diploma thesis they all will get general ideas about this law.

Seznam zdrojů

Literatura

- BALÍK, Stanislav; Balík, Stanislav ml. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 234 s. ISBN 978-80-7380-256-1.
- BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, 376 s. ISBN 978-80-7263-819-2.
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 3. Díl třetí: Věcná práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 228 s. ISBN 978-80-7478-935-9.
- DVOŘÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, 532 s. ISBN 978-80-7552-595-6.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 310 s. ISBN 978-80-7380-454-1.
- HRDINA, Antonín Ignác; DOSTALÍK, Petr. *Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 138 s. ISBN 978-80-7380-471-8.
- HURDÍK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4.
- KAPRAS, Jan. *K dějinám českého zástavního práva*. Praha, 1903, 114 s.
- KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, 386 s. ISBN 80-71790-31-1.
- KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 303 s. ISBN 978-80-7380-516-6.
- KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Občanský zákoník. Úskalí věcných práv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, 255 s. ISBN 978-80-7380-517-3.
- PELECH, Josef. *Zástavní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 192 s. ISBN 978-80-7380-466-4.
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo. Systém a instituce*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 350 s. ISBN 978-80-7380-334-6.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva. Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C. H. Beck, 2018, 306 s. ISBN 978-80-7400-711-8.
- ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1328 s. ISBN 978-80-7478-546-7.
- TILSCHE, Emanuel. *Právo zástavní*. Praha: Všehrd, 1911, 120 s.
- TILSCHE, Emanuel. *Zástava ruční dle rakouského práva občanského*. Praha: Řivnáč, 1897, 79 s.

- TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013, 200 s. ISBN 978-80-87576-75-5.
- VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo (§ 152- § 172 občanského zákoníku) – podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2012, 270 s. ISBN 978-80-7201-894-9.
- VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 516 s. ISBN 978-80-7478-996-0.

Odborné články

- FIALA, Josef. Zánik zástavního práva jako důsledek zániku obligačního dlužníka. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6.
- GEJDOŠ, Miroslav; KARFILÁT, Jakub. Vznik zajištění dluhů určitého druhu zástavním právem a jejich vymezení. *Právní rozhledy*. 2016, č. 10.
- KULKOVÁ, Radmila. K zástavnímu právu po novelách občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2002, č. 7.
- LAVICKÝ, Petr. Kritické poznámky ke koncepci návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2007, č. 23.
- MATOUŠEK, Tomáš. Nepromlčitelná práva v rozhodnutí Nejvyššího soudu. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6.
- NĚMEC, Robert. Zajištění závazků podle nového občanského zákoníku. *Právní rádce*. 2011, č. 6.
- NITSCHNEIDEROVÁ, Zuzana. Zástavní právo podle nového občanského zákoníku. *Ad Notam*. 2013, č. 6.
- RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – základní otázky a obecná úprava. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 7-8.
- RICHTER, Tomáš. Zajištění dluhů podle nového občanského zákoníku – zástavní právo. *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 9.
- RUŽIČ, Dušan. Změny v subjektech zástavního práva. *Ad Notam*. 2010, č. 3.
- TÉGL, Petr. Lex commissoria, pactum antichreticum etc. ad libitum? (O zapovězených ujednáních v zástavních smlouvách dle nového občanského zákoníku). *Právní rozhledy*. 2012, č. 2.
- TÉGL, Petr. Stručný nástin úpravy věcných práv v návrhu nového občanského zákoníku, 2. Část – věcná práva k věci cizí. *Obchodní právo*. 2012, č. 4.
- TINTĚRA, Tomáš. Otázky nad promlčením zástavního práva. *Právní fórum*. 2012, č. 8.
- VYMAZAL, Lukáš. Složení obvyklé ceny zástavy zástavním dlužníkem a otázky související. *Právní rozhledy*. 2010, č. 20.

Právní předpisy

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
- Zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 49/1997 Sb., o civilním letectví.
- Zákon č. 358/1998 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).
- Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách.
- Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě.
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
- Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů.
- Zákon č. 317/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a o změně dalších zákonů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2002, sp. zn. 32 Odo 232/2002.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2559/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1198/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. 21 Cdo 2098/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 69/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 33 Odo 1433/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 661/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2243/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 23 Cdo 2042/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1425/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 390/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2010, sp. zn. 21 Cdo 126/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3973/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 33 Cdo 2164/2010.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 21 Cdo 468/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3447/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 30 Cdo 3765/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2007, II. ÚS 383/05.

Internetové zdroje

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. [cit. 2019-03-23] Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.
- ŠEFRNA, Jakub. TOMAN, Petr. *Pohledávka zajištěná zadržovacím právem a její popření insolvenčním správcem*. [online]. [cit. 2019-03-23] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pohledavka-zajistena-zadrzovacim-pravem-a-jeji-popreni-insolvencnim-spravcem-106131.html>
- KARCHŇÁKOVÁ, Hana. *Výkon zadržovacího práva* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vykon-zadrzovaciho-prava?browser=mobi>
- *Zástavní právo* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.pravnilinka.cz/bezplatna-pravni-poradna-zdarma/zastavni-pravo.html>